

MAGYAR POSTA

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M.KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG
MEGBIZÁSÁBÓL A M.KIR. POSTA JOGÁSZ-ÉS MÉRNÖK TISZTVEISELŐI
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁGA.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. FORSTER KÁROLY M.KIR. POSTAFŐIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:

TÁRSSZERKESZTŐ:

Dr. PÁZMÁNY ÖDÖN

RÁKOSI GYÖRGY

M. KIR. POSTAIGAZGATÓ

M. KIR. POSTAMŰSZAKI TANÁCSOS

A testedzés szerepe a munkateljesítmény fokozásában.

írta: dr. KÖKÉNY SÁNDOR m. kir. postatitkár.

Le rôle de la culture physique dan l'augmentation du rendement de travail. Par M. le Dr. SÁNDOR KÖKÉNY, Secrétaire de poste.

L'auteur traite d'abord en général de la question de la culture physique des entrepreneurs de travail et l'influence des sports sur la condition corporelle et spirituelle des employés. Il ne pense pas aux concours exigeant des surmenages physiques, mais des exercices faits dans le but de rafraîchir le corps et l'âme après le dur travail et de donner la force nécessaire pour une augmentation du rendement lors de la reprise du travail. En ce qui concerne le service postal, il s'occupe des problèmes relatifs à l'organisation des facilités de sports ayant considération à la situation spéciale du personnel des bureaux de poste. Il termine l'article en faisant connaître les diverses branches de sports qui peuvent étra exercés par les employés de poste et les installations nécessaires à cet effet.

A munkateljesítmény fokozásának kérdése nem újkeletű az emberiség gazdasági életében. Az első világháborút követő években különösen fellendülő racionalizálási törekvések is ezt célozták. Akkor az igazi szándék a munka értékének lenyomása — vagyis az olcsóbb termelés — volt. Hasonló gazdasági törekvések hozták napvilágra a különböző munkarendszereket is. Ez pedig nem más, mint a dolgozó ember lelki megnyilvánulásának teljes kikapcsolása a munkából. Így minden felesleges mozdulatot száműztek a termelésből és a munkát magát a legcélszerűbb, de egyben gépies és egyhangú folyamattá formálták.

A racionalizálás eredményezte az üzemekben a leggazdaságosabb üzemetetést. A munkateljesítmény fokozása itt csak másodlagos szerephez jutott és ezért a dolgozó tömegek lelki adottságait figyelmen kívül is hagyhatták. A termelés méreteit akkor még inkább a tőke nagysága és a piac

felvevőképessége határozta meg. A szükséges használati javak termeléséhez a természet bőségesen is megadta a szükséges nyersanyagokat. A gazdasági élet nem szűkölködött az emberi munkaerőben sem.

A most dúló világháború a munkavállalók nagy tömegeit vonja el a békében szervezett gazdasági termeléstől és őket részben a fegyveres erőknél alkalmazza, részben pedig a hadviselés szükségleteinek fedezésére hadiiparokban foglalkoztatja. A használati javak termelésére a munkaerők csak csökkent mértékben állanak rendelkezésre. Pedig a szükséglet ezen a téren is feltétlenül növekszik. Gondoljunk csak a felvonuló haderők élelmezésére és egyéb ellátására. Tehát a háborús gazdálkodás feladata, hogy kevesebb munkással a termelés ütemét fenntartsa, sőt idővel azt a növekvő gazdasági nehézségek ellenére mennyiségileg gyarapítsa. Ez természetesen csak a munkateljesítmény fokozásával érhető el. De ebben az esetben a munkateljesítmény fokozása sokkal fontosabb, — mondhatnám — létkérdéssé vált.

Régen tapasztaltuk már, hogy nem a legolcsóbb munkaerőkkel érhető el a legkedvezőbb gazdasági eredmény. A nagyobb vállalatok az alkalmazott munkaerők kiválasztására és azok munkateljesítményének fokozására már azelőtt is gondot fordítottak. A szakmunkások képzése, a munkamenet egyszerűsítése és a foglalkoztatott munkaerők jutalmazása voltak az e téren megemlíthető intézkedések. A szociális berendezések létesítése és ezek között a munkaerők testnevelésének megszervezése inkább csak a törvényi rendelkezések és a hatósági intézkedések következménye lett. A sportban a munkateljesítmény fokozásának eszközét még nem látták.

Mi is a testnevelés célja? A nemzet munkaerejének gyarapítása és a közegészségi állapotok megjavítása azáltal, hogy az egyes állampolgárok lelki és testi erejét, ellenállóképességét, ügyességét és munkabírását kifejleszti.

Most, mikor nemzeti létünk forog veszélyben és megmentése érdekében szükség van minden munkáskéz megfeszített szorgalmára, lehet-e fontosabb feladat, mint egészséges, munkabíró katonákat és munkásokat állítani a nemzeti célok megvalósításának szolgálatára? Egyetlen eszköz áll erre a célra rendelkezésünkre és ez a testnevelés széleskörű megszervezése és kiépítése.

Már most kiemelem, hogy nem a verseny-sport érdekében akarok értekezni és nem a bajnoknevelés feladatait ismertetem. Ezt a gondolatot a munkateljesítmény fokozásának kérdésétől el kell választanunk. A verseny-sport nem öncél, hanem csak a testnevelés propagandája és nem sportember az, aki a foglalkozásával járó kötelességeit maradéktalanul nem teljesíti. Sőt tovább megyek. Az a versenyző — legyen az a legdédélgetettebb bajnok is —, aki sportsikereinek számlájára magát kötelességeinek teljesítése alól kivonja, a testnevelésnek, mint elsőrendű nemzeti feladatnak, ellensége. Ellensége pedig azért, mert a saját munkáját munkatársaira hárítja és ezzel környezetében és előljáróiban a sporttal szemben az ellenszenv csiráit hinti el.

Ezt a postahivatalokban is megfigyelhetjük. Vajjon milyen gondolatok kelhetnek a dolgozó munkatársak lelkében, amikor a legnagyobb munka idején egyesek kilépnek a katonásan fegyelmezett és szorgalmas alkalmazottak soraiból? Előfordul talán az is, hogy nem szerényen, hanem kérkedve, a kedvezményes elbánást kihangsúlyozva int búcsút társainak, a munkahelyen pedig az anyag egvre nő, tornyosodik.

A versenysport bizonyos érvényesülési lehetőséget nyújt a fiatalok részére és ezáltal tömegeket vonz a játékterekre. Ezzel célját már el is érte.

*

A munkavállaló napjának csak egy részét foglalja le a szolgálat. Nem közömbös a munkaeredmény szempontjából, hogy a többi idejét hol és mivel tölti el. A szórakozás az ember lelki szükséglete. „Panem et circenses“, kiáltotta már az ókorban a római tömeg. A mai kor embere is — családi és társadalmi kötelezettségeinek teljesítése után — szórakozást, lelki felüdülést keres. Az egyén gazdasági helyzetétől és hajlamaitól függ, hogy ez a szórakozás milyen lesz. De bizonyos lehetőségek nyújtásával lehet ezt befolyásolni, sőt irányítani is. A termelő gazdasági szervezeteknek nagyon fontos, hogy alkalmazottaik részére a méltó és a szellemi felfrissülést eredményező szórakozást elérhetővé tegyék. És milyen szórakozás vetekszik a testi és lelki erő ápolása és duzzasztása szempontjából a testedzéssel? A szórakoztató sport. Nem az idegölő verseny, hanem a kedélyes játék. Amint a fáradt izmok megfürödhetnek a napfényben és a tiszta levegőben, amint a munkatársak tekintete kacagásra enyhül, annál jobb szórakozást nem is találhatunk. A munkaadónak gazdasági érdeke, hogy ezt alkalmazottai részére lehetővé tegye, mégpedig úgy, hogy az mindig könnyen elérhető és vonzó legyen. Gondoljunk csak arra, hogy hány fiatalembert mentettek meg az elzúllástól a társadalmi sportegyesületek.

A háborús gazdálkodás idején, amikor a munkaerők csak csökkent mértékben állanak rendelkezésre és a termelési célkitűzések megvalósításának egyetlen lehetősége a munkateljesítmény megtöbbszörözése, a munkaerők szociális gondozása és így a testedzés érdekében a munkaadóknak a nagyobb áldozatok elől sem szabad elzárkózniuk. A dolgozó emberek élénk sportélete teremti meg a lehetőséget arra, hogy a munkaerők a fokozott követelményeknek megfeleljenek.

Természetesen a szükséges berendezkedések előteremtése olyan formában, hogy az mindig mindenkire megfelelő vonzást gyakoroljon és így ideális célját el is érje, költséges. Ezenkívül annak megszervezése igen sok körültekintést és hozzáértő gondosságot igényel. A munkahelyeken kialakult társadalmi formák a játéktereken sem omlanak le egészen. Viszont a bajtársiasság és a munkaközösség átérzésének előmozdítására a sporttelepek igen alkalmasak.

Abból az elfondolásból kiindulva, hogy a növekvő háborús szükségletek kielégítése nemzeti létérdek és azt csak igen nagy munkateljesítményfokozással valósíthatjuk meg, kimondhatjuk, hogy a munkaadó hazafias kötelessége ennek elérése érdekében a munkások szabadidejének célszerű

megszerzése. Erkölcsi alapot ad erre az a körülmény, hogy a háborús termelés fokozására más mód már nem kínálkozik. Arról természetesen szó sem lehet, hogy a munkaadó, mint a gazdaságilag erősebb fél, munkásait kényszerítse a munkaeredményre előnyösnek ígérkező időtöltésre. Ez igen sok esetben éppen ellentétes hatást váltana ki. A kívánt eredmény elérésére csak az ad reményt, ha a munkaadó a megfelelő berendezésekkel és a körülmény-megszerzése. Erkölcsi alapot ad erre az a körülmény, hogy a háborús ter-nyek előnyös megszerzésével a munkavállalók részére olyan lehetőséget nyújt, hogy az előnyeivel és otthonosságával megteremtí a kedélyes bájtársi hangulatot és az érdekelteket ezzel odacsalja. Mi ennek az előfeltétele? Elsősorban a megfelelően felszerelt játéktér, amely az évszakoktól függetlenül, minden időben szórakozási lehetőséget kínál. Szerepet játszik ennél a pálya fekvése és így annak megközelítési körülményei is.

Ezen a téren az utóbbi időben fokozott fejlődést észlelhetünk. Mindenfelé fölfedezték már a sportnak ezt a gazdasági és mondhatjuk honvédelmi jelentőségét. Hazánkban is mind sűrűbben épülnek az egészséges elhelyezésű és jól felszerelt sporttelepek.

Nem közömbös az sem, hogy a megkívánt cél elérése érdekében milyen sportágak művelésére kellene súlyt helyeznünk. Ennek részletezésébe nem bocsátkozhatom. A testnevelésnek ma már főiskolái vannak. Sokoldalú tudomány ez, amely alapos felkészültséget igényel. Csak irányelvként említem meg, hogy elsősorban talán a nagyobb tömegeket foglalkoztató játékokra kellene gondolnunk, mint pl. a labdarugás, kézilabda, kosárlabda, teke, vagy egyéb játékokra, mint pl. a tenisz, asztali tenisz, végül a testedzést elsősorban szolgáló tornára, atlétikára és úszásra. Az idősebb alkalmazottak foglalkoztatására előnyösen alkalmas a kézilabda és a könnyű, ritmikus dán talajtorna. Előnyük abban is nyilvánul, hogy télen is gyakorolhatók. Ki kell még emelnem a fenti célok elérésére egy igen alkalmas és olcsó sportot, a turisztikát. Végül, mint egyben honvédelmi kötelezettséget említem meg a céllövészetet.

A különböző egyéniségeknek más és más sportág felel meg. Ezt a lehetőségek előteremtésénél figyelembe kell vennünk. Lényeges, hogy a felsorolt sportágak művelése, sőt esetleg a játéktér megközelítése az alkalmazottak részére anyagi megterhelést ne jelentsen.

Ha azután a játék és a testgyakorlás végeztével egészségügyi szempontból kifogástalan öltöző és meleg fürdő várja a sportolókat és ha azok a megfelelően felszerelt és otthonos társalgókban pihenhetnek, a jó hangulat tovább tart; a testileg, lelkileg felüdült ember a következő nap tényleg kiváló eredményt érhet el munkahelyén.

A vázolt célok megvalósítására az állam is mind határozottabb lépéseket tesz. A sportnak nagyon eredményes a fegyelmező és nemzetnevelő hatása. „A sport mindig honvédelem“ olvashatjuk itt is, ott is és mind határozottabban észlelhetjük azt a tervszerű szervezési munkát, amit az erre hivatott közigazgatási szervek az ifjúsági és a társadalmi testnevelés irányítása, továbbá annak a honvédelmi és nemzetgazdasági célkitűzések szolgálatába állítása terén végeznek.

*

Vizsgáljuk most a kérdést a m. kir. posta szempontjából.

A posta üzleti tevékenységének gazdasági eredményét a személyzetgazdálkodás helyzete nagy mértékben befolyásolja. Ez viszont az egyes alkalmazottak munkateljesítményétől függ. A háború a rendelkezésre álló munkaerők létszámát a katonai és szakcsapatos bevonulásokkal nálunk is csökkenti és ugyanakkor a reánk váró munka meggyarapszik, sőt újabb, főleg honvédelmi vonatkozású feladatokkal kiszélesedik. Tehát mind a gazdasági érdekek, mind a háborús személyzetgazdálkodás a munkateljesítmény fokozását követelik.

Ezért fontos, hogy a polgári szolgálatban visszamaradt postaalkalmazottak sportoljanak és így testi és lelki erőtartalékuk ismételt felújításával munkahelyeiken minél eredményesebb munkateljesítményt érjenek el. Éppen ezért mondhatnánk azt is, hogy a sportügyek megszervezése a postánál nem tisztán társadalmi jellegű feladat. Megszervezése — a mai társadalmi egyesületi forma helyett — talán kívánatosabb volna hivatalos formában. Hiszen a kitűzött célok elérése elsősorban az intézet gazdasági és szolgálati érdekeit szolgálják. Egy állami szerv mindenesetre a lehetőségek előteremtése alkalmával is hatásosabban képviselheti a testnevelés érdekeit, mint egy társadalmi egyesület. Egyébként az országos fejlődés iránya is ez. Így bekapcsolódnék a posta teljes szolgálati szervezete és ez sok lehetőséget, továbbá a megvalósításnál élénkebb ütemet is jelentene ezen a téren. Az igazgatóságok és a hivatalvezetők bevonásával a postaalkalmazottak sportéletének szélesebb alapokon lenne megszervezhető. A hivatali előljárók közreműködésével és részvételével az eddiginél sokkal nagyobb eredményt lehetne elérni.

A cél fontosságát átérző hivatalvezetők a sport terén sokat tehetnek. A családjától elszakadt fiatal alkalmazott sokszor elhagyottan és lehangoltan járkal az idegen város utcáin. Ha a vezető, vagy egy idősebb kartárs megfogja kezét és elvezeti a neki megfelelő társaságba vagy sportegyesületbe, sokat segít a fiatal kezdő munkatársának és egyben a szolgálatnak is. Természetesen a sportjátékok megszervezésénél a hivatalos keretek és formák végnélküli megtartását ki kell küszöbölni, mert ez káros lehet a játékterek jó hangulata és a fesztelen mozgási lehetőség érdekében.

A nehéz szolgálat és az azzal járó rendszertelen élet még hangsúlyozottabban szükségessé teszi a sportélet széleskörű megszervezését és annak az alkalmazottakkal való megkedveltetését. A terhes éjjeli szolgálat után mennyivel zívesebben keresnek fel az érdekeltek az egészséges fekvésű sporttelepet, ha ott fürdő és nyugalom volna, mint a zajos várost.

Németországban egy nagyobb létszámú távbeszélőközpontnál láttam, hogy a személyzet a szolgálat ideje alatt is szabályos tornafélórakon vett részt. Ezeket az órákat képzett testnevelési tanár vezette. Természetesen ehhez egy megfelelő nagyságú, szellős és jól fűthető tornateremre van szükség. A személyzet 4—5 órai szolgálat eltelte után két-három csoportban átöltözködik, levonul a tornaterembe és ott félórát megfelelő célgimnasztikával és játékkal tölt el, majd egy rövid fürdő után elfoglalja ismét munkahelyét és szolgálatát tovább végzi. A számítások szerint a munkaerők teljesítményét ez a félórás testgyakorlás igen kedvezően befolyásolja.

A hivatali összetartás érzésének ápolására kiválóan alkalmasak a hivatalközi versenyek és mérkőzések. Ezekkel szórványosan nálunk is találkozunk.

A sporteseményeket úgy kell megrendezni, hogy azon minél többen vehessenek részt. A postai szolgálat természete hozza magával, hogy a munkahelyet elhagyók feladatai is a visszamaradóra hárul. Lényeges ezért, hogy a sportedzések és mérkőzések miatt egyesekre jelentékenyen nagyobb munkamegterhelés ne háruljon. Ezért helyes, ha a szervezésben a vezetők is részt vesznek és a sporteseményekbe váltakozva, lehetőleg mindenkit bevonnak, hogy így a szolgálati megterhelés is egyenlő legyen.

Az élénk sportélet kifejtésére természetesen elsősorban a fővárosban nyílik lehetőség. A nagy hivatalok között itt egyhamar kifejlődhet egy egészséges, nemes vetélkedés. Körmérkőzések, vándordíjak és még számtalan lehetőség kínálkozik arra, hogy a különböző sportágak szerény versenyeit vidám társadalmi eseménnyé, sőt egy-egy hivatalnak valósággal lelkes örömmünnepévé avassák. Labdarúgás, tenisz, vívás, atlétika, stb., stb., mindmennyi alkalom és lehetőség, hogy az alkalmazottak közül lelkes híveket szerezzen. Ha közel van a sporttelep, egészséges és előnyös a szolgálati idő szünetjeit is ott végigjátszani. Ezek a játékfélórák a munkateljesítmény fokozása szempontjából különösen termékenyek.

Budapesten a közlekedési adottságokat is fokozottan figyelembe kell vennünk.

A Duna közelsége előnyössé és elérhetővé teszi korunk rohamosan fejlődő és divatos fürdőkultúrájának megszervezését. Egy otthonos sporttelep fürdővel és csónakházzal a Duna partján — a római parton végig hajózva, milyen szépeket látunk — főleg a hétvégiszórakozásokat és kirándulásokat biztosíthatná.

Ezek a berendezkedések kellő méretezésben nálunk a postánál nemcsak a munkateljesítmény fokozását eredményeznék, hanem az alkalmazottak szociális helyzetének lényeges javításával az összetartást, a hivatástudatot és ezen keresztül a postásság összességének társadalmi megbecsülését is emelnék. Ugyanis főleg a családos alkalmazottak nagy része igényeinek megfelelő szórakozáshoz és sportoláshoz egyebütt nem juthat, mert ehhez nincs meg az anyagi ereje.

Itt említem meg ismételten, hogy a sportoló alkalmazottak részére az edzések és mérkőzések nem jelenthetnek szolgálati könnyítéseket, mert az a közösség és a bajtársi érzés ápolásának rovására mehet; hanem minden sportember lelkiismeretbeli kötelessége legyen a szolgálati feladatok maradéktalan elvégzése.

Az anyagi áldozatok és a szervezők odaadó munkája hiábavaló lesz az érdekelt alkalmazottak részvétlensége esetén. Ezért a szervezésnél kivétel nélkül mindenkit számításba kell venni. Sok nagyvállalatnál a sportegyesületi tagság kötelező. Németországban ez a postaalkalmazottakra is vonatkozik. Az egyesületi tagság kötelezővé tétele, anyagilag sokat jelent és a szervezést megkönnyíti. Ezzel szemben áll ebben az esetben az egyesületnek az az erkölcsi kötelezettsége, hogy tagjainak kézzelfogható előnyöket biztosítson.

Ahol az adottságok megvannak, legcélszerűbb az alkalmazottak egyesületbe tömörítése. Ha kevés a postás, más egyesület keretén belül is meg lehet szervezni a kellően méretezett sportéletet.

Csak egy kis törődést és utánjárást igényel és búsán meghozza az eredményt.

*

Talán lesznek, akik az elmondottakat félremagyarázzák, s mondják, hogy éppen olyan időkben hangoztatom a testnevelés széleskörű kiépítését, amikor arra a szolgálati elfoglaltságok miatt talán a legkevesebb lehetőség van. Minden alkalmazott látástól vakulásig dolgozik munkahelyén, hogy a megnövekedett ország forgalmának feladataival megbirkózhassunk. De az elmúlt három esztendő nagyobb erőpróbái megmutatták, hogy a rendkívüli idők erősített munkamenetében csak a testileg és lelkileg rugalmas és mozgékony munkaerők tudták helyüket megállni. Láttunk ilyeneket őszhajú kollégáink között, viszont voltak fiatalemberek, akik a testi és szellemi felkészültség hiánya miatt sorainkból idő előtt kidőltek. A feladatok vidám vállalása és annak lendületes, öntevékeny elvégzése testi és lelki rugalmasságot követelnek. Ez nem függ össze az életkorral. A testi és szellemi frissesség megőrzésére gondot kell fordítanunk. Aki elhanyagolja, talán örökre elveszti.

A postai egyenruházat történetéből.

Írta: dr. MONUS FEREC ny. m. kir. postahivatali igazgató.

De l'histoire de l'uniforme postal. Par M. le Dr. FERENC MONUS, Directeur de bureau en retraite.

Au début de son article, l'auteur s'occupe des insignes distinctifs des postiers, ensuite il décrit les transformations diverses de l'uniforme des postiers hongrois au cours de l'histoire de notre pays.

Ha a hír- és levélközvetítőkről reánk maradt legrégebb — sajnos kevés számú — eredeti képeket, metszeteiket gondosan vizsgáljuk, azt látjuk, hogy ezek az emberek valami feltűnő, megkülönböztető jelvényeket viseltek. Kezdetről fogva u. i. az volt a törekvés, hogy az utakon járó futárokat messziről felismerhetőkké tegyék és ezáltal is megkönnyítsék lehető gyors járásukat különösen sokadalmakon és forgalmas utakon át. Ez a felismerhetőség, különféle színek alkalmazásával, magas süveg-viselettel, későbbben postatábla, ökörszaryból készült kürt, majd végül postásíp állandó használatával történt.

A mézáróposták, Taxisok, Paarok idejében a postakürt mint jelvény már állandó a lovasok, lovas futárok oldalán; a 16. század végén pedig már a postamesterek címeres pecsétjén is ott díszel a mindég népszerűbbé váló jelvény: a postakürt.

Az erdélyi fejedelmi futárok a kürtön kívül ezüst címertáblát — postatáblát — is viseltek nyakba akasztva. Ha nemes ember kapott ilyen megbízatást, úgy aranyozott ezüst címertáblával indult útjára. Ezek a címertáblák a napfényben erősen csillogtak és a kürt megfújása nélkül is megállapítható volt, hogy a fejedelmi udvar stafétája közeleg az úton.

Úgy a királyi, mint a fejedelmi udvarokban uralkodó fényhez, pompához hozzátartozott az udvari formaruha-viselet. A lovasok, csatlósok, drabantok, hírvivők, futárok stb. az udvar színeiben egyenruhájában jártak. Az udvari postamester és postalegényei hasonlóképpen egyenruhát viseltek s innen, mint központból indult ki és terjedt el későbbben az ország különböző részein a hír- és levélközvetítők, postások rendes, mindennapi viselettől eltérő ruházata.

A szervezett magyarországi postát kezdetől fogva Bécsből igazgatták. A birodalmi főpostamester, aki az udvar legbizalmasabb titkaiba be volt avatva, jó néven vette, ha a magyarországi posták igazgatója: a pozsonyi postamester alkalmazkodott az udvar szokásaihoz s ennek külsejében is kifejezést adott. Elvárták ezt azért is, mert a pozsonyi postamester eleinte Bécsben lakott, vagy sűrűn megfordult ott s nem egyszer személyesen tett jelentést az uralkodónak.

Azt azonban, hogy mikor került sor nálunk postás egyenruha viselésére, az eddigi kutatás nem tudja kétségtelenül megállapítani. Valószínű, hogy szórványosan a 16. században, rendszeresebben a 17. század végén, ott, ahol Habsburg-posta működött, továbbá a fejedelmi Erdély földjén.

A török uralom alatt elpusztult budai kincstári kamara helyébe lépett pozsonyi kamara, mint legfőbb hatóság hatáskörébe került a magyarországi posta a 16. században. Ennek a fontos és előkelő szervnek külön lovas postalegényei voltak, akik jelvénnel voltak ellátva s önvédelmükre ezüstözött fegyvert kaptak útjukra. Milyen volt ez a jelvény? Nem tudjuk, de nyilvánvaló, hogy vagy a kamara fém-címere, vagy nyakba akasztott fém-lapocska lehetett. Ebben az időben ez a kétféle jelzés felelt meg a kor szokásainak.

Joggal következtethetjük, hogy ha a pozsonyi kamara postaemberei bizonyos jelvényt viseltek, úgy a pozsonyi postamester, mint a magyarországi posták főfizetómestere és lovas postásai, feltétlenül olyan megkülönböztető jelvénnel vagy ruhával voltak ellátva, amely azt juttatta kifejezésre, hogy ők a Habsburg-postaszervezet hivatásos postásai, akiknek elsősorban van joguk a postakürt használatára. Ebből idők folyamán sok kellemetlenség támadt, továbbá amiatt is, hogy a kamara több alkalommal nem tudta a postamesterék fizetését folyósítani. Azért, hogy türelemre intsek a pozsonyi postamestert (főfizető mestert), ezt az állást egy-egy kamarai tisztviselővel töltötték be. Ezek jól ismerve a kamara belső ügyeit, követelésekkel állottak elő, ami megint surlódásokra, bajokra vezetett. Különösen Bornemisza István és Pakay Benedek volt kamarai tisztviselők, pozsonyi postamesterek erős és hajlíthatatlan magyar érzése robbantotta ki az ellentéteket. Ez a két főtisztviselő a szokásokkal és rendeletekkel mit sem törődve, magyarul írta, fogalmazta jelentéseit s ugyanezt kívánta a postamesterektől is. Pakay még a

szentgotthardi ütközetben postalegényeivel is vitézül harcolt. Feltehetjük, hogy lovas postalegényei formaruhát viseltek, de nem németszabásút.

Az erdélyi fejedelmi posták működését szabályozó postai „Instructiok” sem emlékeznek meg postai egyenruházatról, csupán postacimert és postasípot emlegetnek. Thököly postai utasításában is csak „postajelvényről” van szó.

I. Rákóczi György 1634. ében kiadott szabályzata szigorúan előírja, hogy a „postatáblát” nagy gondossággal kell kezelni, ha a futár arra nem vigyázna és nem tudná annak esetleges elvesztését kellően igazolni, „halállal lakoljon érte”. Ebből arra következtethetünk, hogy megbízott fejedelmi futár az volt, aki postatáblát viselt, illetve kapott, tekintet nélkül arra, milyen ruházatban indult útjára.

És mégis ennek a századnak végén jelentkezik az első postás egyenruha-viselet a felsőmagyarországi részekben. Nagyon értékes emlék bizonyítja ezt: a lőcsei postahivatal járatrendi táblája az 1700. évből. A táblán magyaros ruházatú, zsinóros, postakürtöt fújó postalegény látható. Ha összehasonlítjuk e képet egykorú német, osztrák, angol, svéd stb. metszetekkel, azt látjuk, hogy a lőcsei postalegény ruhája egvik nép postásruházatához sem hasonlít. A mi futárunk kalpagja, dolmánya inkább a nemsokára elkövetkezett kuruc-kor viseletére emlékeztet.

Az az állítás, hogy a 17. század postásainak egyenruházatán valamelyes magyaros vonás észlelhető, korántsem túlzás.

II. Rákóczi Ferenc szabadságmozgalmában Kossovich főpostamester rendelkezett olyképpen, hogy a postamesterek kék vagy vörös posztóból készíttessenek a postalegényeknek ruházatot. Kék, piros, fehér színeket kellett volna használni a ruházaton tarkázva, az egyhangúság elkerülése végett. Erre azonban már idő nem volt, mert a hadiszerecsé kedvezőtlen forgandósága ennek útját állotta.

III. Károly uralkodása idején jelölték meg a magyarországi postaházakat sasos címerrel, annak jeléül, hogy a posta legfőbb vezetés alá került. Hogy ugyanakkor egyenruházatról is történt volna intézkedés, nem tudjuk, erre nézve adataink nincsenek. Helyesnek látszik az a feltevés, hogy Mária Terézia uralkodása idején a gáláns Bécs adott erre erősen ösztönző példát s a prefekturák vezetői most már kivétel nélkül udvari módra öltözködtek. Ez a színes, pompázó viselet lassan-lassan tért hódított nálunk is, ahol a királyi asszony személyét lovagias, hódoló tisztelet övezte.

II. József halála után keletkezett nemzeti felbuzdulás éveiben az idegen-szabású és színű ruhadarabokat kezdték levetni s elfoglalta azok helyét a magyaros ruházat, amely iránt még a császárvárosban is érdeklődtek az emberek. Talán éppen ez a körülmény siettette a bécsi illetékeseket arra, hogy a magyarországi posták részére végül is egységes szabású és mintájú, feltűnő színekben pompázó, a magyar lélektől távol álló postás uniformist tegyenek kötelezővé.

II. Lipót, ha nem is örömmel, a magyarországi postát a helytartótanács körébe utalta. Nem jó szemmel nézték ezt a bécsi udvari

legfőbb postaigazgatóságnál, s amikor lehetett, igyekeztek a helytartótanács munkája elé akadályokat gördíteni. A napoleoni háborúk azonban lefoglalták az udvar minden gondolatát s itt-ott némi türelem és engedékenység a posták működésének irányításában ennek tulajdonítható. A legfőbb irányításhoz azonban továbbra is görcsösen ragaszkodtak s ennek egyik méltó, az ő szempontjuktól méltó eredménye volt az 1815. évben kiadott osztrák egyenruházati szabályzatnak Magyarországra való kiterjesztése is.

A postamesterek u. i. állandóan panaszkodtak, hogy értékét veszített járandóságaikból nem képesek a postaszolgálatot kellően biztosítani. A sok panasz végül is gondolkodóba ejtette az illetékeseket, s úgy döntöttek, hogy a bajokon nem pénzzel segítenek, hanem színes posztóval. Az volt az elgondolás: minél díszesebb egyenruhába kell bujtatni a magyarországi postamestereket, hadd páváskodjanak hivatali tekintélyük emelése végett is, különösen a nagyszámú nem magyar anyanyelvűek veszik ezt szívesen és bizonyára még nagyobb készséggel szállítják a jó magyarok leveleit a bécsi titkos rendőrség kezébe. Gondoltak arra is, hogy az egyenruha viselete a panaszos beadványokat is csökkenti fogja.

Szükségesnek tartották a postai egyenruházat bevezetését továbbá, mert Ausztria postaútjain már egyenruhás postalegények és postakalauzok jártak; nálunk is szaporodtak évről-évre a delizsansz-járatok, s útjainkon nem egyszer osztrák postakocsikat vontattak, amelyeket osztrák postások kísértek. Az itt magánkezelésben lévő és sokféle gyorskocsi-vállalat emberei pedig formaruha nélkül közlekedtek, amiből gyakori zavarok, nézeteltérések keletkeztek, különösen ha a postakürt kitérést jelzett.

De kétségtelen, hogy az egyenruházati intézkedéssel végül is az állami posta jellegének feltétlen kidomborítását akarták biztosítani.

A császár 1815. évi szeptember 14-én 30.322 sz. alatt kiadta erre vonatkozó rendeletét (L. Verordnungblatt der K. K. Obersten Hofposterwaltung III. Band, Wien 1845.), amely tudomásunk szerint az első, eddig ismert tétel rendelkezés a magyarországi postamesterek egyenruházatára. A rendelet díszruhát ír elő, és pedig: skarlátvörös posztóból készült kabátot (frakkot), álló fekete gallérral, a galléron fekete hajtókával, himzéssel. Kabátgombok, himzések arany színben. Nadrág (pantalon) fehér- vagy szerecsen-szürke színű posztóból, aranyozott paszománnyal. Udvari gyász esetén fekete nadrágviselet volt előírva, minden dísz nélkül. Cipő sarkantyúval, háromszögletű kalap, aranszegélyes fekete kokárdával, gombok itt is aranyosak. Arannyal díszített kard (Degen). Ilyen postamesteri díszruha az 1896. évi millenáris kiállítás postatörténelmi osztályán volt kiállítva, amelyet jelenleg a Közlekedési Múzeum őriz számunkra.

Három év elteltével, 1818. évi november 24-én 48.732 sz. udvari dekrétum rendes, mindennapi használatra is rendszeresített egyenruhát, és pedig: szürke posztóból frakkot, fekete gallérral és hajtókával s a többi ruhadarabokat meghagyta ugyanúgy, mint a díszruhánál.

A postalegények ruházata volt: vörös frakk, fekete posztógallér, a hajtókán ezüst paszomány, a kabáton lapos fehér gombokkal. Kürtök kalap, sárga-fekete tollbokrétával.

Némi változást hozott az 1838. évi 3062/389. sz. utasítás. Ez a postalegények díszruháját a következőkben írja elő: az eddigi frakk helyett rövid kabát, vörös színben, a gallérkihajtó nem változott, a kabátgombokon cs. kir. sas, alatta piciny postakürt. Nadrág sárga bőrből s az eddigi kürtökálap helyett háromszögletűt ír elő, rajta elől kis ezüst rózsza, továbbá keskeny bőrheveder. Fekete-sárga tollbokréta, nyakba való fekete kendő. Magasszárú csizma, hosszú sarkantyúval. Karszalag, rajta ezüstözött fém postajelvény (császári sas, alatta postakürt). A postakürt számára fekete-sárga zsinór. Mindennapi használatra szánt ruhánál: rövid kabát, sötét vasszürke posztóból, gallér és hajtóka vörös színben, cimergombok az említett emblémával. Nadrág sötét vasszürke, bőrborítással vagy sárga bőrnadrág. Nyáron könnyebb anyagból készült pantalon, feketén lakkozott kerek kalap, ezüst bordázással, rózsza és heveder ugyanolyan posztó-anyagból. Tolldísz fekete-sárga, 8 bécsi-zoll magasságban. Csizma vagy cipő sarkantyúval, karszalagon kicsi fém postakürt hímezve. Ilyen postalegényi egyenruhát is láthatunk a Közlekedési Múzeum postaosztályán.

1840. évi július 3-án kelt 9652/1380. sz. rendelet (Verordnungblatt II. Band) szerint a postamesterek szolgálati ruházatukhoz az eddigi háromszögletű kalap helyett szürke posztóból készült sapkát viselhetnek, arany és skarlátvörös selyemmel átszőtt sapkarózsával.

Az 1842. évi március 29-én kelt 4614/403. sz. rendelet (u. o. III. Band) előírja, hogy a postakalauzok (Kondukteuren) szolgálatban, tehát utazásaik alatt kötelesek az előírt szolgálati ruhát viselni, és pedig: térdig érő dolmányt sötét szerezcsen-szürke színben, vörös gallérral és hajtókával, a dolmányon kétsoros ezüstözött cimergombokkal. A dolmány színével egyező pantalon. Fekete posztóból ernyős sapkát (katonai szabásút), ezüstös-arannyal átszőtt sapkarózsával. Fémből készült mellre tűzött vértet, ezen császári sást, karmai között postakürttel. Ezt a szabályzatot újból kiadták 1845. évi március 4-én 11.052 sz. alatt. (U. o. III. Band.)

A postahivatali szolgák egyenruházatát szabályozó, esetenként kiadott rendelkezéseket eddig nem ismerjük, de hogy voltak ilyen rendelkezések, utasítások, azt bizonyítja az 1843. évi augusztus 10-én 12.118/1152. sz. alatt kiadott „Összefoglaló Utasítás“, amely a postahivatali szolgák részére a következőket rendeli: szerezcsen-szürke színű frakk, fekete gallérral, fekete hajtókával, a mellen kétsoros fehér fémgombokkal. Nadrág (pantalon) ugyanolyan szövetből. Ernyős sapka, fekete szövetből, ezüstös-vöröses rózsával. A levélhordók ruházata volt: sötét szerezcsen-szürke szövetből frakk, álló gallérral, vörös hajtókával, egysoros fehér cimergombokkal. Nadrág ugyanolyan szövetből, mint a frakk. Felöltő (felső kabát) hasonló színben, álló gallérral és vörös hajtókával; kétsoros fehér fémgombokkal. Ernyős sapka, mint a hivataliszolgáké. Azonkívül mellvért sárga fémből, rajta cimersas, karmai között postakürt. (U. o. IV. Band.)

A háziszolgák egyenruházata volt: ujjas (német dolmány) csukaszürke színben, sárga szegélyezéssel, álló gallér, amelyen a hajtóka is csukaszürke, egysoros fémgombok; a nadrág ugyanolyan színű, mint az ujjas s a köpeny szintén. Ernyős sapka. Munkáskabát: zöld-csíkos szürke vászonból. A házi-

szolgák ruházatát módosítja az 1846. évi február 8-án kiadott 22.129. sz. rendelet. Az eddigi ujjas helyett fél-frakk viseletet ír elő, a nadrág mindkét külső oldalán pedig keskeny sárga szegélyt. (U. o. V. Band.)

Az 1847. évi április 12-én kelt 7001 sz. legfelsőbb udvari postaigazgatósági rendelet szerint az állami és magánvasutak pályaudvarain szolgálatot teljesítő postatisztviselők a következő ruházatot kötelesek viselni: nem egészen térdig érő, sötétzöld posztóból készült kabátot, kétsoros sárga gombokkal, álló gallért skarlátvörös hajtókával. A kabát színéhez hasonló színű nadrágot, ernyős sapkát, sötétzöld színű posztóból, skarlátvörös szegélyezéssel. Kabáton, sapkán címergombok (emlémények), a gallér mindkét sarkán aranyba hímzett postakürt. Ez az első rendelet, amely a postakürtnek a galléron viselését rendeli.

A magasabbrangú postatisztviselők egyenruhájáról is tájékoztat a rendelet azzal, hogy annak viselését szolgálatban megengedi. Rangjelzés az udvari postatanácsosnál és udvari legfőbb postaigazgatónál: skarlátvörös posztógalléron három aranyozott sáv, a legfőbb udvari postagondnokság tanácsosánál, a postabiztosoknál, az udvari postaigazgatónál, a postajárati irodák és a főpostavezetők gallérján: két aranyozott sáv. Míg végül egy aranyozott sávot viseltek: a titkárok, segédtsztek, főpostahivatali ellenőrök, postafelügyelők és az udvari postaigazgatóság fogalmazói. Itt is előírás volt az aranyozott kard (Degen), sarkantyú és háromszögletű kalap. (U. o. V. Band.)

Az 1848. évi április 13-án kiadott 6297/796. sz. rendelet kiegészítést tartalmaz, és pedig azok a kisebbrangú tisztviselők, akik aranyozott sávot nem viselhetnek, a gallérjuk sarkában egyszerű formájú postakürtöt hordhatnak, e mögött kis tölgyfalevelet. (U. o. V. Band.)

Érdekes, hogy az erdélyi főkormányzék elnöke 1847. évben előterjesztést tett az Erdélyben állomásozó postahivatalnokok kötelező formaruhaviseletének elrendelése érdekében. (Az előterjesztés tartalmát nem ismerjük.) Bécs elutasította a kérelmet. Mire az ügyirat visszaérkezett, Magyarországon megalakult az első felelős minisztérium s Klauzálék a következőket írták az osztrák minisztérium átiratára: „Az egyenruházatnak mint megkülönböztető jeleknek ... ideje lejárván, az irományok irattárba tételnek“. 4077/1848. Földmívelés, ipar- és kereskedelmi minisztérium.

Hogy ez a kérdés azonban mégis felszínen maradt, a Közlöny 1849. évi 41. számában megjelent s Debrecenben kiadott rendelete igazolja: „... a helybéli főpostahivatali levélhordók az álladalom részéről egyenruházattal fognak elláttatni...“

A magyar postás-egyenruházat rendszeresítésére a szándék, ügylátszik, megvolt, éppen Debrecenben, a kormány ideiglenes tartózkodási helyén határozták ezt el, az események forogtatágában azonban az elhatározást tett nem követhette.

* * *

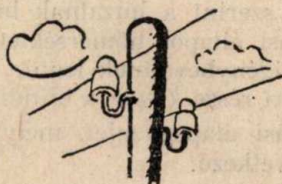
A 18. század vége, a 19. század eleje, a napoleoni harcok fegyverzajától hangos ideje, erősen uniformisos világ volt. Az emberek szerették az egyenruhát. A hiba ott volt, hogy magyar érzéstől áthatott egységes gondolat nem tudott még kialakulni. Hiszen a debreceni kollégium diákjai is idegenszabású

ruházatot viseltek, márpedig a debreceni főiskola mentsvára volt a magyarságnak évszázadok óta.

Buda és Pest, Pozsony és Sopron lakossága inkább német volt. Az ország szívében német szótól voltak hangosak az utcák, nyilvános helyeken alig-alig hangzott el magyar szó; a hivatalnokok, ügyvédek, jurátusok latinul társalogtak, egyrészt magyaros, másrészt németszabású ruhát viselt. A divatozó polgárok ruházata éppúgy tobzódott a különféle színekben, mint a hivatalos formaruhák sokfélesége. A magas kürtőkalap, állógallér (Vatermörder), a színesen varrott mellény, a hosszú ibolyakék, zöld, fekete stb. színű frakk, fehér nadrág és gallérköpeny-viselet hozzá tartozott Buda és Pest utcai képhez, nagy ellentétképen népünk hétköznapi, dísztelen, szegényes ruházata és az egészséges vidék magyar urainak zsinóros-mentés ruházelete mellett. Nyugatról beszivárgott, később Biedermeier-nek nevezett ruházati divat volt ez, nekünk merőben idegen. De ebbe a színzavarba beleillett, — nem volt feltűnő a kor emberei előtt — a már említett postás egyenruha színe, szabása, frakkja, köcsögkalapja is. Viselték ezt az egyenruhát, ha nem is mindenütt, viselték a postások, különösen Budán, Pesten, Pozsonyban és az ország több más nemzetiséglakta vidékein. Hogy azonban a színtiszta magyar részekén kivételek is voltak, az nem vitatható. Pl. a debreceni postamester és a hortobányi csárda bérlője: nemes Káthay Márton a bécsi ruharendelkezés mellett is zöldsínű zsinóros dolmányt, zöld nadrágot, sarkantyús kordováncsizmát viselt, s nyakkendője hollószín marcelinből bő és nagy-csokrú volt, — mint egykorú feljegyzésből tudjuk.

Színmagyar vidékek postamesterei bizony nem öltöttek magukra osztrák maskarát, de a postamesteri alkalmazottak sem.

És a frakkos, köcsögkalapos egyenruházattal még jóval az ötvenes évek után is találkozunk, amikor már újabb ruharendeletet kapott a posta. Azokon az idegenből szakadt osztrák, morva, cseh alkalmazottakon volt még mindig látható, akik nem tudtak megbarátkozni az új egyenruházattal. A Biedermeier-kor külső megnyilvánulása akkor tűnt el a postán, amikor ezek az idegenlelkű beamterek és alkalmazottak kiköltöztek végső nyugvóhelyükre a vízvárosi és pesti temetők postás-parcelláiba. (Folytatjuk.)

MŰSZAKI KÖZLEMÉNYEK

Articles techniques.

Bronzhuzalak szabályozása.

Irta: KÓNYA SANDOR m. kir. postaműszaki igazgató.

Règlement sur les fils en bronze. Par M. SÁNDOR KÓNYA, Directeur technique de poste.

L'auteur fait connaître, en général, les facteurs influençant la résistance des fils et la connexion entre l'élasticité, la température et le poids spécifique. Il fait voir sur un graphique les rapports relatifs au fil en bronze de 1.5 mm et il publie un tableau préparé selon deux sécurités diverses dont il ressort qu'il y a une différence essentielle entre les suspensions des fils en bronze tendus avec triple et quadruple sécurités dans des circonstances identiques.

Huzalak szabályozása alatt általában a huzalak bizonyos előírt szabályok szerinti kifeszítését szokás érteni.

A vonatkozó előírások a huzal anyagától, a hőmérséklettől és a feszítávolságtól függő előre kiszámított adatok táblázatos összefoglalását tartalmazzák.

A szabályozással kapcsolatos számítások a huzalok speciális tulajdonságainak és bizonyos követelményeknek a tekintetbevételével készülnek. E speciális tulajdonságok, melyek a huzalak mikénti viselkedését a különböző hőmérsékleten támadó erőhatások (megterhelések) következtében meghatározzák, a következők:

1. a specifikus súly (g),
2. a hőtágulási együttható (α),
3. a mechanikai tágulási együttható (β),
4. a szakító szilárdság (σ_s).

A posta által használt huzal- és kötélanyagokra vonatkozó fenti adatokat az „A”-val jelölt kimutatás tünteti fel.

A besabályozási adatokat annak a követelménynek a tekintetbevételével kell kiszámítani, mely szerint a huzalnak bizonyos meghatározott hőmérsékleten (t_0 = a kiindulási állapot hőmérséklete) bizonyos meghatározott mértékben szabad húzásra igénybevettnek lennie. Ez az igénybevétel a szakító szilárdságnak (σ_{szok}) tört része. (σ_0 = a kiindulási állapot igénybevétele)

A közismert szabályozási alapegyenlet, mely a keresett besabályozási adatokat szolgáltatja, a következő:

$$t = \frac{\alpha^2 \cdot g^2}{24 \cdot \alpha \cdot \sigma_1^2} - \frac{\beta}{\alpha} \cdot \sigma_1 - \frac{\alpha^2 \cdot g^2}{24 \cdot \alpha \cdot \sigma_0^2} + \frac{\beta}{\alpha} \sigma_0 + t_0$$

Az egyenlet összefüggést tüntet fel az uralkodó hőmérséklet (t) és az uralkodó hőmérséklet alatt a huzalban keletkező igénybevétel (σ_1) között, (a többi betű jelentése már az előbbiekből ismertes, „ α ” = feszítávolsággal),

A Az anyag megnevezése	Kereszt- metszet mm^2	Speci- fikus súly kg	Fiz- kén- ti súly kg	1 km	1 km	1 kg huzal hossza m	Szálító szilárd- ság kg/ mm^2	Mechani- kai tágulási együttható mm^2/kg	Hő tágulási együt- tható
				huzal	érpár				
5 mm -es vashuzal	1963	0.00786	0.1542	15429	30858	648	42	$\frac{1}{21 \cdot 10^4}$	$123 \cdot 10^{-5}$
acélkötél (légkábelhez)	—	0.00795	—	—	—	—	120	$\frac{1}{21 \cdot 10^4}$	$12 \cdot 10^{-5}$
15 mm -es bronzhuzal	177	0.00889	0.0157	1573	3147	6355	75	$\frac{1}{13 \cdot 10^4}$	$166 \cdot 10^{-5}$
20 mm -es bronzhuzal	314	0.00889	0.0279	2791	5582	3582	60	$\frac{1}{12 \cdot 10^4}$	$166 \cdot 10^{-5}$
30 mm -es bronzhuzal	707	0.00889	0.0628	6285	12570	1591	44	$\frac{1}{12 \cdot 10^4}$	$166 \cdot 10^{-5}$
23 mm -es alumíniumhuzal	415	0.00272	0.0112	1128	2257	8858	30	$\frac{1}{0.63 \cdot 10^4}$	$23 \cdot 10^{-5}$
28 mm -es alumíniumhuzal	616	0.00272	0.0167	1675	3351	5963	30	$\frac{1}{0.63 \cdot 10^4}$	$23 \cdot 10^{-5}$
40 mm -es alumíniumhuzal	1256	0.00272	0.0341	3416	6832	2927	30	$\frac{1}{0.63 \cdot 10^4}$	$23 \cdot 10^{-5}$

még pedig annak a követelménynek a tartalmazásával, hogy t hőmérsékleten az igénybevétel σ_0 nagyságú legyen.

(A közölt képletnek egy egyszerűsített formája a következő.

$$t - t_0 = m \left(\varphi_1^2 - \varphi_0^2 \right) + n \cdot \alpha \left(\frac{1}{\varphi_0} - \frac{1}{\varphi_1} \right)$$

A formula egyes betűi a következőket jelentik:

$$m = \frac{8}{3 \cdot \alpha}; \quad n = \frac{\beta}{\alpha} \cdot 0 \cdot 125 \cdot g$$

$\varphi_1 = \frac{l_1}{\alpha}$ = a huzal százalékos (a feszítávhoz viszonyított) belógása „ t ” hőmérsékleten,

$\varphi_0 = \frac{l_0}{\alpha}$ = a huzal százalékos belógása „ t_0 ” hőmérsékleten.

A képletben — mely dr. Szilastól származik — a kiindulási állapot a kiindulási hőmérséklettel és a kiindulási százalékos belógással van megadva.)

A bronzhuzalakra nézve az eddigi gyakorlat szerint az volt a követelmény, hogy városok, illetve községek belterületén — 25° C hőmérsékleten a huzalban a szakítószilárdság egy negyede, a városokon, illetve a községeken kívül (az interurbán csoportokban) pedig a szakítószilárdság egy harmada lépjen fel, mint maximális igénybevétel.

Mivel a különböző átmérőjű bronzhuzalak szakítószilárdságai különbözők (lásd: A. kimutatást), a fent körülírt kiindulási állapotnak megfelelőleg az egyes bronzhuzalakra nézve a következő maximálisan megengedett igénybevételi értékek érvényesek:

Az 1.5 mm-es bronzhuzalra: $t_0 = -25$

$$\sigma_0 = \frac{75}{4} = 18.75, \text{ ill. } \frac{75}{3} = 25$$

A 2.0 mm-es bronzhuzalra: $t_0 = -25$

$$\sigma_0 = \frac{60}{4} = 15., \text{ ill. } \frac{60}{3} = 20$$

A 3.0 mm-es bronzhuzalra: $t_0 = -25$

$$\sigma_0 = \frac{44}{4} = 11., \text{ ill. } \frac{44}{3} = 14.67$$

A kiindulási állapotot erősáramú huzaloknál (ahol nagyobb feszítávolságok fordulnak elő) és légkábeleknél általában nem a -25° C-nál keletkező igénybevételre, hanem -5° C-nál a huzalra (légkábélre) reáakadó pötteher (zuzmara, jég) hatására keletkező igénybevételre kell megállapítani, mert ez a pötteher igénybevétel kedvezőtlenebb a -25° C-nál keletkező igénybevételnél.

Erősáramú huzaloknál és légkábeleknél igen fontos az abszolút szakadásmentesség, melyet megfelelő belógás adásával lehet biztosítani.

A gyengeáramú hálózatoknál azonban nagy belógásokat nem lehet alkalmazni, mert az egymáshoz aránylag közel felerősített huzalok könnyen összeverődnek (vágódnak). Minél nagyobb a belógás, annál nagyobb az összeverődés lehetősége és veszélye. E hálózatoknál egyébként nem fontos a szakadás elleni túl nagy biztonság, mert a szakadás életveszélyt nem rejt magában. ezenkívül gazdasági okoknál fogva sem méretezhető a gyengeáramú huzalok olyan erőkre, hogy azok a pótterheléssel szemben is ú. n. „törésmentes” biztonságot nyújtsanak. Az időnként keletkező szakadások helyreállítási költségei lényegtelenek azokhoz a többletköltségekhez képest, melyek az alkalmazottaknál erősebb huzalok bevezetésével járnának. A gazdasági okon kívül a tetőtartók méretezése szempontjából is előnyös a huzalok gyengébb volta, mert túlnagy pótteher keletkezése esetén szakadásukkal a tetőtartót tehermentesítik és ezáltal a tartót a kidőléstől megmentik.

A pótteher nagyságának kiszámítására tapasztalati formulák állanak rendelkezésre, melyek vidékenként, illetve országonként mások.

A pótteher nagysága a magyar szabvány szerint

$$(300 + 35 \sqrt{q}) \text{ gr/m,}$$

mely képletben a „q” a vezeték keresztmetszetét jelenti mm²-ben, a német előírás (V. D. T.) szerint pedig

$$(180 \cdot \sqrt{d}) \text{ gr/m.}$$

mely képletben „d” a vezeték átmérőjét jelenti m/m-ben.

A két formula közül a magyar formula adja a nagyobb terhelési értéket. Ezek az értékek a m. kir. posta üzemében a távbeszélőhálózatokban alkalmazott bronzhuzalakra nézve a következők:

az 1.5 m/m-es br-nál magy. szabv. szerint 0.346; V. D. E. szerint 0.220 kg/m
 a 2.0 m/m-es br-nál magy. szabv. szerint 0.362; V. D. E. szerint 0.254 kg/m
 a 3.0 m/m-es br-nál magy. szabv. szerint 0.394; V. D. E. szerint 0.312 kg/m

Fenti terhelési értékeknek megfelelő jégátmérők (a jég fajsúlyát 0.9-cel számítva) következők:

az 1.5 m/m-es br-nál magy. szabv. szerint 2.18 cm; V. D. E. szerint 1.77 cm
 a 2.0 m/m-es br-nál magy. szabv. szerint 2.26 cm; V. D. E. szerint 1.89 cm
 a 3.0 m/m-es br-nál magy. szabv. szerint 2.34 cm; V. D. E. szerint 2.11 cm

Ezek az átmérő értékek azt mutatják, hogy a pótteher kiszámítására szolgáló formulák gyengeáramú huzaloknál nem adnak reális értéket. A fentebbi pótteher átmérőértékeknel a valóságban még a városok belterületén is jóval nagyobbak fordulnak elő.

Az „A” kimutatás szerinti értékek és a kiindulási állapotok értékeinek behelyettesítése után a szabályozási egyenletek (—25° C-nál elérendő négy-szeres, illetve háromszoros szakadás elleni biztonság alapul vétele mellett) az alábbi alakot veszik fel:

1. Négyszeres biztonság mellett:

az 1.5 m/m-es huzalnál: $t = 0.1983 \frac{a^2}{\sigma_1^2} - 4.6339 \sigma_1 - 0.00056 a^2 + 61.887$

a 2.0 m/m-es huzalnál: $t = 0.1983 \frac{a^2}{\sigma_1^2} - 5.02008 \sigma_1 - 0.00088 a^2 + 50.3012$

a 3.0 m/m-es huzalnál: $t = 0.1983 \frac{a^2}{\sigma_1^2} - 5.02008 \sigma_1 - 0.00164 a^2 + 30.22088$

2. Háromszoros biztonság mellett:

az 1.5 m/m-es huzalnál: $t = 0.1983 \frac{a^2}{\sigma_1^2} - 4.6392 \sigma_1 - 0.00032 a^2 + 90.848$

a 2.0 m/m-es huzalnál: $t = 0.1983 \frac{a^2}{\sigma_1^2} - 5.02008 \sigma_1 - 0.00050 a^2 + 75.4016$

a 3.0 m/m-es huzalnál: $t = 0.1983 \frac{a^2}{\sigma_1^2} - 5.02008 \sigma_1 - 0.00092 a^2 + 48.6446$

(A fenti 6 egyenletnek megfelelő dr. Szilas szerinti változatok az alábbiak:

az 1.5 m/m-es huzalnál: $t = 160.642 \left(\varphi_1^2 - \varphi_0^2 \right) + 0.00515 \cdot a \cdot \left(\frac{1}{\varphi_0} - \frac{1}{\varphi_1} \right) - 25$

a 2 és 3 m/m-es huzalnál: $t = 160.642 \left(\varphi_1^2 - \varphi_0^2 \right) + 0.005578 \cdot a \cdot \left(\frac{1}{\varphi_0} - \frac{1}{\varphi_1} \right) - 25$

A képletek betűi az általános egyenletből már ismeretesek.)

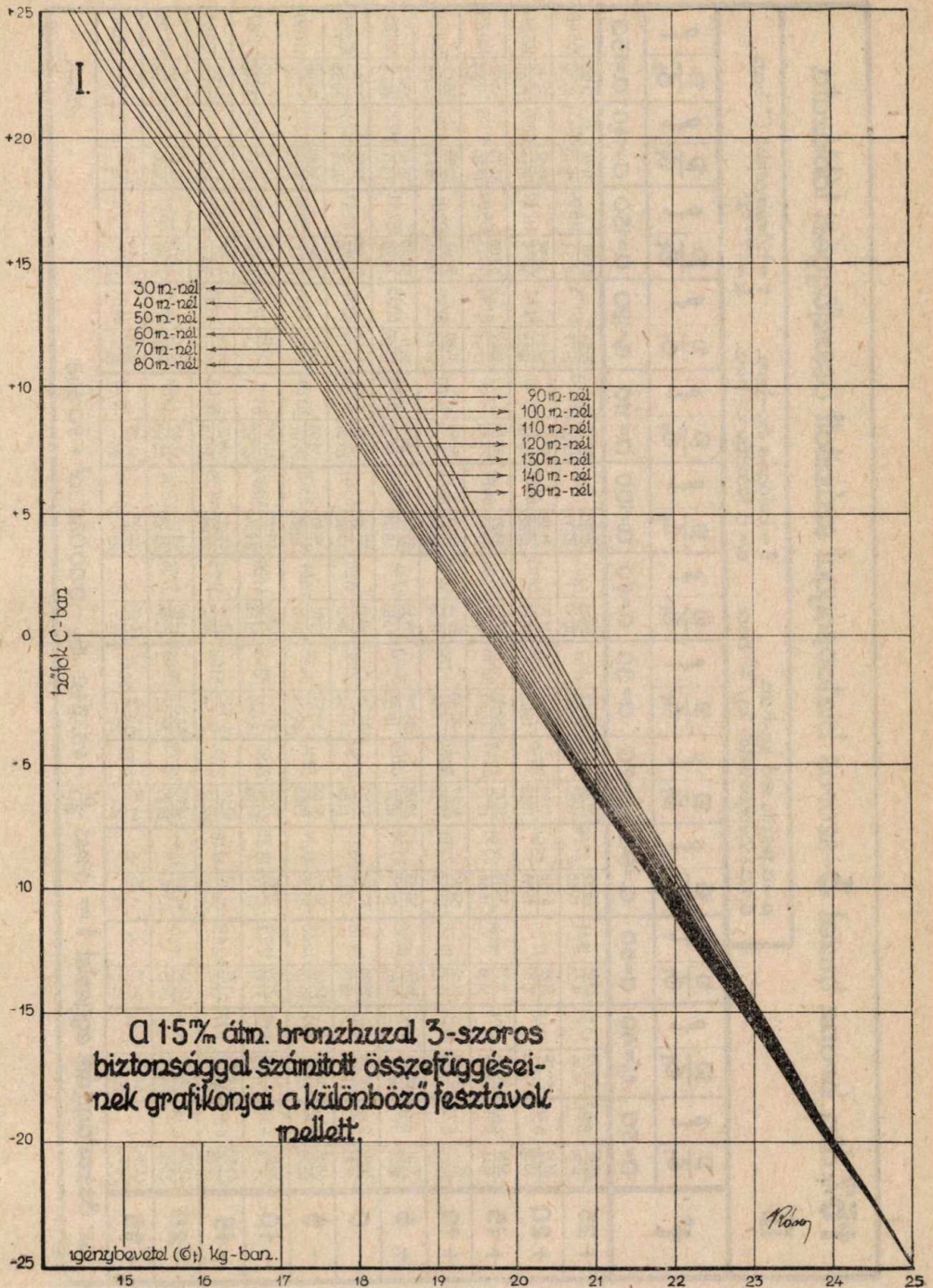
Az uralkodó hőmérséklet (t) és e hőmérséklet alatt a huzalban keletkező igénybevételek (σ_1) között a felírt képletekkel meghatározott összefüggéseket grafikonokkal lehet célszerűen feltüntetni, melyekből az összetartozó értékekre nézve táblázatok készíthetők.

Példaképen bemutatom háromszoros biztonság alapulvétele mellett az 1.5 m/m-es bronzhuzálra vonatkozó grafikont. (I. sz. melléklet.)

Minden egyes huzalra nézve tulajdonképpen egy grafikon-nyalábot kell felrajzolni, mely a különböző feszítávolságoknak megfelelő grafikonokból áll.

A grafikonoknak a -25°C hőmérséklet vízszintesén közös pontjuk van, mely az előbbieken ismertetett kiindulási állapot igénybevételi értékének felel meg. Maga a grafikon jellemző módon mutatja az igénybevételi értékeknek a hőmérséklet függvényében való változását, továbbá azt is, hogy a feszítávolságok mi módon és milyen mértékben befolyásolják a hőmérséklet és az igénybevételek egymástól való függőségét.

A grafikonok alapján összeállított táblázatok igénybevételi értékeit (σ_1) háromszoros biztonság esetére a II. sz. mellékleten, négyszeres biztonság esetére pedig a III. sz. mellékleten mutatom be.

15^m átm. bronz huzal 3-szoros biztonsággal számított összefüggési táblázata

II.

p = a feszítő erő kg-ban.

l = belógás cm-ben.

t = hőmérséklet C°-ban.

G_t = az igénybevétel kg/m²-ben.

a = a feszítő m-ben.

k = 177 m²

t°	p/G _t l		p/G _t l		p/G _t l		p/G _t l		p/G _t l		p/G _t l		p/G _t l		p/G _t l		p/G _t l									
	a=30	a=40	a=50	a=60	a=70	a=80	a=90	a=100	a=110	a=120	a=130	a=140	a=150													
+25	29 67 14 34	6 97	29 75 14 44	12 31	29 84 14 54	19 11	29 95 14 66	27 25	30 09 14 83	36 71	30 25 14 98	47 47	30 41 15 15	59 41	30 57 15 34	72 44	30 78 15 53	86 58	30 94 15 72	101 79	31 15 15 91	118 04	31 36 16 10	135 26	31 58 16 29	153 48
+20	31 12 15 36	6 50	31 19 15 46	11 48	31 28 15 57	17 84	31 38 15 66	25 51	31 49 15 80	34 46	31 60 15 93	44 64	31 74 16 06	56 03	31 88 16 22	68 51	32 07 16 30	82 08	32 21 16 55	96 67	32 39 16 72	112 32	32 57 16 89	128 95	32 76 17 05	146 64
+15	32 57 16 44	6 08	32 64 16 52	10 76	32 71 16 56	16 98	32 78 16 66	23 98	32 87 16 77	32 47	32 98 16 89	42 10	33 08 17 00	52 94	33 21 17 13	64 87	33 37 17 26	77 90	33 49 17 44	91 90	33 63 17 56	106 94	33 79 17 70	123 05	33 97 17 83	140 25
+10	34 - 17 50	5 72	34 06 17 56	10 12	34 12 17 62	15 78	34 20 17 69	22 61	34 27 17 77	30 64	34 36 17 86	39 02	34 44 17 96	50 12	34 55 18 06	61 53	34 69 18 17	74 00	34 80 18 29	87 49	34 92 18 41	102 01	35 05 18 53	117 54	35 19 18 65	134 21
+5	35 51 18 58	5 38	35 54 18 61	9 55	35 58 18 64	14 90	35 63 18 71	21 38	35 68 18 77	29 00	35 75 18 85	37 70	35 83 18 93	47 54	35 91 19 01	58 45	36 02 19 10	70 39	36 11 19 20	83 53	36 20 19 30	97 31	36 30 19 41	112 21	36 43 19 49	128 28
0	36 92 19 63	5 09	36 96 19 66	9 04	36 99 19 70	14 10	37 05 19 73	20 27	37 10 19 80	27 50	37 15 19 85	35 82	37 21 19 91	45 20	37 26 19 96	55 61	37 33 20 04	67 09	37 42 20 13	79 19	37 51 20 20	92 97	37 60 20 29	107 34	37 68 20 36	122 80
-5	38 39 20 70	4 83	38 43 20 72	8 55	38 45 20 76	13 38	38 50 20 79	19 24	38 55 20 83	26 14	38 57 20 86	34 06	38 62 20 91	43 04	38 67 20 98	53 01	38 69 21 01	63 99	38 75 21 07	75 94	38 82 21 12	88 92	38 89 21 20	102 73	38 96 21 25	117 66
-10	39 86 21 78	4 59	39 88 21 79	8 15	39 90 21 81	12 73	39 93 21 84	18 31	39 97 21 85	24 92	40 - 21 85	32 46	40 04 21 92	41 06	40 07 21 94	50 64	40 11 21 99	61 14	40 14 22 04	72 60	40 14 22 09	85 02	40 20 22 12	98 46	40 30 22 16	112 82
-15	41 33 22 85	4 38	41 35 22 86	7 77	41 37 22 87	12 15	41 38 22 92	17 48	41 40 22 92	23 75	41 42 22 92	31 02	41 44 22 94	39 23	41 45 22 96	48 39	41 47 22 99	58 48	41 49 23 01	69 53	41 52 23 04	81 51	41 56 23 07	94 41	41 60 23 09	108 28
-20	42 78 23 92	4 18	42 80 23 93	7 43	42 82 23 93	11 60	42 82 23 94	16 71	42 83 23 95	22 73	42 83 23 96	29 68	42 85 23 96	37 56	42 85 23 98	46 34	42 85 23 98	56 07	42 87 23 98	66 72	42 89 24 01	78 21	42 91 24 02	90 67	42 91 24 02	104 09
-25	44 25 25 -	4 -	44 25 25 -	7 11	44 25 25 -	11 11	44 25 25 -	16 -	44 25 25 -	21 78	44 25 25 -	28 45	44 25 25 -	36 -	44 25 25 -	44 45	44 25 25 -	55 78	44 25 25 -	64 01	44 25 25 -	75 12	44 25 25 -	87 12	44 25 25 -	100 01

az összefüggési egyenlet: $t = 0.1983 \frac{a^2}{G_t} - 4.65392 \cdot G_t - 0.00032 \cdot a^2 + 90.848$

P. P. P.

15^m átm. bronz húzal 4-szeres biztonsággal számított összefüggési táblázata

III.

p - a feszítő erő kg-ban. l - belógás cm-ben. t - hőmérséklet C°-ban.
 σ_t - az igénybevétel kg/cm²-ben. a - a feszítív m-ben. k = 177 %²

t°	a=30		a=40		a=50		a=60		a=70		a=80		a=90		a=100		a=110		a=120		a=130		a=140		a=150		
	$\frac{p}{\sigma_t}$	l	$\frac{p}{\sigma_t}$	l	$\frac{p}{\sigma_t}$	l	$\frac{p}{\sigma_t}$	l	$\frac{p}{\sigma_t}$	l	$\frac{p}{\sigma_t}$	l	$\frac{p}{\sigma_t}$	l	$\frac{p}{\sigma_t}$	l	$\frac{p}{\sigma_t}$	l	$\frac{p}{\sigma_t}$	l	$\frac{p}{\sigma_t}$	l	$\frac{p}{\sigma_t}$	l	$\frac{p}{\sigma_t}$	l	$\frac{p}{\sigma_t}$
+ 25	1882 838	1193	1905 866	2053	1929 896	3101	1961 930	4301	1997 962	5625	2032 994	7140	2064 1026	8773	2098 1057	10513	2135 1088	12358	2174 1117	14338	2205 1144	16459	2243 1170	18615	2275 1195	20923	
+ 20	2021 937	1067	2041 960	1852	2064 984	2823	2089 1011	3957	2120 1038	5246	2147 1066	6672	2177 1093	8235	2209 1122	9904	2239 1149	11702	2273 1176	13607	2301 1201	15637	2333 1225	17780	2365 1249	20018	
+ 15	2167 1038	963	2181 1055	1685	2198 1075	2584	2218 1096	3650	2246 1120	4861	2267 1144	6216	2296 1168	7706	2319 1192	9322	2345 1216	11057	2374 1239	12915	2402 1261	14893	2428 1282	16989	2457 1304	19174	
+ 10	2308 1140	877	2319 1162	1543	2335 1170	2374	2352 1188	3367	2372 1206	4515	2391 1226	5801	2413 1246	7224	2436 1266	8777	2459 1286	10455	2482 1306	12252	2506 1326	14162	2529 1346	16181	2552 1364	18330	
+ 5	2451 1242	805	2460 1253	1418	2471 1264	2197	2485 1278	3130	2501 1294	4207	2517 1310	5429	2535 1326	6788	2556 1342	8281	2574 1360	9886	2593 1378	11612	2613 1396	13453	2634 1412	15225	2651 1426	17533	
0	2593 1346	741	2611 1354	1313	2611 1362	2039	2621 1374	2911	2636 1386	3928	2646 1399	5083	2659 1412	6375	2676 1425	7798	2690 1439	9344	2706 1453	11013	2722 1467	12862	2733 1481	14706	2756 1494	16735	
- 5	2738 1450	689	2744 1456	1221	2749 1462	1900	2759 1470	2721	2770 1480	3679	2777 1490	4773	2788 1500	6001	2811 1510	7359	2811 1521	8840	2825 1532	10445	2839 1544	12163	2850 1554	14015	2864 1564	15986	
- 10	2863 1556	642	2885 1560	1139	2892 1565	1775	2898 1570	2548	2905 1577	3452	2912 1584	4489	2917 1591	5658	2926 1598	6954	2935 1605	8377	2945 1613	9921	2956 1622	11578	2965 1631	13354	2974 1638	15264	
- 15	3029 1663	601	3030 1664	1068	3032 1668	1665	3039 1672	2393	3044 1676	3248	3046 1680	4233	3050 1684	5045	3055 1688	6583	3062 1692	7947	3069 1696	9435	3076 1705	11014	3080 1710	12737	3087 1715	14579	
- 20	3174 1769	565	3175 1769	1005	3177 1772	1567	3179 1774	2255	3181 1776	3065	3184 1778	4000	3186 1782	5056	3188 1782	6236	3190 1784	7537	3193 1786	8960	3197 1788	10503	3211 1790	12168	3202 1792	13953	
- 25	3319 1875	533	3319 1875	948	3319 1875	1482	3319 1875	2134	3319 1875	2904	3319 1875	3793	3319 1875	4818	3319 1875	5927	3319 1875	7171	3319 1875	8534	3319 1875	10016	3319 1875	11616	3319 1875	13335	

az összefüggési egyenlet: $t = 0.1983 \frac{\sigma_t^2}{\sigma_t^2} - 4.63392 \cdot \sigma_t - 0.00056 \cdot a^2 + 61.887$

Bony

Bronzhuzalak szabványozása.

A táblázatokban a huzal belógási értékei az alábbi ismert összefüggés alapján határozottak meg:

$$l = \frac{a^2 \cdot g}{8 \cdot \sigma}$$

A háromszoros és négyszeres biztonságu táblázatok belógási értékei a huzalok azonos körülményei esetén tekintélyes különbséget mutatnak.

Pl. +25° C hőmérséklet mellett a belógásoknál 30 és 150 m-es feszítávo-
kon az alábbi értékek és differenciák állanak fenn:

Az 1.5 mm átm. bronzhuzalra nézve a belógások nagysága

a 4-szeres bizt. tábl. szer. 30 m feszítávo 11.93 cm, 150 m feszítávo 209.23 cm
a 3-szoros bizt. tábl. szer. 30 m. feszítávo 6.97 cm, 150 m feszítávo 153.48 cm

a differencia: 4.96 59.12 cm

Az 1.5 m/m-es bronzhuzalnál követett eljáráshoz hasonlóan nyerhetők a 2 és 3 m/m-es bronzhuzalak háromszoros és négyszeres biztonsággal számított belógási értékei is. A táblázatokból 30 és 150 m feszítávoknak az alábbi értékek vehetők.

A 2.0 m/m átm. bronzhuzalra nézve a belógások nagysága

a 4-szeres bizt. tábl. szer. 30 m feszítávo 17.03 cm, 150 m feszítávo 250.28 cm
a 3szoros bizt. tábl. szer. 30 m feszítávo 9.74 cm, 150 m feszítávo 191.16 cm

a differencia 7.29 59.12 cm

A 3.0 m/m átm. bronzhuzalra nézve a belógások nagysága

a 4-szeres bizt. tábl. szer. 30 m feszítávo 28.41 cm, 150 m feszítávo 316.89 cm
a 3-szoros bizt. tábl. szer. 30 m feszítávo 17.79 cm, 150 m feszítávo 254.58 cm

a differencia 10.62 62.31 cm

A kimutatott differenciákra egy későbbi közleményben fogok még ki-
térni, melyben vizsgálat alá kerül, hogy a belógások nagyságának változása
miképen befolyásolja a huzal szakadási körülményeit.

A -5° C melletti pótteher hatására a huzalban keletkező igénybevétel
nagyságának kiszámítására az alábbi összefüggés (levezetése a „Magyar
Posta“ 1935. évi 3. számában) szolgál:

$$p_{\text{pót}}^3 - p \cdot p_{\text{pót}} = k (20 \cdot a \cdot s_{\text{pót}})^2$$

Az egyenletben az egyes betűk a következő fogalmakat jelentik:

$p_{\text{pót}}$ = a kereseti érték, vagyis a huzalban -5° C hőmérséklet mellett
pótteher esetén keletkező húzóerő kg-ban,

p = a terheletlen huzalban lévő -5° C-nak megfelelő húzóerő kg-ban,

k = a huzal keresztmetszete mm²-ben,

a = a feszítávolság m-ben,

$s_{\text{pót}}$ = a fm-kénti pótteher súly kg-ban + a huzal fm-kénti súlya
kg-ban.

A közölt képlet segítségével nemcsak a huzalban keletkező húzóerőt, ill.
igénybevételt, hanem a belógást is meg lehet állapítani.

A megállapításoknak főként huzalkeresztvezéseknél van praktikus ér-

telme, mert útmutatást ad a jég, vagy zuzmara hatására keletkező nagyobb belógás kiszámításánál arra, hogy a keresztező vezetékek egymástól való függőleges távolsága mekkora legyen.

Minél nagyobb a pótteher, annál nagyobb a terhelt huzal belógása is. A szakadást előidéző pótteher megállapítását és a szakadással kapcsolatos egyéb körülményeket egy későbbi közleményben fogom tárgyalni.

A középeurópai előfizetői távgépirószolgálat.*

BESZÁMOLÓ KÜLFÖLDI TANULMÁNYÚTRÓL.

Írta: JURCSEK VIKTOR, m. kir. postaműszaki igazgató.

Service des téléimprimeurs en Europe centrale. Par M. VIKTOR JUR-
CSEK, Directeur technique de poste.

Sur la base d'un voyage d'études, l'auteur fait connaître la formation du service des téléimprimeurs en Europe centrale et le rôle que le réseau automatique allemand joue dans le développement de ce service. Il traite, en détail, du fonctionnement des centraux automatique de téléimprimeurs et du procédé des connexions locales, interurbaines et internationales. Il fait ressortir les principes dirigeants qui peuvent servir au projet du réseau national de téléimprimeurs et au choix du système, et il publie des plans esquissés dans ses grandes lignes pour la construction du réseau automatique hongrois des téléimprimeurs.

Amikor a német birodalmi postaigazgatás az 1933. évben nyilvános előfizetői távgépirószolgálat berendezését határozta el, a világon még alig akadt példa, amelyet a rendszer megválasztásánál alapul lehetett volna venni.

Amerikában a kézikapcsolású távbeszélőközpontok mintájára épített távgépiró kapcsolóberendezések voltak használatban, amelyeknek szerkezeti elemeit a távbeszélőtechnikából vették át. A távbeszélőközpont kezelőjének telefonkészülékét a távgépiróközpontban távgépirókészülékkel helyettesítették és az előfizetői távgépirókészülékeket a központtal táviróvezetékkel kötötték össze. A távgépiróelőfizetők közötti kapcsolásokat ilymódon a kézi távbeszélőkapcsolások módjára, egy külön erre a célra szolgáló táviró-vezetékhalózathoz építették fel.

Az európai országok közül Angliában és Hollandiában az amerikai rendszertől teljesen eltérő, ennél lényegesen csekélyebb költségeket igénylő és kisebb kockázatot jelentő utat választottak a kérdés megoldására. Abból indultak ugyanis ki, hogy a távbeszélőüzem részére már rendelkezésre áll a jól kiépített vezetékhalózathoz a központokkal együtt, mindezek felhasználhatók távgépiróösszeköttetések létesítésére is, csak megfelelő módot kell találni arra, hogy a távbeszélő-létesítmények egyúttal távgépiróüzemre is alkalmasak

* A közlemény Oberpostrat Dipl. Ing. Fernau a „Postarchiv“ 1940. évfolyamának 523. oldalán megjelent: „Das deutsche Teilnehmer-Fernschreibnetz als Kern eines europäischen Fernschreibnetzes“ című tanulmányában tett megállapítások felhasználásával készült.

legyenek. Minthogy a távgépírókészülék jel-impulzusainak átvitelére — a távbeszélőközponti berendezésekre való tekintettel — egyenáram nem jöhetett figyelembe, az előfizetőknél alkalmazott külön mellék-készülékkel a távgépírókészülék egyenáramú jeleit hangfrekvenciás áramú jelekké alakították át. Ily módon a távgépíró jeleinek átvitele a távbeszélőközpontokon keresztül megoldást nyert. A távgépírólevelezés üzemszerű lebonyolítása most már úgy történt, hogy a távgépíró előfizetők távbeszélőkészülékük útján, az automata távbeszélőközponton keresztül — tárcsázással — létrehozták egymással a kapcsolatot, majd a két összekötött előfizető kiiktatta távbeszélőkészülékét és helyébe távgépírókészüléküket kapcsolták be, amelyekkel levelezésüket elvégezhették.

A német postaigazgatás számára a kérdés legegyszerűbb megoldása az lett volna, ha saját távgépíróhálózata tervezésénél a kétféle rendszer valamelyikét lemásolja. Abban az időben azonban már ismertté vált az a nagyjelentőségű szerep, amelyet a létesítendő távgépírószolgálat mind a belföldi, mind pedig a közép európai hírközlés szempontjából betölteni hivatva lesz.

Belföldön a rendkívül fejlett német ipar és kereskedelem erős hírközlő forgalmának írásbeli közlemények útján való lebonyolítására az igazgatás éppoly egyszerűen kezelhető eszközt kívánt az előfizetők rendelkezésére bocsátani, mint a távbeszélő. De számítva a birodalom újjáépítése folytán várható nagy gazdasági fellendülésre is, korszerű gyorsforgalmi rendszerű hírközlő szolgálatot kívánt egyúttal berendezni.

Ami a külfölddel való forgalom igényeit illeti, köztudomású, hogy az országhatárokon túli forgalomban — a nyelvek különfélesége miatt — az írott szövegű hírközlés lényeges előnyöket biztosít a szóbeli hírközléssel szemben. Sok ember ugyanis írásban jól megért és megválaszol egy idegen nyelvet, távbeszélőn azonban nehezen érti meg. Ugyancsak nagyon előnyös a távgépíró a távbeszélővel szemben nemzetközi viszonylatban a hivatalos órák eltolódása miatt is. Előrelátható volt tehát, hogy ha az új szolgálat nemzetközi viszonylatban az előfizetők közötti összeköttetések gyors felépítését biztosítani fogja tudni, úgy a gazdasági téren egymással szoros kapcsolatban álló közép európai országok között erős távgépíróforgalom kialakulására lehet számítani. A jövőbeni közép európai távgépíróhálózatnak — Németország földrajzi fekvésénél fogva — a német hálózat volt hivatva a magiát képezni és ezzel együtt a többi hálózatok kialakításánál az irányító szerepet átvenni.

Mindezek felismerése után a német postaigazgatás saját távgépíróhálózata tervezésénél nem választhatta azt a kényelmes utat, hogy a meglévő idegen rendszerek valamelyikét egyszerűen lemásolja, hanem azokat alapos vizsgálat alá vette, hogy azokat a hibákat, amelyek a távírószolgálat fejlődését hátráltatták, sőt visszafejlődésének okai voltak, a rendszer helyes megválasztásával, illetve kidolgozásával kiküszöbölje.

Az Amerikában alkalmazott távgépírórendszer kritikai vizsgálatából kiderült, hogy a kézikapcsolású üzem nehézkes és a kapcsolások gyors felépítésére nem alkalmas. A manuális kezelés hátrányai a távgépíróüzemben — ahol egyrészt az előfizetők és a központ kezelője között, másrészt az egyes központok kezelői között az érintkezés a beszédnél lényegesen több időt igénylő távgépíráshoz történik — még fokozottabb mértékben jelentkeznek,

mint a távbeszélőnél. Kézenfekvő volt tehát, hogy amikor a távbeszélő-üzem fejlődésében már odáig haladt, hogy a helyi hálózatokon túlmenő kapcsolásokat is automata-rendszer szerint (táv tárcsázással) bonyolítják le, akkor egy teljesen újonnan berendezendő távgépiróhálózat kiépítését kézikapcsolású rendszerben elkezdeni nem lehet. Annál kevésbé, mert az automata-üzem előnyei a kézikapcsolású üzemmellel szemben a távgépirónál még inkább kiütözköznek, mint a távbeszélőnél. Így maga az, hogy egy automata-központ állandóan: éjjel-nappal üzemképes, rendkívül nagy jelentőségű a távgépiróelőfizetők számára, mert a felhívott előfizető távgépirókészüléke felveszi a közleményeket anélkül, hogy annak kezelő személyzetre lenne szüksége. További előnyt jelent a távbeszélőüzemmel szemben a távgépiró-üzemben az is, hogy míg a távbeszélőhálózatokban, a távtárcsázásnál, a különféle jelzések és tárcsázási impulzusok átviteléhez különleges berendezésekre van szükség, addig a távgépiróüzemben mindezek feleslegesek. A korszerű távirógépek és távgépirókészülékek ugyanis — nemzetközi megállapodás szerint — 25 periódus — (50 Baud) sebességű áramlökésekkel dolgoznak, tehát azok a táviróvezetékek, illetőleg táviróösszeköttetések (hangfrekvenciás, hangfrekvencia alatti, stb. távirók), amelyek alkalmasak a távgépirókészülék jeleinek átvételére, minden átalakítás nélkül alkalmasak a tárcsázási áramlökések átvételére is. Sőt ez utóbbiak átvitele még üzembiztosabb, mint a távgépirójeleké, mert a tárcsázási impulzusok sebessége lényegesen kisebb a távgépirójelek sebességénél.

Ezek a megfontolások automata-rendszerű távgépirószolgálat kiépítése mellett törnek lándzsát.

A Hollandiából és Angliából ismert és a meglévő távbeszélőhálózat felhasználásával kiépült távgépirórendszer vizsgálata azt mutatta, hogy számos műszaki és kezelési hátrányán kívül — amelyeknek tárgyalása hosszúra nyúlna — a legsúlyosabb nehézséget a díjazási kérdés megoldása okozza. Minthogy ugyanis ennél a rendszernél központilag nem ellenőrizhető, hogy az előfizetők között távbeszélgetés, vagy távgépirólevelezés folyik-e, a távgépirólevelezések díjazásának is a távbeszélő díjazása szerint kell történnie. Főlegesen bővebben indokolni, hogy a távgépirónak — amellyel gyakorlott kezelő is csak mintegy a felét (100 szó 3 percenként) tudja leadni annak a szövegnek, amely ugyanazon időtartam alatt élőszóval (távbeszélő útján) közölhető — szélesebbkörű elterjedésére, ilven magas díjazás mellett, számítani aligha lehetne. A hollandiai és angliai rendszer tehát korszerű távgépirószolgálat céljára alkalmatlannak bizonyult.

Mindezek a vizsgálati eredmények a német igazgatást arra készítették, hogy az ismert idegen távgépirórendszerektől teljesen függetlenül, a távgépiró követelményeinek megfelelő gépkapcsolású rendszer szerint és a távbeszélőhálózattól teljesen elkülönítve építse ki saját hálózatát és azt alkalmassá tegye Európában a nemzetközi távgépirólevelezések gyors lebonyolítására is.

Ilyen előzmények után nyílt meg Németországban az 1933. évben az első automata előfizetői távgépirószolgálat Berlin és Hamburg között, 65 előfizetővel. Ennek a két kísérleti központnak a tapasztalatai alapján létesült azután 1935-ben az egész országot behálózó automatikus távgépirórendszer,

amelynek jelenleg 4 főközpontja van: Berlin, Nürnberg, Dortmund és Hamburg (lásd a Magyar Posta 1942. évi 7. számának 340. oldalán dr. Lukász Alfonz postatanácsos által közölt hálózati térképet.) A főközpontokhoz a körzetközpontok szerepét betöltő ú. n. mellékközpontok csatlakoznak.

A mellékközpont bonyolítja le a saját körzetén belül az előfizetők közötti helyi és vidéki kapcsolásokat, valamint a saját főközpontján keresztül a körzetében levő előfizetőktől kiinduló és feléjük irányuló távolsági kapcsolásokat. A főközpont a rajta átmenő, körzetek közötti forgalom lebonyolítására szolgál, egyben a főközpont körzet- (mellék-) központja is a saját körzetének.

A kiterjedt német távkábelhálózat felhasználásával — egyrészt az egyes főközpontok között, másrészt a fő- és mellékközpontok között — a legnagyobb forgalomra oly bőven méretezett sűrűségű közvetlen távgépiróösszeköttetések épültek ki, hogy azok az ország legtávolabbi pontjain levő előfizetők között is biztosítják a kapcsolásoknak várakozás nélküli létrehozását. Két központ között szükségessé váló nagyszámú ilyen összeköttetésnyalából, mint az e célra legalkalmasabbat: a hangfrekvenciás távirót (WT) használják, amelynek segítségével egy négyhuzalú távkábeláramkörön egészen 18 csatornáig létesíthetők táviróösszeköttetések, ezenkívül megvan az az előnye, hogy nagy távolságokat hidal át anélkül, hogy átvívó berendezések közbeiktatására lenne szükség. Ahol csak egy-két rövidebb távolságú összeköttetés válik szükségessé, ott e célra hangfrekvencia alatti távirót (UT), vagy a fantom- és szuperfantom-távirókapcsolásokat alkalmazzák, amelyekkel a távkábelekből futó távbeszélőáramkörök a távbeszélőüzem mellett egyidejűleg egyenáramú táviratozásra is kihasználhatók.*

A német hálózatban az automata távgépiróközpontok regiszter nélküli, közvetlen léptetésű rendszerben épültek, ugyanolyan gépi berendezések felhasználásával, mint a németországi gépkapcsolású távbeszélőközpontok.

A központban minden előfizetőhöz tartozik egy-egy átalakító jel-fogószerelvény, abból a célból, hogy az előfizető a központhoz bármilyen táviróvezetékekkel csatlakoztatható legyen (távbeszélő-érpárral, táviróvezetékekkel, hangfrekvenciás vagy hangfrekvencia alatti táviróösszeköttetéssel). Ugyancsak minden előfizetőhöz tartozik a központban (1. ábra) egy-egy előválasztó (EV) is (10-állású szelektor), amelynek ívpontjaihoz a csoportválasztók (CsV) kefeoldalaikkal csatlakoznak. Ezek kétirányú mozgást végző gépek: függőleges irányú — a tárcsázási impulzusokkal vezérelt — mozgásukkal (10 lépés) választják ki vagy a saját központjuk vonalválasztói felé haladó irányt, vagy a hívott előfizető központjába futó trónköket; vízszintes irányú automatikus mozgásukkal (10 lépés) pedig a kiválasztott emeleten egy szabad vonalválasztót, vagy egy szabad kimenő trónköt keresnek.

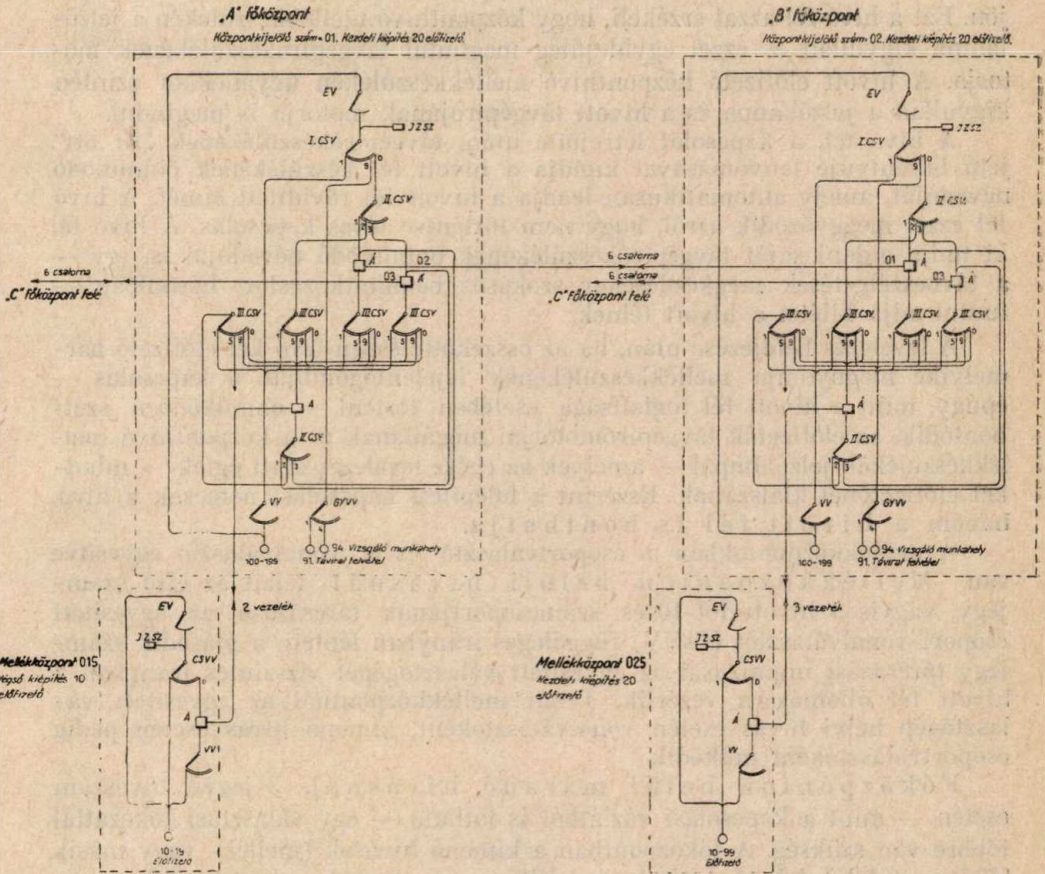
A vonalválasztó (VV) — a csoportválasztóhoz hasonlóan — függőleges és vízszintes irányú mozgást végezhet, mindkétféle mozgását a hívó

* Mindezeket a távirórendszereket részletesen lásd a Magyar Posta 1941. évi 4. és 5. számában, Cserekyei Pál p. mérnök: „A modern táviróvezetéktechnika kapcsolásai” című közleményében.

előfizető számtárcsájának áramimpulzusai vezérlik. Független lépéseivel a hívott előfizető 10-es számcsoportját, vízszintes mozgásával pedig a hívott előfizető egyes számjegyét választja ki.

Egy főközpontban belül maradó kapcsolás lebonyolítása most már a következőképpen megy végbe:

A hívó előfizető megnyomja központhívó mellékkészülékének hívógomb-

1. ábra: Az automata távgépíróközpontok kapcsolási vázlatja.

ját, amire a központban az előválasztó megindul és keres egy szabad csoportválasztót. Amikor ez megtörtént, a hívó előfizetőnél levő látjelző fehérre áll. A hívó előfizető erre tárcsázza a hívott előfizető kapcsolási számát. Az első számjegy tárcsázása a csoportválasztót függőleges irányban vezérli, ezután a csoportválasztó vízszintes irányú önműködő mozgással keres szabad vonalválasztót. A második és harmadik számjegy tárcsa-impulzusai a vonalválasztót a hívott előfizető állomására vezérlik. A tárcsázás megkezdésekor a látjelző az előfizetőnél visszaáll sötétre.

Ha a hívott fél foglalt, a hívó és a hívott közötti kapcsolat

csak rövid időre jön létre. A hívott foglaltságaról a hívó fél azáltal értesül, hogy mellékkészülékének jelzőlámpája felvillan, ugyanekkor távgépirókészülékének motorja rövid időre megindul és ismét megáll. A központi választógépek önműködőleg nyugalmi helyzetükbe térnek vissza, a felépített kapcsolás tehát egyidejűleg teljesen szétbomlik.

Ha a hívott fél szabad, a kapcsolat a két előfizető között létrejön. Ezt a hívó fél azzal érzékeli, hogy központhívó mellékkészülékén a jelzőlámpa kigyullad és ezzel egyidejűleg megindul távgépirókészülékének motorja. A hívott előfizető központhívó mellékkészülékén ugyanekkor szintén kigyullad a jelzőlámpa és a hívott távgépirójának motorja is megindul.

A hívó fél, a kapcsolat létrejötte után, távgépirókészülékének „Ki ott” jelű billentyűje lenyomásával kioldja a hívott fél készülékének önműködő névadóját, amely automatikusan leadja a hívott fél rövidített címét. A hívó fél ezzel meggyőződik arról, hogy nem történt-e téves kapcsolat. A hívó fél ki tudja oldani saját távgépirókészülékének önműködő névadóját is, így — a távbeszélgetések megkezdésekor szokásos bemutatkozáshoz hasonlóan — tudtul adja kilétét a hívott félnek.

A levelezés befejezése után, ha az összeköttetésben levő két előfizető bármelyike megnyomja mellékkészülékének lejelentőgombját, a kapcsolat — épúgy, mint a hívott fél foglaltsága esetében történt — önműködően szétbontódik, az előfizetők távgépirómotorjai megállanak és a központhívó mellékkészülékek jelzőlámpái — amelyek az egész levelezés alatt égtek — mindkét előfizetőnél kialszanak. Eszerint a felépített kapcsolást nemcsak a hívó, hanem a hívott fél is bonthatja.

A mellékközpontokban a csoportválasztó és a vonalválasztó egyesítve van. Mellékközponton belüli hívásnál tehát az első számjegy, vagyis a hívott fél 10-es számcsoportjának tárcsázása az egyesített csoport-vonalválasztót (CsVV) függőleges irányban lépteti, a második számjegy tárcsázási impulzusai az egyesített választógépet vízszintes irányban a hívott fél állomására vezérlik. Tehát mellékközpontnál az egyesített választógép helyi hívás esetén vonalválasztóként, kimenő hívás esetén pedig csoportválasztóként működik.

Főközponton belül maradó hívásnál, 3-jegyű hívószám esetén — mint a kapcsolási vázlatból is látható — egy választási fokozattal többre van szükség. A főközpontban a kimenő hívások (mellék- vagy másik főközpont felé) lehetővé tétele érdekében még további gépcsoportok nyerne elhelyezést.

Központból kimenő, más központ felé irányuló hívásnál elsősorban a hívott előfizető központjának kijelölő számát kell tárcsázni, amely főközpontnál 2-jegyű, mellékközpontnál 3-jegyű. Az első számjegy minden esetben 0-ás, mert — mint a vázlatból is kivehető — az I. csoportválasztók a 10-ik emeletükön irányítják a kapcsolást a kimenő irányt meghatározó II. csoportválasztó felé. A kijelölő szám második számjegye határozza meg a hívott főközpontot. E számjegy tárcsa-impulzusai a II. csoportválasztót vezérlik, amely az így kijelölt irányban, egy szabad trónk felé, az átvivőn (Á) keresztül kapcsol tovább. Mellékközpont felé irányuló hívás esetén a 3-ik számjegy szolgál a mellékközpont kijelölésére.

Így pl. a vázlaton az „A” főközpontnak az 5-ös mellékközpontja van feltüntetve.

A központkijelölő előtét-szám letárcsázása után történik a hívott fél tulajdonképpeni hívószámának tárcsázása, amely folyamat a már ismert módon játszódik le.

Az előfizetők tehát a körzeten belüli és a távolsági hívások számára más-más — kétféle — hívószámot kapnak.

A távgépírólevelezések számlálása automatikusan megy végbe az ú. n. idő-zóna számlálók (IZSz) segítségével, melyek a csoportválasztókkal vannak összeköttetésben. Ezeknek egyik lényeges alkatrésze a csoport- és vonalválasztókhöz hasonló gép. Híváskor ez a számlálógép, a tárcsázási impulzusok hatására, szintén mozgásba jön és a tárcsázástól függően más-más csúcson áll meg. A gép csúcsaira különböző sebességű áramimpulzusok vannak rávezetve, egy külön erre a célra szolgáló impulzusadó gépről.

Központon belüli hívás esetén a számlálógép olyan csúcson áll meg, mely 3 percenként ad egy áramlökést. A magyar távgépírotarifa esetében ez azt jelenti, hogy minden egyes áramlökésnek 15 fillérsnyi fizetendő díj felel meg. Az áramlökések azután továbbítódnak a hívó előfizető jelfogósínében felszerelt számlálójelfogóhoz, amelyet minden áramlökés egy-egy egységgel tovább léptet.

Más központokba irányuló, távolsági hívásoknál a tárcsázási áramlökések a számlálógépet arra a csúcra vezérlik, amelyre az illető távolságnak (zóna) megfelelő áramimpulzusok vannak rákapcsolva. Mihelyt a két előfizető között a kapcsolat létrejött, az impulzus-adó gép leadja az első 3 perces levelezés díjának megfelelő impulzusokat. Az első 3 perc leteltével a további áramimpulzusok olyan időközökben követik egymást, amilyen időtartamú levelezésért a 3 perces helyi levelezési díj — nálunk 15 fillér — esedékes.

Az idő-zónaszámláló a távolságnak megfelelő első rászámolást a kapcsolat létrejöttétől számítva csak mintegy 20 másodperc múlva végzi. Ez alatt ugyanis a hívó előfizetőnek módjában van a hívás helyességét a hívott fél önműködő névadóberendezésének kioldásával ellenőrizni és téves kapcsolás esetén — még a számlálás megindulása előtt — az összeköttetést bontani; téves kapcsolásokért tehát az előfizetőket díj nem terheli.

A központokban vannak vizsgáló-, tudakozó- és olyan munkahelyek is, amelyeknél postai vezetékeken továbbítandó táviratokat lehet feladni. E munkahelyekkel a kapcsolat létesítése általában díjmentes (a magyar távgépírotarifa szerint a táviratfeladás díja a helyi levelezés díjával egyezik meg). Ezért az idő-zónaszámláló berendezések, ha a díjmentes munkahelyeknek megfelelő csúcsokra állanak rá, áramlökéseket nem továbbítanak a hívó előfizető számláló jelfogója felé. Ezek a különleges munkahelyek — mint ahogy a kapcsolási vázlaton is látható — gyűjtő vonalválasztók (GyVV) ívpontjaira vannak bekötve. Ez a vonalválasztó a 9-es számjegy tárcsázásával érhető el, tehát e különleges munkahelyek kétjegyű hívószáma 9-es számjeggyel kezdődik.

Az előválasztóhoz csatlakoztatható, 4 jelfogóból álló, külön szerel-

v é n y alkalmazásával megoldott probléma a távgépirótechnikában, hogy egyes előfizetőket ne hívassák fel levelezésre olyan előfizetők, akiknek központi csatlakozásuk normális előválasztóval van ellátva. A különleges előválasztókkal bíró előfizetőkkel csak a hasonló különleges szerelvényvel ellátott előfizetők tudnak levelezést kezdeményezni, a normális központi szerelvényvel ellátott előfizetőket azonban a különleges szerelvényvel bírók is felhívhatják. Ily módon megvan a lehetőség arra, hogy a távgépiróhálózatokban azokkal az állomásokkal (pl. állami, katonai szervekkel, távíróhivatalokkal), amelyeknek felhívása a magánelőfizetők részéről nem kívánatos, a magánelőfizetők kapcsolatát ne létesíthessenek. Ennek a megoldásnak a szükségesége a német távgépiróhálózatban — amelybe a katonai és fontosabb állami szervek, valamint távíróhivatalok nincsenek bekapcsolva — nem merült fel, ezért ott nem is alkalmazzák.

Olyan berendezés, amelynek segítségével a távgépiróelőfizetők tetszés szerinti számú több előfizetőnek egyszerre leadhatják ugyanazt a szöveget: az ú. n. k ö r ö z v é n y a d ó berendezés, szintén ki van dolgozva az automata hálózatok részére is. A németországi távgépiróhálózatban azonban — valószínűleg a gyáraknak a háborús termelés okozta rendkívül nagymérvű túlterheltsége miatt — ezidőszere még nincsen rendszeresítve.

A konferenciakapcsolás, vagyis kettőnél több előfizetőnek kétirányú távgépirólevelezésre való összekapcsolása, egyelőre még csak a kézi-kapcsolású távgépiróhálózatokban lehetséges. Ilyen kapcsolásnak automata hálózatban való megoldásán a németországi gyárak most dolgoznak.

Minthogy a távolsági előfizetőknek az igénybevett — főként a hosszabb — vezetékéért tekintélyes vonalfenntartási díjat kell fizetniük, e költségek csökkentése céljából újabban kidolgoztak a gyárak egy ú. n. t á r s a s előfizetői berendezést (csoportközpontot) is, amelyhez legfeljebb 5, egymás közelében levő előfizető csatlakoztatható, akiknek azonban csak 2 csatlakozó összeköttetésük van a legközelebbi távgépiróközponthoz. A társas előfizetők közül egyidőben tehát legfeljebb csak ketten folytathatnak levelezést és az ugyanahhoz a társasközpontozó csatlakozó előfizetők egymást felhívni nem tudják. A német hálózatban ez a berendezés még nincsen használatban.

Bekapcsolhatók a távgépiróközpontokba oly nagyobb vállalatok és szervek is, amelyeknek kisebb, kézi- vagy gépkapcsolású házi a l k ö z p o n t j u k van.

Sorozatos hívószámok biztosításának egyes előfizetők részére (nagyobb vállalatok stb.) az automata távgépiróhálózatokban is épűgy megvan a lehetősége, mint a távbeszélőhálózatokban.

Az automata távgépiróközpontok á r a m e l l á t á s á r a használatosak az összes korszerű áramellátási módok: akkumulátorok motordinamó- vagy szárazegyenirányító-töltéssel, akkumulátorok puffer-üzemben motordinamóval vagy szárazegyenirányítóval. Vannak üzemben központok, amelyeknek áramellátását szárazegyenirányítók, vagy a hálózati árammal meghajtott motordinamók végzik. Az akkumulátornélküli áramellátások főként kisebb központoknál használatosak és ezeknél megfelelő tartalék áramszolgáltató berendezés is rendelkezésére áll a hálózati áram kimaradásának esetére.

E röviden ismertetett, 4 főközponttal bíró németországi előfizetői táv-

gépíróhálózat mai műszaki berendezései az előfizetők kiszolgálására tökéletesen megfelelnek. Az előfizetők jelenlegi száma (1600 körül) azonban megközelítőleg sem fedi azt a létszámot, aminek ma lennie kellene abban az esetben, ha a készülékeket előállító gyárak szállítóképessége normális lenne. Az előfizetők számának rohamos szaporodását ugyanis csak az a körülmény gátolja, hogy a gyárak — a háborús termelésre történt igénybevételük miatt — nem képesek megfelelő mennyiségű távgépírókészülékkel ellátni a jelentkező új előfizetőket. Kétségtelen, hogy ha a gyári termelés majd ismét a polgári igények kielégítésének szolgálatába lesz állítható és a háború befejezése utáni idők nagy gazdasági fellendülése is bekövetkezik, a távgépíróelőfizetők létszáma, a levelezések forgalmával együtt, a jelenleginek sokszorosára fog felemelkedni. Ezért a német igazgatás távgépíróhálózatának oly nagyarányú bővítésére tett máris intézkedéseket, hogy meglepetésektől tartania nem kell. Elkészültek a bővítés részletes tervei, amelyek szerint a főközpontok számát 9-re, a mellékközpontokét 48-ra szaporítják. Az új központok műszaki berendezéseit a német gyárakban (Siemens és Lorenz) már gyártják, sőt közülük egyeseknek a helyszíni szerelését is megkezdték. A központok minden alkatrészét egységesítették, tehát bármelyik gyárban készülnek is az egyes darabok, azok egymással mindenben teljesen megegyeznek és egymás között cserélhetők. A háborúutáni Németország már most épülő e nagy hálózata tehát felkészülve várja az új előfizetőit.

De felkészülve várja azt a forgalmat is, amire a külfölddel való viszonylatokban számíthatnia lehet.

A főközpontok a német hálózatban egyben közvetítő központjai is a szomszédos országok felé irányuló külföldi távgépíróforgalomnak. Így a berlini főközpont a Dánia, Franciaország és a Cseh-Morva védnökség; a hamburgi főközpont az északeurópai országok, a dortmundi főközpont a Hollandia, Belgium és Anglia, végül a nürnbergi főközpont a Svájc, Olaszország, Magyarország és a délkeleteurópai országok felé irányuló forgalmat közvetítik, vagy közvetítésére vannak kijelölve. A külföldi távgépírószolgálatnak ez a decentralizálása költségesebb a centralizált szolgálatnál, de műszaki szempontból és a forgalom lebonyolítása tekintetében kedvezőbbnek bizonyult.

A nemzetközi vezetékek ezekben a főközpontokban kézikapcsolású külföldi munkahelyekre futnak be, amelyeknek kezelői a külföld felől érkező hívásokat felveszik és a német hálózat felé tárcsázással kapcsolnak tovább.

Annak az ideális megoldásnak a megvalósítása ellen, hogy a külföldi kapcsolások is önműködő rendszer szerint építtessenek ki, több — az egyes igazgatóságok jogosult kívánságain alapuló — ok szólt. Ilyen üzemi módnál ugyanis az egyes országok távgépíróhálózataikat csak a legszorosabb egyetértésben építhetnék ki, ami a felfogások különbözősége miatt aligha lehetséges. A nemzetközi levelezések díjának önműködő megállapítása és nemzetközi leszámolása pedig csak lényeges többköltséggel és bonyolult műszaki berendezések alkalmazásával lenne megoldható. Ezekben, valamint abban a tényben, hogy az egyes országok (pl. Hollandia) különböző rendszerek szerint építik ki távgépíróhálózatukat, keresendő az oka annak, hogy a német hálózatba befutó nemzetközi vezetékek kézi kezelésű munkahelyekre vannak

rakapcsolva. A külföldi kapcsolásoknak gyakorlatilag várakozási időmentes, gyors létesítése azonban így is biztosítható volt, a kapcsolások felépítésében résztvevő távolsági munkahelyek számának a lehető legkisebbre való korlátozása által.

Németországnak, központi földrajzi fekvésénél fogva, az a feladat is jutott Európában, hogy külföldről külföldre is közvetítsen távgépirókapcsolásokat. A tervek szerint — amennyiben a forgalom alakulása a befektetési költségekkel arányban fog állani — erre a célra külön, a német előfizetői hálózat berendezéseinek érintése nélkül átfutó vezetékek állanak majd rendelkezésre. Egy ilyen vezetéken az átmenő, külföldről-külföldre irányuló kapcsolat felépítésénél Németországban csak annak a nemzetközi munkahelynek lesz szerepe, amelyre a rendeltetési ország felé menő vezeték befut. Hymódon lehetséges lesz az ilyen nagytávolságú és több országon átmenő kapcsolásoknál is a várakozásokat a legcsekélyebb időtartamra — előreláthatólag csak néhány percre — korlátozni.

Az európai országok közül Svájc és Dánia a német hálózattal megegyező automata rendszer szerint építette ki előfizetői távgépiróhálózatát. Még azonban Németországban és Svájcban csupán a magánelőfizetőket és a legfontosabb állami szerveket kapcsolták be a hálózatba, addig Dániában már tovább mentek, mert ott a posta távirógép-pontjainak is van távgépiróállomásuk. Dániában tehát a góchivatalok távirataikat az automata távgépiróhálózaton keresztül — áttáviratozás (tranzitálás) nélkül — közvetlenül a rendeltetési góchivatalnak tudják leadni.

A délkelet-európai országokban az előfizetői távgépirószolgálat rendszeresítve ezidőszerint még nincsen. Egyes országok azonban már megtették a lépéseket távgépiróhálózatuknak a német rendszer szerinti kiépítésére.

Magyarország ez év tavaszán rakta le jövő év távgépiróhálózatának alapját, egyelőre kézikapcsolású távgépirószolgálatának a folyó év áprilisában történt bevezetésével* és ez év májusában megnyitotta az előfizetői távgépiróforgalmat Németországgal is. Ezek azonban csak a kezdetet jelentették a magyar távgépirószolgálat történetében. A háborúutáni idők gazdasági fellendülése folytán megnövekedett hírközlő forgalommal számolva, a magyar igazgatás is a legkorszerűbb gépkapcsolású távgépiróhálózat kiépítését vette tervebe. Az ezen a rendszeren belül adódó két lehetőség (egy- vagy többfőközpontos rendszer) közül az alkalmasabbnak a kiválasztásánál különösen a hálózat későbbi bővíthetőségének biztosítása esik döntő módon latba.

Az egy-főközpontos (csillagalakú) hálózat egyetlen főközpontjába ugyanis a Németországban kidolgozott típusnál legfeljebb csak 9 mellékközpont kapcsolható be, az egész hálózatban tehát — a főközponttal együtt — összesen legfeljebb 10 központ létesíthető. Ha tehát az előfizetők szaporodása az aránylag kicsire tervezett kereteket túllépné, úgy előbb-utóbb a több-

* Lásd: Dr. Lukász Alfonz p. tanácsos közleményeit a Magyar Posta 1942. évi 6. és 7. számában.

főközpontos rendszerre kellene áttérni, ami azt jelentené, hogy az ország egész távgépiró vezetékhálózatát is, amelynek fejlesztése addig a csillaghálózathoz igazodva történt, teljesen át kellene építeni.

Ezzel szemben a több-főközpontos rendszer megadja a lehetőséget a hálózat későbbi nagyarányú bővítésére, mert ennél a rendszernél az országos hálózat teljes kiépítésében 9 főközpontot egyenkint 9 mellékközponttal, összesen tehát 90 központot foglalhat magában. Figyelembevéve, hogy a német hálózat most folyamatban levő bővítése után is még mindig csak 57 központtal fog rendelkezni, a több-főközpontos rendszer a magyarországi igények kielégítését szinte beláthatatlan időig biztosítani fogja tudni.

Súlyos nehézséget okozna csillaghálózat esetén az egymástól távoleső főközpont és a mellékközpontok között a jó távgépirószolgálathoz megkövetelt táviróösszeköttetésnyalábok (trónkók) biztosítása, ezenkívül ez a rendszer üzembiztonsági szempontból sem mondható kedvezőnek, mert a távolsági kapcsolásokat végző egyetlen főközpont üzemzavara az összes távolsági hívások lebonyolítását megbénítaná.

Mind ezek a megfontolások automata távgépiróhálózatunk tervezésénél a több-főközpontos rendszer választását teszik indokolttá.

Ami most már a leendő magyarországi hálózat egy hozzávetőleges tervének elkészítését megelőző és a várható előfizetők létszámának megállapítására vonatkozó vizsgálatokat illeti: abban az esetben, ha a magyar hálózat a magánelőfizetőkön kívül magában foglalná a honvédségi, fontosabb állami és belbiztonsági szervek, az államvasutak, polgári repülőszolgálat, hírszolgálati intézmények (MTI), postai távirógépponti hivatalok, valamint a m. kir. posta főbb igazgatási szerveinek távgépiróállomásait is, úgy a következő előfizetői létszámmal lehet számolni:

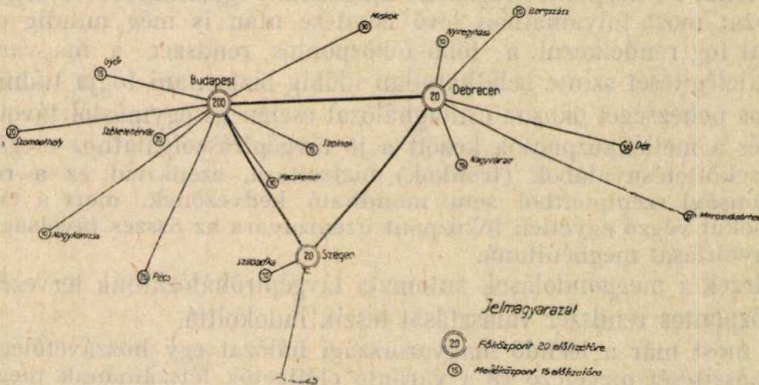
Előfizetők	Távgépiróállomások száma	
	Budapesten	Vidéken
1. Magánelőfizetők (magánosok, cégek, vállalatok, gyárak, pénzintézetek stb.) . .	100	80
2. Távirógépponti hivatalok	17	50
3. Honvédségi, fontosabb állami, belbiztonsági szervek, államvasutak, polgári repülőszolgálat, hírszolgálat, posta főbb igazgatási szervei	53	180
Összesen	170	310

A kimutatás 1. tétele alatti előfizetők előrelátható létszáma a távbeszélő előfizetői létszám $\frac{1}{1000}$ -ed részével van számításba véve, a 2. és 3. tételek alatti előfizetők részére szükséges távgépiróállomások számának megállapítása a mai tényleges szükséglet szerint történt.

Ezeket az adatokat alapulvéve, a vidéki állomások helyének figyelembevételével, a magyarországi távgépiróhálózat első kiépítési formájában — a 2.

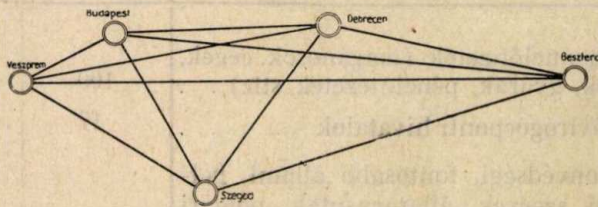
ábrán látható hálózati térkép szerint — 3 főközponttal lenne elképzelhető. E vázlatos terv a budapesti főközpontozóhoz csatlakozóan 8, a debrecenihez 5, a szegedihez 2 mellékközpontot tüntet fel.

A főközpontok helyének megválasztásánál lényeges szempont, hogy azok távkábeleink mentén nyerjenek elhelyezést, mert csak a távkábelekben alkal-

2. ábra: Vázlatos terv a magyarországi automata távgépíróhálózat kiépítésére.

mazott korszerű távirórendszerek (hangfrekvenciás és hangfrekvencia alatti távirók) segítségével lehet kiépíteni a főközpontok között a kifogástalan szolgálatot biztosító sűrű és zavarmentes trónk összeköttetéseket. Ennek a követelménynek a szem előtt tartása mellett a leendő hálózat 3 főközpontjára

5. ábra: Vázlatos terv a magyarországi leendő automata távgépíróhálózat későbbi bővítésére főközpontok).

nak helye önként adódik Budapestre, Debrecenbe és Szegedre.

A mellékközpontok valószínű helyének kijelölésénél szintén a táviró-összeköttetések (fő- és mellékközpontok között) létesítésének lehetőségeire kellett figyelemmel lenni, másrészt azonban arra is, hogy a mellékközpont-

tók az országnak lehetőleg olyan pontjaira kerüljenek, ahol a legnagyobb előfizetői sűrűsége lehet számítani.

A több-főközpontos hálózati rendszer már említett legszembevetőbb előnye, hogy a később szükségessé váló hálózatbővítések (központok szaporítása) nehézség nélkül keresztülvihetők. A leendő magyarországi automata távgépíróhálózatnak egy ilyen, a távolabbi jövőben megvalósítható, vázlatos bővítési tervét mutatja a 3. ábra. Itt — a most tervezett 3 főközponton kívül — még további 2 főközpont szerepel (Veszprém és Beszterce), amelyek megépítésére természetesen majd csak a tervbevett dunántúli és erdélyi távkábelek elkészülte után kerülhetne sor. Ebben az 5 főközpontos hálózatban a főközpontokhoz csatlakozó mellékközpontok számának és elhelyezésének kérdésével azonban ma még kerai lenne foglalkozni.

Néhány szó a mellékközpontokba menő trónkaramkörökről.

Irta: FLANEK TIBOR m. kir. postafőmérnök.

Observations sur les circuits interurbains joints à des centraux supplémentaires. Par M. TIBOR FLANEK, Ingénieur principal de poste.

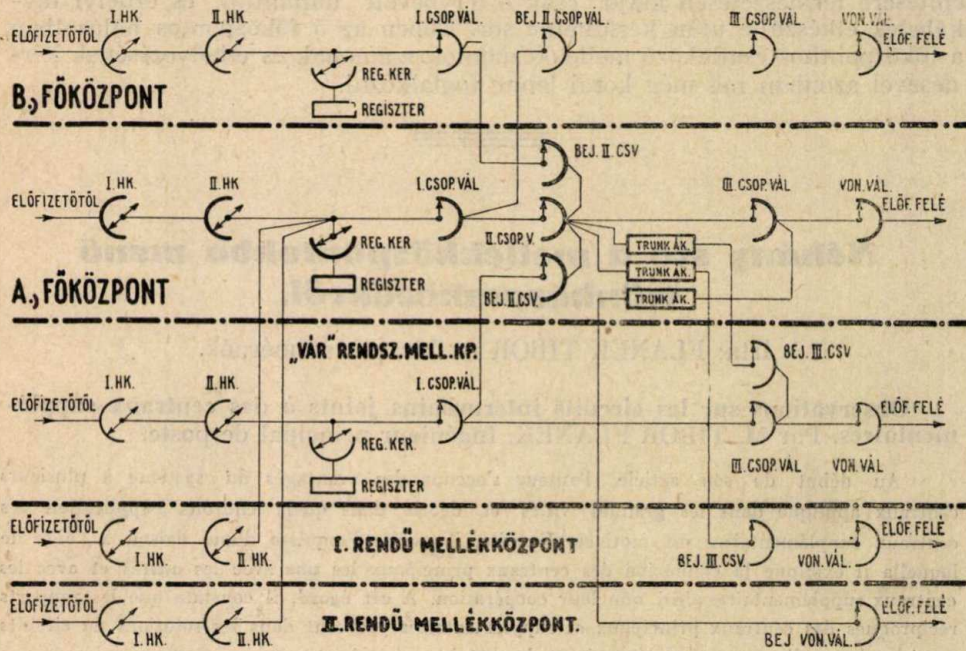
Au début de son article, l'auteur s'occupe des avantages du système à plusieurs centraux appliqué dans les grandes villes et décrit dans quels endroits l'application des centraux supplémentaires est motivée. Ensuite, il publie l'esquisse d'une liaison à l'aide de laquelle il explique la connexion des centraux principaux les uns avec les autres et avec les centraux supplémentaires ainsi que leur coopération. A cet égard, il constate que les rapports réciproques des centraux principaux et supplémentaires accusent dans les solutions de circuits aussi quelques divergences et nécessitent de certains compléments, et puis, en ce qui concerne les circuits interurbains il fait ressortir que les circuits de l'espèce opérant vers un central supplémentaire de premier ordre s'arrêtent souvent dans les positions de combineur servant pour la direction des interruptions d'étage inutilisé.

Pour terminer, il fait connaître une solution de circuits simple, empêchant les possibilités de pannes, expérimentée dans le Central téléphonique de Krisztina.

Olyan nagykiterjedésű városokban, mint amilyen pl. Budapest is, a távbeszélő forgalmat nemcsak egyetlen központ bonyolítja le, hanem a különböző városrészekben elszórtan több távbeszélőközpont van elhelyezve. Ezen többközpontos rendszernek legnagyobb előnye az, hogy minden előfizetőnek vonala az állomás helyéhez legközelebb eső távbeszélőközpontokhoz csatlakozhatik és ennek következtében az átlagos előfizetői vonalhosszak lényegesen rövidebbek lehetnek, vagyis a kiépítendő hálózat is lényegesen kisebb és olcsóbb lehet, mint egyetlen központ esetén.

A többközpontos rendszer mellett az egyes központok, illetve az azokhoz

tartozó előfizetők közötti kapcsolat biztosítása érdekében az előfizetői vonalhálózaton kívül természetesen ú. n. „átkérő” hálózatot is ki kell építeni. Az ily módon beépítendő anyagmennyiség azonban csupán egy töredéke annak, amit előfizetői vonalhosszakban megtakarítunk. Aránylag kevés ugyanis az egyes központok között szükséges átkérő vonalak száma, egyrészt azért, mert a valószínűség szerint még a legforgalmasabb időben sem beszél az előfizetők többsége egyidejűleg, másrészt pedig az egyidejűleg folyó beszélgetéseknek is

1. ábra.

számottevő része egy központon belül bonyolódik le, azaz átkérő vonalat nem foglal le.

Az egyes városrészeket kiszolgáló központok azonban nem mind egyenlőrangúak. Így megkülönböztethetünk főközpontokat és első-, illetve másodrendű melléközpontokat, mely utóbbiak abban különböznek a főközpontoktól, hogy nem rendelkeznek egy hívás lebonyolításához szükséges összes áramköri fokozattal és ezért csak a hozzájuk legközelebb eső főközponttal tönkvonalakon át együttműködve tudják a forgalmat lebonyolítani. E melléközpontok berendezése különösen olyan helyeken indokolt, ahol az előfizetői szám aránylag kicsiny voltán kívül még arra is lehet számítani, hogy a melléközpont területén belül maradó hívások száma a kimenő és bejövő hívások számához viszonyítva csekély és így az összes kapcsolóáramköri fo-

kozatok beépítése esetén azok nem volnának elég gazdaságosan kihasználhatók (pl. a Svábhegyen).

A budapesti főközpontoknak egymással, valamint a hozzájuk tartozó mellékközpontokkal való kapcsolatát és áramkőreileg való együttműködését az 1. sz. ábrán közölt összeköttetési vázlatból érthetjük meg. Eszerint, ha egy főközpont valamely előfizetője bárhova irányuló hívást kezdeményez, az az I. csoportválasztó áramkörig (2-ik számjegy választása) teljesen azonos módon épül fel. Innen kezdve azonban különbséget kell tennünk a főközpont területén belül maradó és a más főközpontok felé irányuló hívások között. Budapesten ugyanis a jelenlegi 6 számjegyes rendszer mellett a második számjegy már eldőnti azt, hogy a kezdeményezett hívások a központ területén belül maradnak-e vagy sem. Ez utóbbi esetben a hívások további felépítését átkérő vonalakon keresztül már az idegen főközpontok áramköri fokozatai biztosítják. Az átkérő vonalakat tehát az egyes főközpontok I. csoportválasztó áramkörei és a többi főközpont ú. n. „bejövő“ II. csoportválasztó áramkörei között kell alkalmaznunk, ami egyúttal annyit is jelent, hogy a főközpontok között annyi átkérő vonalra van szükség, mint amennyi a bejövő II. csoportválasztó áramkörök száma.

A főközpontokhoz csatlakozó elsőrendű mellékközpontok kimenő viszonylatban csupán I. és II. híváskereső áramkörökkel rendelkeznek. A kapcsolat tehát a főközpont felé kimenő viszonylatban itt már a II. híváskereső és a mellékközponti összekötő áramkörnek a főközpontban elhelyezett többi része között trónkvonalakon át van biztosítva. Bejövő viszonylatban e mellékközpontok a részükre kijelölt 2000-es kapcsolási számmezőknek megfelelő III. csoportválasztó és vonalválasztó áramköri csoportokkal rendelkeznek. A főközpontból a mellékközpont felé, tehát a kapcsolat itt a II. csoportválasztó és a mellékközponti bejövő III. csoportválasztó áramkörök között van trónkvonalakon át biztosítva. A szükséges trónkvonalak száma tehát összesen annyi, mint amennyi a mellékközponti II. híváskereső és bejövő III. csoportválasztó áramkörök száma együttesen.

A másodikrendű mellékközpontok az elsőrendűektől annyiban különböznek, hogy korlátoltabb kapcsolási-számmezőjükre való tekintettel (nem teljes 2000-es számmező) III. csoportválasztó áramkörökkel nem rendelkeznek és így bejövő viszonylatban a kapcsolat a főközponti III. csoportválasztó és a mellékközponti bejövő vonalválasztó áramkörök között van trónkvonalakon át biztosítva. Itt tehát annyi trónkvonalra van szükség, mint amennyi a mellékközponti II. híváskereső és bejövő vonalválasztó áramkörök száma együttesen.

Az elmondottakon kívül az 1. sz. ábrán még az ú. n. „Vár“ rendszerű mellékközpontok összeköttetési vázlata is fel van tüntetve. Ezzel azonban külön nem foglalkozom azért, mert a központ területén belül maradó, valamint a kimenő hívások esetén ugyanúgy viselkedik, mint egy főközpont (habár ettől eltérő áramköri megoldással), bejövő hívások esetén pedig az elsőrendű mellékközpontokkal esik azonos elbírálás alá.

A főközpontok egymásközötti, valamint a hozzájuk tartozó mellékközpontokkal való kapcsolatait természetesen az áramköri megoldásokban is bizonyos eltéréseket és kiegészítéseket kívánnak. Így eltérnek a mellékközponti

összekötő áramkörök a főközpontiaktól, a főközpontok bejövő II. csoportválasztó áramkörei a helyi II. csoportválasztó áramköröktől és a mellékközpontok bejövő III. csoportválasztó, ill. bejövő vonalválasztó áramkörei a főközponti III. csoportválasztó és vonalválasztó áramköröktől.

Az említett eltérésekre és kiegészítésekre egyrészt azért van szükség, hogy a szükséges trónkerek számának lehető csökkentése érdekében a különböző központokban lévő áramköri fokozatok között a kapcsolatot és együttműködést a két „beszélő” éren át biztosíthassuk (az azonos központban lévő áramköri fokozatok közötti „c” és esetleg „d” ágak kiküszöbölésével), másrészt azért, hogy a sokszor elég hosszú trónkvonalak számottevő ellenállásának a kapcsolat felépítésére gyakorolt káros hatását kiküszöböljük (kompenzálás).

A mellékközponti bejövő III. csoportválasztó, ill. bejövő vonalválasztó áramkörök pedig csak akkor tudnak a főközponti II. csoportválasztó, ill. III. csoportválasztó áramkörökkel együttműködni, ha ezen áramkörök közé a főközpontban még egy külön áramköri fokozatot, az ú. n. „trónkaramkör”-t iktatjuk (l. az 1. sz. ábrán).

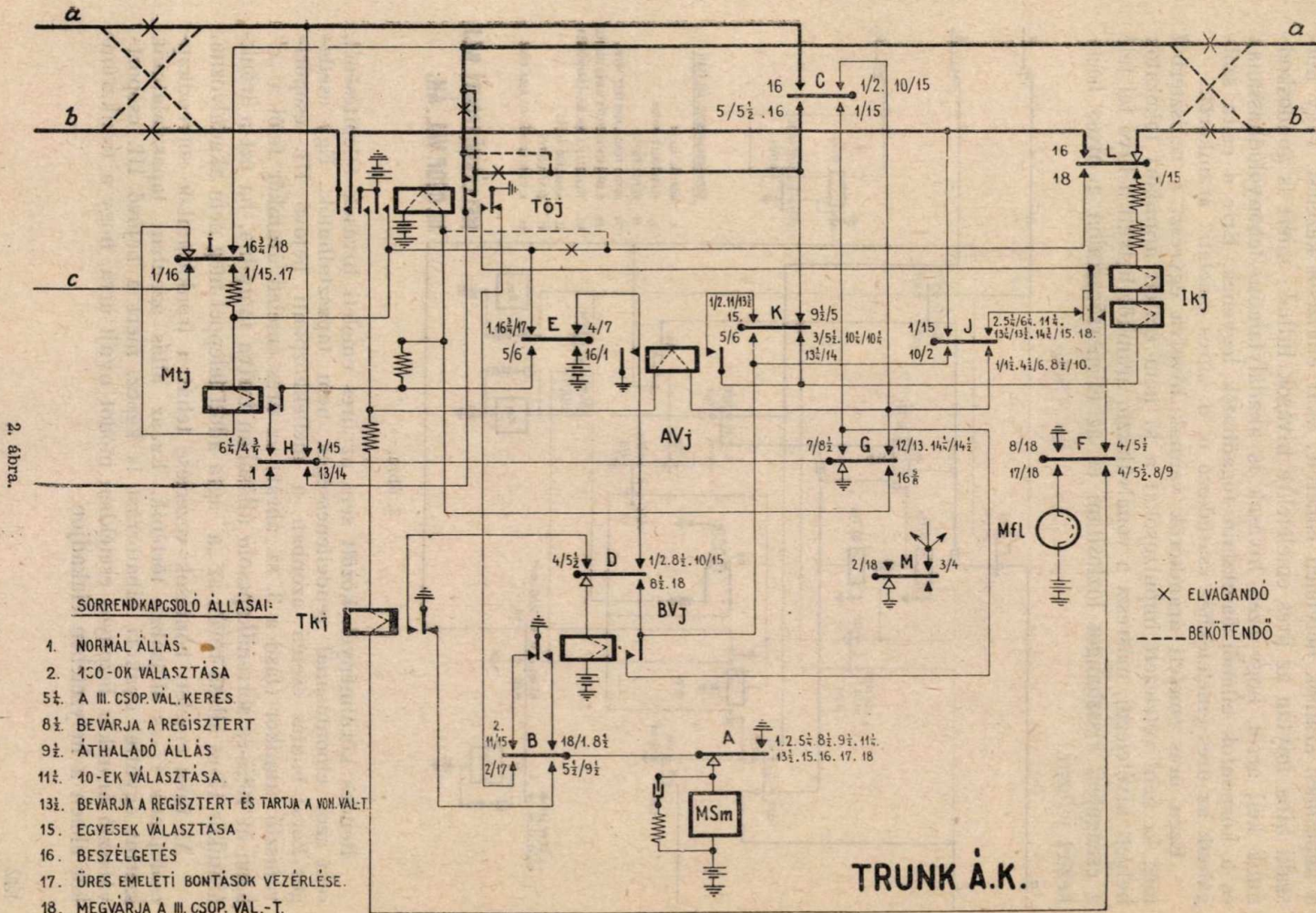
A trónkaramkörök általában a 7 A—rotary rendszerű központok legérdekesebb áramkörei közé tartoznak. Lényegükben impulzus-ismétlő áramkörök, melyek impulzust közvetítő (Ikj) jelfogóik révén a mellékközpontok választó típusú gépcsoportjai felé közvetítik a regiszterből kivételezett impulzusokat. Mellékközpontok felé irányuló hívásoknál azért van szükség ezen trónkaramkörök közbeiktatására, mert a regiszterek impulzust kivételező jelfogóinak (Ikj) működése csak meghatározott ellenálláshatárokon belül biztonságos és ezért, ha trónkszerelvény nem volna, úgy a mellékközpontok különböző távolsága a regiszterek működését károsan befolyásolná. Szerepet játszik itt természetesen a trónkvonalak ellenállásán kívül azok önindukciójából és kapacitásából eredő és az áramnyitás és áramzárás görbéjére gyakorolt törzítő hatása is, ennek részletes tárgyalására azonban nem térek ki.

Az első- és másodrendű mellékközpontoknak megfelelően a trónkaramköröknek két csoportját különböztetjük meg: a mellékközponti bejövő III. csoportválasztó áramkörök felé dolgozó és a mellékközponti bejövő vonalválasztó áramkörök felé dolgozó trónkaramköröket.

A másodrendű mellékközpontokat kiszolgáló trónkaramkörök, mivel csak bejövő vonalválasztó áramkörökre dolgoznak, úgy áramköri felépítés, mint működés szempontjából meglehetősen egyszerűek.

Az elsőrendű mellékközpontok azonban, minthogy bejövő III. csoportválasztó áramkörökkel is rendelkeznek, trónkaramköreiktől (l. a 2. sz. ábrát) sokkal több feladat megoldását kívánják meg. Elsősorban is a trónkaramkör sorrendkapcsolójának biztosítania kell három számjegy választási állását, valamint egy trónkkeresési állást (III. csoportválasztó keres szabad vonalválasztó áramkört), másodsorban pedig egy speciális, ú. n. „üres emeleti bonfások vezérlése” állást. A következőkben elsősorban ez utóbbival kívánok foglalkozni.

Üres emeletek alatt választó típusú gépcsoportjainknak azon emeleiteit értjük, amelyeknek megfelelő kapcsolási számmező-irányvok még nincsenek kiépítve és így az ezen számmezőkhöz tartozó kapcsolási számok sincsenek még előfizetők részére felhasználva. Mégis előfordulhat azonban, hogy akár

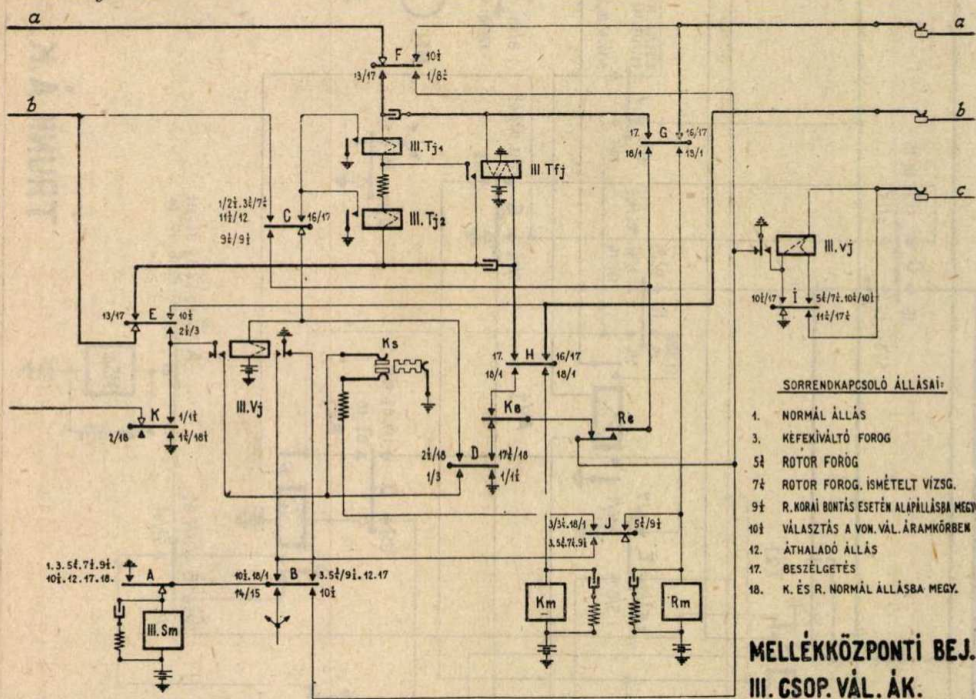

2. ábra.

Néhány szó a mellékkezőpontokba menő tróchamkörökről.

a kapcsolási számok helytelen ismerete, akár előfizetői kezelési, vagy műszaki hiba folytán az üres emeletre hívások futnak, miert is gondoskodnunk kell arról, hogy ezen hívások is akadálytalanul lebonyolódhassanak és a központok ellenőrzőasztalain fogadhatók legyenek. Erre a célra szolgálhatnak az üres emeletkehez csatlakozó ú. n. „üres emeleti“ áramkörök.

Ezen üres emeleti áramkörök vannak hivatva egyrészt a regiszterből még ki nem vételezett impulzusokat a ki nem épített áramköri fokozatok helyett kivételezni, másrészt a vonalválasztó áramkör helyett a hívó fél felé a csengetési visszhangot biztosítani és az ellenőrzőasztalon a hívás beérkezését jelezni.

3. ábra.

Rendes körülmények között sem az üres emeleti hívások felépítésénél, sem azok elbontásánál rendellenességek nem tapasztalhatók. Egy esetleges korai bontás esetén azonban a mellékközponti bejövő III. csoportválasztó áramkör (lásd a 3. sz. ábrát) az üres emeleti áramkör felől a „c“ ágon át 10^{1/2}-es sorrendkapcsoló állásában tartva maradna, ha ezt a trónkárakör 17-es állása révén az „a“ ágra adott teleppel meg nem akadályozná.

Az üres emeleti bontások vezérlése tehát a trónkárakör sorrendkapcsolójának 17-es állásában történik. Ez az állás azonban tapasztalataink szerint egyúttal gyakori hibaforrást is képez, mert a bejövő III. csoportválasztó áramkör bizonyos esetekben módot nyújt arra, hogy a trónkárakör ebben a helyzetében elakadjon.

A bejövő III. csoportválasztó áramkört beszélgetés alatt a trónkjelfogók (III. Tj₁ és III. Tj₂) tartják. A trónkjelfogók tartásáról pedig a mellékközponthoz tartozó főközpontból kiinduló hívás esetén az összekötő áramkör összekötő figyelő (Öfj) jelfogója, távoli központból kiinduló hívás esetén pedig a bejövő II. csoportválasztó áramkör trónkfigyelő (II. Tjf) jelfogója gondoskodik. Bontás után az összekötő áramkör beszélgetési állásából kilépve megszakítja a trónkjelfogók tartó áramkörét. Ezek elengednek és megkezdik a bontás műveletét a mellékközponti bejövő III. csoportválasztó áramkörben. Az áramkör vezérlő jelfogója (III. Vj) elengedve a bejövő III. csoportválasztó áramkör sorrendkapcsolóját 17-es beszélgetési állásából a 18-as állásba küldi, melyben a kefekiváltó és a rótor normál állásba megy. Ennek megtörténte után a III. Vj. jelfogó ismét meghúz és ezzel a csoportválasztó sorrendkapcsolóját is normál állásba küldi.

Ha mármost a lefolyt beszélgetés pl. a bejövő III. csoportválasztó gép 10-es emeletén és egy a multiplikáció utolsó ívpontjára beültetett vonalválasztó áramkörön keresztül bonyolódott le, úgy érthetően gyorsan befejeződik a kefekiváltó és a rótor normálba térése. Ha pedig a trónkaramkör ugyanezen idő alatt nem tudta elhagyni 17-es állását, akkor mellékközponti tartó (Mtj) jelfogója a bejövő III. csoportválasztó áramkör „a” ágán lévő föld révén meg tud húzni. Az Mtj jelfogó meghúzása következtében tartva marad a trónkaramkör trónk-összekötő (Tőj) jelfogója is és a sorrendkapcsoló 17-es állásában megáll.

A trónkaramköröknek leírt elakadását saját főközpontból kiinduló hívás esetén egy körülmény még elő is segíti, nevezetesen az, hogy bontás esetén az összekötő áramkör „a” és „b” ágának folytonossága a II. csoportválasztó felé $\frac{1}{2}$ sorrendkapcsoló állással hamarabb szakad meg, mint a „c” ága. Minthogy pedig a mellékközponti bejövő III. csoportválasztó áramkör az összekötő áramkör felől az „a” és „b” ágakon át, a II. csoportválasztó és ennek révén a trónkaramkör pedig az összekötő áramkör „c” ágáról van tartva, világos, hogy a III. csoportválasztó áramkörben a bontás művelete hamarabb kezdődik meg, mint a trónkaramkörben.

A hiba érdekes sajátossága az, hogy főleg a legforgalmasabb órákban lép fel, ami meglehetősen hátrányos, mert éppen olyankor vonja el az áramköröket a forgalomtól, amikor azokra a legnagyobb szükség volna. Ennek oka pedig egyrészt az, hogy a bejövő III. csoportválasztó gépek multiplikációjában a különböző emeleteknek legutolsó ívpontjaira beültetett vonalválasztó áramkörök az erős forgalmú időben vannak leginkább igénybevéve, másrészt pedig az, hogy a forgalmas órákban fellépő trónkfoglaltságok miatt forgó bejövő III. csoportválasztó sorrendkapcsolóit a kezelő személyzet a berendezések felesleges igénybevételének elkerülése érdekében mechanikus úton normál állásba küldi, anélkül, hogy ugyanakkor a főközpontban elhelyezett trónkaramkör normálállásba térhetne.

A szóbanforgó elakadások lehetőségének kiküszöbölése érdekében a Krisztina központ üzemosztályán ez év tavaszán kísérletek folytak, melyeknek során néhány a trónkaramkörökben eszközlendő átkötéssel sikerült olyan megoldást találni, amellyel az említett elakadások teljesen kiküszöbölhetőek.

Arra természetesen gondolni sem lehetett, hogy az elakadásokat a trónkaramkörök sorrendkapcsolói 17-es állásainak megszüntetésével akadályozzuk meg, mert, mint láttuk, ez a sorrendkapcsoló állás hivatva van az üres emeletre futó hívások korai bontása esetén a mellékközponti bejövő III. csoportválasztó áramköröket a 10 $\frac{1}{2}$ -es sorrendkapcsoló állásból tovább vezérelni.

A trónkaramkörökben eszközendő átkötések a 2. sz. ábrán szaggatott vonalakkal vannak berajzolva.

Az egyik ilyen átkötést a kimenő trónkágakon kell végrehajtunk (póluscseré). Ez tulajdonképpen az eszközendő átkötések közül a leglényesebb, mert ezzel érjük el azt, hogy a normálállásban levő mellékközponti bejövő III. csoportválasztó áramkör III. Vj jelfogója a trónkaramkör 17-es állása mellett úgy kapcsolódik össze az Mtj jelfogóval, hogy ennek következtében az Mtj jelfogó nem tud gerjesztődni, vagyis a trónkaramkör sorrendkapcsolója sem tud 17-es állásában megállni.

A másik átkötést a II. csoportválasztó áramkör felől jövő trónkágakon kell végrehajtani (ugyanacsak póluscseré). Ez az átkötés a mellékközponti bejövő III. csoportválasztó áramkör sorrendkapcsoló „C” tárcsájának 3-as rugójával, ill. ennek 11 $\frac{1}{2}$ —12 állásával van összefüggésben. A kimenő trónkágakon eszközölt póluscseré következtében ugyanis a szóbanforgó áthaladó állásban a III. Vj jelfogó meghúzna vagy az összekötő áramkör, vagy a bejövő II. csoportválasztó áramkör fojtótekercsén át adódó földtől ezen utóbbi áramkörök bizonyos pozícióiban.

A harmadik átkötés abból áll, hogy a sorrendkapcsoló „L” tárcsa 2-es rugójáról jövő vezetékét megszakítjuk és a szóbanforgó rugót közvetlenül a Tőj jelfogó tekercsével kötjük össze. Ezzel az átkötéssel a trónkaramkörnek normálállásba való vezérlését biztosítjuk. Ekkor ugyanis a mellékközponti bejövő III. csoportválasztó áramkör vizsgáló (III. vj) jelfogója nyugalmi érintkezőjén levő föld közvetlenül a trónkaramkör Tőj jelfogóját gerjesztheti (egy ágon való vezérlés) és ily módon a trónkaramkör sorrendkapcsolóját normálállásba vezérelheti.

A negyedik átkötéssel a Tőj jelfogó előbb záró, azután bontó érintkezőin egy ércserét hajtunk végre, amivel tulajdonképpen az átalakításnak csupán az egyik szépséghibáját küszöböljük ki. Ha ugyanis ezt az átkötést nem hajtánánk végre, akkor a trónkaramkör sorrendkapcsolójának a normálállásból való kilökésével nem tudnánk egyidejűleg a mellékközponti bejövő III. csoportválasztó áramkört is a normálállásból kiindítani. (Gyakorlati jelentősége nem sok.)

Végül még megemlítem, hogy a trónkaramkörök átalakítása esetén a mellékközponti bejövő III. csoportválasztók üres emeleti áramköreinek „a” és „b” ágait is fel kell cserélnünk, ami által csak az üres emeleti áramkörök és a trónkaramkörök közötti eredeti kapcsolatot állítjuk helyre és így korai bontás esetén az üres emeleti bontások vezérlése akadálytalanul megtörténhetik.

A leírt módon a Krisztina távbeszélő központban kísérletképpen 15 drb. „Vár” központbeli mellékközponti bejövő III. csoportválasztó áramkörre dolgozó trónkaramkört alakítottunk át, s ezen átalakított áramkörök három

hónapi üzeme alatt volt alkalmunk meggyőződni arról, hogy az eszközölt átkötések következtében az elakadások teljesen elmaradtak és a módosítások egyéb hibákat sem idéztek elő. Az áramköröket egyébként a próbaüzem ideje alatt egynéhányszor a „behívó” áramkörrel is levizsgáltuk és teljesen rendbenlévőknek találtuk.

Az átalakítások végrehajtása a fentiek alapján forgalmi szempontból kétségtelenül előnyösnek mutatkozik. Az átkötési munkálatok pedig könnyen és gyorsan elvégezhetők, s a munkabéren kívül egyéb befektetést nem igényelnek.

Megjegyzendő, hogy a trónkaramkörök átalakítása esetén az „ellenőrző — vizsgáló” áramkörökben is módosítást kell végrehajtani, mert a jelenlegi rutin-test a vizsgálandó átalakított áramkört első ciklusban levizsgálja ugyan, de minthogy a normálállásba érést két ágon vizsgálja, a rutin-test és a vizsgálandó áramkör az első ciklus után elakad. Ez utóbbi átalakítás azonban egyetlen ágcserével könnyen végrehajtható.

Érdekes kérdések.

Questions intéressantes.

Ujabb pályatételünk:

7. Tábori postahivatalhoz címzett, illetőleg ott feladott és elveszett sommás csomagok (vagy sérült sommás csomagok) kártérítési igényét az a 1. Szab. 108. §. 3. pontja alapján el lehet-e utasítani abban az esetben, ha a csomag sorsa, valamint az elveszés vagy sérülés helye és ideje nem állapítható meg?

A pályázaton a m. kir. posta személyzetének minden tagja résztvehet. A pályamunka legfeljebb három gépirásos oldalra terjedhet. A pályázati határidő 1942 október 10.

A pályamunkán a szerző nevét nem szabad feltüntetni, hanem azt külön borítékban, zárt és lepecsételt jelíges levélben a pályamunkával együtt kell a Magyar Posta szerkesztőségéhez juttatni. A jelíges levelet csak abban az esetben bontják fel, ha a szerző a munkájáért jutalomdíjat kap vagy legalább is dícséretben részesül. A jutalomdíj összege 50 pengő.

A jutalomban vagy dícséretben nem részesült pályamunka szerzőjének nevét tartalmazó levelet a döntés után megsemmisítik és így a szerző neve ismeretlen marad. A pályamunka végén a kidolgozáskor igénybevett forrásmunkákat meg kell jelölni, hivatkozva a forrásmunka oldalának és bekezdésének számára, ahonnan a pályázó idézett vagy érveket merített a tétel megoldásához.

A pályázaton a Magyar Posta szerkesztőbizottságának tagjai, továbbá a postavezérigazgatóság ügyosztályvezetői, akik a bírálatra hivatva lesznek, nem vehetnek részt.

A POSTA FORGALMA.**La trafic de la poste.**

1942. június hó.

Ismerteti: Dr. KANYÓ ÖDÖN m. kir. postatitkár.

Publié par M. le Dr. ÖDÖN KANYÓ Secrétaire de poste.

En vue de pouvoir observer et apprécier le mouvement du trafic, la tendance du développement ainsi que l'influence du tarif et de réglemens sur l'utilisation des divers services, l'Administration recueille toutes les données relatives au trafic des services postal, télégraphique, téléphonique et de la T. S. F. Les détails de la statistique sont contenus dans le Rapport annuel de la Poste hongroise. Les tableaux ci-après ne contiennent que les résultats principaux mensuels et périodiques. Les chiffres per-

mettent de faire des comparaisons entre les résultats du mois indiqué en-haut et ceux de même mois de l'année précédente, d'une part, entre les résultats constatés à partir du commencement communiqués dans les tableaux ci-indiqués et ceux de la même période de l'année précédente, d'autre part.

Les différences en nombre et en pourcentage entre les comparaisons respectives sont relevées au bas des tableaux.

A posta június hónapban ismét csúcsgorgalmat bonyolított le, mert az eddigi legnagyobb forgalmat képviselő folyó évi május havi eredményt 1.5%-kal haladta meg. A júniusi forgalom rendszerint alacsonyabb szokott lenni a májusnál és a csökkenés a 10 évi adatokból számított átlagos júniusi forgalomnál 1.4%-nál felel meg. A rendszerint bekövetkező júniusi forgalomcsökkenés idényszerű okokkal magyarázható (a hónap csak 30 napos, az iskolaév június hó folyamán fejeződik be, stb.). A folyó évben ez a rendszeresnek tekinthető csökkenés nem következett be, sőt a június havi forgalom a májuséhoz képest emelkedett. A jelenlegi rendkívüli viszonyok mellett a postaforgalom alakulása igen gyakran kiszámíthatatlan, esetleg éppen ellenkezője annak, amit a korábbi évek eredményei és tapasztalatai alapján várni lehetne. A forgalom alakulását a korábbi években elsősorban különböző, idényszerűen ismétlődő okok (kereskedők tavaszi, őszi árubeszerzése; húsvéti, karácsonyi ajándékküldemények nagy száma, stb.) befolyásolták. Az idényszerű okok hatásaképpen a forgalom minden évben szinte törvényszerűen érte el a májusi, júliusi, októberi és decemberi csúcserőteket és csökkent a januári, illetőleg februári mélypontokra. Ezek az idényszerű tényezők a forgalom alakulását most is befolyásolják, hatásuk azonban eltörlül egyéb olyan tényezők hatása mellett, amelyek a jelenlegi háborús viszonyoknak következményei. Ez utóbbi tényezők az utolsó hónapokban a posta forgalmának olyan nagymértvű emelkedését eredményezték, amelyek a postaszemélyzetnek legnagyobb erőfeszítését és a postai (szállító, stb.) berendezések legteljesebb kihasználását tették szükségessé.

A folyó évi június havi forgalom az előző év ugyanezen hónapjához képest 27.5%-kal emel-

kedett. Mindegyik üzletág erőteljesen emelkedett, legkedvezőbb azonban a postai üzletág növekedése volt.

A postai üzletág körébe tartozó egyes küldeményfajok közül az átlagot meghaladó mértékben az utalványok és csekkek összege, a csomagok és az ajánlott levélpostai küldemények darabszáma emelkedett. Különösen számottevő a csomagforgalom szokatlanul erős emelkedése. A forgalom megközelítette az eddigi csúcserőteket képviselő 1941. évi decemberi csomagforgalmat. Az emelkedés szemléltetésére felsoroljuk az utolsó 12 hónapban felvett összes csomagok darabszámát és külön számsorban közöljük, hogy az összes csomagok közül mennyi esett Budapest városra.

	Összes csomagok darabszáma ezekben	Budapesten felvett csomagok darabszáma ezekben
1941. július	1601	670
" augusztus	1512	607
" szeptember	1788	687
" október	1965	728
" november	1845	647
" december	2294	827
1942. január	1764	621
" február	1744	624
" március	2098	763
" április	1881	672
" május	2035	685
" június	2215	737

Az idei kedvezőbb gyümölcsstermés következtében a gyümölcsöt tartalmazó u. n. „Filléres” csomagok száma az előző év júniusához képest 107.6%-kal emelkedett és kereken 47.000 darabot tett ki.

A nemzetközi postaküldemények közül az ajánlott küldemények forgalma az előző hó-

naphoz képest 1,2, az előző év júniusához képest pedig 9,4%-kal emelkedett, míg a csomagküldemények forgalma a folyó év májusához 17,1, az előző év júniusához képest pedig 50,2%-kal csökkent.

A táviratok száma az előző évi eredményekhez képest csak mérsékelten emelkedett. A felvett táviratok száma 14,6, a kézbesítetté pedig 9,8%-kal volt több, mint a múlt évben. A nemzetközi táviratok közül a belföldön feladott külföldre szóló táviratok száma 18,8, a külföldön feladott Magyarországra szóló táviratok száma pedig 28,8%-kal emelkedett.

A postai üzletágon kívül a távbeszélő üzletág forgalomemelkedése volt jelentékeny, különösen a távolsági beszélgetések száma emelkedett nagy mértékben. A kezdeményezett távolsági beszélgetések száma 28,9, az érkezetteké pedig 28,0%-kal volt több, mint az előző évben. A forgalom az előző hónapoz képest is emelkedett, ami elsősorban a fürdő- és nyaralási idennel függ össze. Igen kedvezően alakult a számlált helyi beszélgetések forgalma is. Míg az állomások száma egy év alatt mindössze 11,2%-kal emelkedett, addig a helyi beszélgetések számánál 20,1%-os növekedés mutatkozott. A nemzetközi távbeszélgetések forgalma az előző évhez képest 22,3%-kal csökkent.

A nyilvántartott rádióelőfizetők száma az 1942. június végén 780.371-re emelkedett. Ez a létszám 88.777-tel, vagyis 12,8%-kal több, mint az előző év június havában és 1724-gyel, vagyis 0,2%-kal nagyobb, mint a folyó év májusában. A nyári hónapokban a rádióelőfizetők száma — valószínűleg a mezőgazdasági munkák idejére történő felmondások nagyobb száma miatt — rendszerint csökkenni szokott. Ez a csökkenés az ország egyes részein ebben az évben is mutatkozott. Így a debreceni, kassai, nagyváradi és szegedi postaigazgatóság kerületében kisebb csökkenés állott elő. Az ország többi részében azonban az újonnan jelentkező rádióelőfizetők száma ezt a csökkenést ellensúlyozta, végeredményben az egész országban a rádióelőfizetők száma a múlt hónapoz képest emelkedett. Különösen a budapesti (+ 988), a kolozsvári (+ 315) és a soproni (+ 488) postaigazgatóság kerületében szaporodott a rádióelőfizetők száma.

A posta különböző üzletágainak forgalmát munkaegységekben is kifejezi, minthogy az összeforgalom általános és áttekinthető kifejezésére a darabszámok egyszerű összege

útján nyert összdarabszám nem alkalmas. Ebben a darabszámban ugyanis az egyes üzletágak különböző természetű küldeményei és szolgáltatásai, másrészt darabszámok és összegek vegyesen szerepelnek. A különböző szolgáltatások összeadhatása végett ezeket először közös nevezőre kellett hozni. Ez oly módon történt, hogy minden egyes szolgáltatást a munka minőségének és az elvégzés időtartamának figyelembevételével értékeltünk. Az értékelés mérőeszköze a munkaegység. A közös nevezőre, a munkaegységre hozott szolgáltatások egyszerű összeadásának végösszege fejezi ki az egyes üzletágak munkaegységeiben elért forgalmát.

A munkaegységek tehát már alkalmasak a posta-, táviró-, távbeszélő- és rádióforgalom mérésére és összehasonlítására, de természetesen csak akkor, ha az összehasonlítási időszakban végzett munkák értékelése egyenlő alapon történik. A közölt táblázatok adatai az egyenlő értékelés alapján megállapított munkaegységek számát tüntetik fel és így a forgalom alakulásának megítélésére alkalmasak. Megjegyezzük azonban, hogy ezek az adatok a személyzet által tényleg feldolgozott munkaegységek számával nem azonosak.

A június havi forgalom az 1941. év ugyanezen hónapjának eredményeit 27,5%-kal, az 1942. évi május havi forgalmat pedig 1,5%-kal haladta meg.

Összehasonlítással felsoroljuk az utolsó 12 év június havában elért forgalmi eredményeket:

1931. június	34,0	millió munkaegység
1932. „	28,8	„ „
1933. „	27,7	„ „
1934. „	29,3	„ „
1935. „	29,3	„ „
1936. „	30,5	„ „
1937. „	34,2	„ „
1938. „	34,9	„ „
1939. „	42,1	„ „
1940. „	47,9	„ „
1941. „	60,9	„ „
1942. „	77,7	„ „

A kimutatott 77,7 millió munkaegységből 55,0% a postai, 9,2% a táviró, 53,0% a távbeszélő, 2,8% pedig a rádió üzletágra esett.

Az 1941. június hónapoz képest legerőteljesebb emelkedést a postaforgalom érte el 34,3%-os emelkedéssel, ezt követi a távbeszélő forgalom, amely 22,0, a táviró forgalom, amely 14,8, végül a rádió forgalom, amely 14,7%-kal emelkedett.

1. POSTAFORGALOM.) — 1. Trafic postal.)

E g y s é g: 1000 drb, összeg 1000 pengő. — Les nombres s'entendent en milliers, les montants en 1000 pengős.

Év Année	Hó Mois	F e l a d á s — E x p é d i t i o n												
		Levélpostai küldemény drb. Objets de la poste aux lettres, nombre		Érték levél drb. Lettres de valeur nombre	Kézi, bétét és sommás csomag drb. Colis nombre	Postautalvány Mandats-poste		Postatakarék betét Caisse d'épargne Versements		Csekkbefizetés Chèques Versements				
		közön-séges ordinaires	ajánlott recom-mandés			drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant			
1941.	VI.	61.042	1.139	43	1.336	1.388	123.253	60	7.403	2.586	348.261			
1942.	VI.	77.174	1.591	44	2.213	1.678	191.473	58	8.282	2.668	497.058			
1941. I—VI.		381.787	7.444	274	8.430	8.245	706.079	411	46.343	14.460	2.019.356			
1942. I—VI.		472.140	9.778	272	11.734	9.709	1.091.126	398	51.320	15.844	2.913.249			
Összehasonlítások Comparaisons	1942. VI. havában 1941. VI. havához képest több (+) kevesebb (-) En juin 1942 par rapport au mois de juin 1941, en plus (+), en moins (-)		szám-szerűleg en nombre	+	16.132	+ 452	+ 1	+ 877	+ 290	+ 68.220	-- 2	+ 879	+ 82	+ 148.797
			%-ban en %	+	26.4	+ 39.7	+	65.6	+ 20.9	+ 55.3	-- 3.3	+ 11.9	+ 3.2	+ 42.7
	1942. I—VI. időszakban 1941. I—VI. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-juin 1942 par rapport aux mois de janv.-juin 1941, en plus (+), en moins (-)		szám-szerűleg en nombre	+	90.353	+ 2.334	-- 2	+ 3.304	+ 1464	+ 385.047	-- 13	+ 4.977	+ 1384	+ 893.893
			%-ban en %	+	23.7	+ 31.4	-- 0.7	+ 39.2	+ 17.8	+ 54.5	-- 3.2	+ 10.7	+ 9.6	+ 44.3

(Folytatás.)

Év Année	Hó Mois	K é z b e s i t é s — R e m i s e													
		Levélpostai küldemény drb. Objets de la poste aux lettres, nombre		Érték levél drb. Lettres de valeur nombre	Kézi, bétét és sommás csomag drb. Colis nombre	Postautalvány Mandats-poste		Postatakarék kivét Caisse d'épargne Payements		Csekk-kifizetés Chèques Payements					
		közön-séges ordinaires	ajánlott recom-mandés			drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant				
1941.	VI.	61.261	1.151	48	1.365	1.353	103.134	39	5.962	696	129.835				
1942.	VI.	77.451	1.565	50	2.059	1.701	192.102	36	5.287	844	226.251				
1941. I—VI.		383.075	7.509	314	8.462	8.055	694.337	253	31.956	4.435	839.282				
1942. I—VI.		473.720	9.844	312	11.404	9.705	1.059.453	211	30.359	5.134	1.226.179				
Összehasonlítások Comparaisons	1942. VI. havában 1941. VI. havához képest több (+) kevesebb (-) En juin 1942 par rapport au mois de juin 1941, en plus (+), en moins (-)		szám-szerűleg en nombre	+	16.190	+ 414	+ 2	+ 694	+ 345	+ 88.968	-- 3	-- 675	+ 148	+ 96.416	
			%-ban en %	+	26.4	+ 36.0	+ 4.2	+ 50.8	+ 25.4	+ 86.3	-- 7.7	-- 11.3	+ 21.3	+ 74.3	
	1942. I—VI. időszakban 1941. I—VI. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-juin 1942 par rapport aux mois de janv.-juin 1941, en plus (+), en moins (-)		szám-szerűleg en nombre	+	90.654	+ 2.335	-- 2	+ 2.942	+ 1650	+ 365.116	-- 42	-- 1.597	+ 699		+ 380.897
			%-ban en %	+	23.7	+ 31.1	-- 0.6	+ 34.8	+ 20.5	+ 52.6	-- 16.6	-- 5.0	+ 15.8		+ 46.1

1) Az adatok ideiglenesek. — Les chiffres sont provisoires.

2. TÁVIRATFORGALOM.) — 2. Trafic télégraphique.)
 3. TÁVBESZÉLŐFORGALOM.) — 3. Trafic téléphonique.)

Év	Hó	Távíró Télégraphe		Távbeszélő — Téléphone									
		Távíratok ezer drb.		Főállomások száma drb. Nombre des postes téléphoniques				Közel- len öss- szekül- tetések száma	Számított helyi beszél- getések száma ezekben Convers. Fon. locales complées nombre en milliers				
		Télégrammes, nombre en milliers		hálózatok szerint dans le réseau		összesen total	Raccor- dements directs nombre		bpesti egysé- gek há.ozat- ban dans le réseau uniforme de Budapest		vidéken en Province	összesen total	
		feladás dépôt	kézbe- sítés remise	bpesti egysé- ges uniforme de Budapest	falurend- szerű és 200 elő- fizetőnél nagyobb système rural et plus de 200 abonnés			200 elő- fizetőnél kisebb jusqu'à 200 abonnés	bpesti egysé- gek há.ozat- ban dans le réseau uniforme de Budapest	vidéken en Province			összesen total
1941.	VI.	529	665	90.175	34.953	34.824	159.952	2.997	15.923	3.186	19.109		
1942.	VI.	606	730	95.603	42.719	39.500	177.822	3.186	18.651	4.299	22.950		
1941. I—VI.		2.698	3.307	—	—	—	—	—	94.166	16.254	110.420		
1942. I—VI.		3.217	3.838	—	—	—	—	—	107.497	25.051	132.548		
Összehasonlítások Comparaisons	1942. VI. havában 1941. VI. havához képest több (+) kevesebb (-)		szám- szerűleg en nombre	+ 77	+ 65	+ 5.428	+ 7.766	+ 4.676	+ 17.870	+ 189	+ 2.728	+ 1.113	+ 3.841
	En juin 1942 par rapport au mois de juin 1941, en plus (+) en moins (-)		0/0-ban en 0/0	+ 14.6	+ 9.8	+ 6.0	+ 22.2	+ 13.4	+ 11.2	+ 6.3	+ 17.1	+ 34.9	+ 20.1
	1942. I-VI időszak- ban 1941. I-VI. időszakához képest több (+) kevesebb (-)		szám- szerűleg en nombre	+ 519	+ 531	—	—	—	—	—	+ 13.331	+ 8.797	+ 22.128
	En janv.-juin 1942 par rapport aux mois de janv.-juin 1941 en plus (+), en moins (-)		0/0-ban en 0/0	+ 19.2	+ 16.1	—	—	—	—	—	+ 14.2	+ 54.1	+ 20.0

3. TÁVBESZÉLŐFORGALOM (folytatás). — 3. Trafic téléphonique (suite).
 4. RÁDIÓELŐFIZETŐK. — 4. Nombre des abonnés de radio.

Év	Hó	Távbeszélő — Téléphone							Rádió Radiodiffusion				
		Közpon- tlok száma Nombre des centrales	Távolsági beszélgetés 1000 drb. Conversations interurbaines nombre en milliers					Rádió előfizetők száma Nombre des abonnés					
			kezdeményezett départ		érkezett arrivée			Buda- pesten à Budapest	vidéken en province	összesen total			
			bpesti egysé- ges hálózat- ban dans le réseau uniforme de Budapest	vidéken en province	összesen total	bpesti egysé- ges hálózat- ban dans le réseau uniforme de Budapest	vidéken en Province				összesen total		
1941.	VI.	2.420	174	833	1.007	173	867	1.040	188.656	502.938	691.594		
1942.	VI.	2.511	208	1.90	1.298	211	1.120	1.331	206.027	574.344	780.371		
1941. I—VI.		—	1.066	4.748	5.814	1.039	4.944	5.983	—	—	—		
1942. I—VI.		—	1.156	6.019	7.175	1.138	6.349	7.487	—	—	—		
Összehasonlítások Comparaisons	1942. VI. havában 1941. VI. havához képest több (+) kevesebb (-)		szám- szerűleg en nombre	+ 91	+ 34	+ 257	+ 291	+ 38	+ 253	+ 291	+ 17.371	+ 71.406	+ 88.777
	En juin 1942 par rapport au mois de juin 1941, en plus (+) en moins (-)		0/0-ban en 0/0	+ 3.8	+ 19.5	+ 30.9	+ 28.9	+ 22.0	+ 29.2	+ 28.0	+ 9.2	+ 14.2	+ 12.8
	1942. I-VI időszak- ban 1941. I-VI. időszakához képest több (+) kevesebb (-)		szám- szerűleg en nombre	—	+ 90	+ 1.271	+ 1.361	+ 99	+ 1.405	+ 1.504	—	—	—
	En janv.-juin 1942 par rapport aux mois de janv.-juin 1941, en plus (+), en moins (-)		0/0-ban	—	+ 8.4	+ 26.8	+ 23.4	+ 9.5	+ 28.4	+ 25.1	—	—	—

1) A z adatok ideiglenesek. — Les chiffres sont provisoires.

5. A FORGALOM MUNKAEGYSÉGEKBE — 5. Le trafic en unités de travail

E g y s é g: 1000 drb. — Nombre en milliers.

Év Année	Hó Mois	Munkaegységek száma drb: — Nombre des unités de travail:												
		Kincstári postahivataloknál Bureaux d'Etat					Postamesteri hivataloknál és ügynökségeknél Bureaux des maîtres de poste et agences							
		posta poste	távíró télé- graphe	távbe- szélő téléphone	rádió radio	összesen total	posta poste	távíró télé- graphe	távbe- szélő téléphone	rádió radio	összesen total			
		drb. nombre	o/o	drb. nombre	o/o	drb. nombre	o/o	drb. nombre	o/o	drb. nombre	o/o			
1941.	VI.	21.024	4.390	16.801	1.357	43.572	71.5	10.775	1.845	4.219	544	17.383	28.5	
1942.	VI.	27.932	4.995	20.145	1.525	54.597	70.3	14.780	2.162	5.504	656	23.102	28.7	
1941. I—VI.		129.773	22.475	97.183	7.817	257.248	71.7	65.073	9.189	24.096	3.096	101.454	28.3	
1942. I—VI.		166.091	26.485	115.602	9.042	317.220	71.1	83.505	10.990	30.831	3.853	129.179	28.9	
Összehasonlítások Comparaisons	1942. VI. havában 1941. VI. havához képest több (+) kevesebb (-) En juin 1942 par rapport au mois de juin 1941 en plus (+), en moins (-)		szám- szerűleg en nombre	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
			o/o-ban en o/o	+ 6.908	+ 13.8	+ 19.9	+ 12.4	+ 25.3	—	+ 37.2	+ 17.2	+ 30.5	+ 20.6	+ 32.9
	1942. I—VI. időszakban 1941. I—VI. időszaka-hoz képest több (+) kevesebb (-) En janv—juin 1942 par rapport aux mois de janv—juin 1941. en plus (+), en moins (-)		szám- szerűleg en nombre	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
			o/o-ban en o/o	+ 28.0	+ 17.8	+ 19.0	+ 15.7	+ 23.3	—	+ 28.3	+ 19.6	+ 28.0	+ 24.5	+ 27.3

(Folytatás.)

Év Année	Hó Mois	Munkaegységek száma az összes postai szerveknél: Nombre des unités de travail dans tous les services:											
		Posta Poste		Távíró Télégraphe		Távbeszélő Téléphone		Rádió Radio		Összesen drb. total nombre			
		drb. nombre	o/o	drb. nombre	o/o	drb. nombre	o/o	drb. nombre	o/o				
1941.	VI.	31.799	52.2	6.235	10.2	21.020	34.5	1.901	3.1	60.955			
1942.	VI.	42.712	55.0	7.158	9.2	25.649	33.0	2.180	2.8	77.699			
1941. I—VI.		194.846	54.3	31.664	8.8	121.279	33.8	10.913	3.1	358.702			
1942. I—VI.		249.596	55.9	37.474	8.4	146.433	32.8	12.896	2.9	446.399			
Összehasonlítások Comparaisons	1942. VI. havában 1941. VI. havához képest több (+) kevesebb (-) En juin 1942 par rapport de au mois juin 1941. en plus (+), en moins (-)		szám- szerűleg en nombre	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
			o/o-ban en o/o	+ 10.913	—	+ 9.23	—	+ 4.62	—	+ 2.79	—	+ 16.744	—
			o/o-ban en o/o	+ 34.3	—	+ 14.8	—	+ 22.0	—	+ 14.7	—	+ 27.5	—
	1942. I—VI. időszakban 1941. I—VI. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv—juin 1942 par rapport aux mois de janv—juin 1941. en plus (+), en moins (-)		szám- szerűleg en nombre	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
		o/o-ban en o/o	+ 54.750	—	+ 5.810	—	+ 25.514	—	+ 1.983	—	+ 87.697	—	
		o/o-ban en o/o	+ 28.1	—	+ 18.3	—	+ 20.7	—	+ 18.2	—	+ 24.4	—	

Külföldi szemle.

Revue étrangère.

POSTA

A német tábori postákról.

Július 22-én volt egy esztendeje annak, hogy a Német Birodalom kénytelen volt keleti szomszédja ellen fegyvert ragadni. A német tábori posta vezetősége az új hadjárat első napjaiban tisztában volt azzal, hogy a német hadsereg a legközelebbi tél beköszönéséig óriási területeket száll meg és így a tábori postára eddig el sem képzelte, hatalmas feladatok hárulnak. A német tábori posta pedig akkor már birtokában volt a lengyelországi, norvégiai, franciaországi és a balkáni hadjárat, valamint az északafrikai vállalkozás értékes tapasztalatainak. Tudott alkalmazkodni az úgynevezett villámháború követelményeihez, le tudta küzdeni Norvégia és a libiai sivatag természeti akadályait. Egyik országban a sűrű úthálózat ügyes kihasználásával, a másikban pedig, ahol ilyen nem volt, repülőgépek alkalmazásával igyekezett biztosítani a tábori postai küldemények gyors továbbítását.

Már a keleti hadjárat kezdetén látták, hogy az elpusztított orosz utak és a mostoha időjárás szinte leküzdhetetlen akadályok elé állítják a tábori postát. A Murmansk környékén küzdő hegyvidékes tábori postásai értékesíthették azokat a tapasztalatokat, amiket az előző esztendőben Narviknál szereztek. Ugyanígy fel tudták használni a Fekete-tenger partvidékén tevékenykedő tábori postások a balkáni hadjáratban szerzett tapasztalataikat, valamint az egyes német páncélos kö-

telékek mellé beosztott alkalmazottak az 1940. évi franciaországi nagy páncélos áttörések nyomán előállott utánpótlási nehézségek tanulságait. Mégis mindezen előzetes tapasztalatok ellenére csakhamar bebizonyosodott, hogy a Szovjetföldet más mértékkel kell mérni.

A balti államok viszonylagosan sűrű úthálózatától eltekintve, Fehér-Oroszország és Ukrajna minden képzeletet felülmúló útviszonyai az előző hadjáratok szállítási nehézségeit elhomályosították. Európai értelemben vett vasúti hálózatról e területen nem lehet szó, éppen ezért rendkívüli jelentőséget kell tulajdonítani a német csapatok által meghódított országrészekben lévő vasúti vonalnak, amiket a szovjetcsapatok részben elpusztítottak ugyan, de rövid időn belül sikerült újból üzemképessé tenni. A legszükségesebb hadi utánpótlási szállítmányok mellett a tábori posta is igyekezett ezeket a vasúti vonalakat szállítási célokra felhasználni. A küldemények továbbítása azonban ilyen nehéz körülmények között sok késedelemmel jár. A postai küldeményeket a vasúti nyomtáv különbözősége miatt át kell rakni és azokon a vonalakon is, amelyeket a német műszaki csapatok európai nyomtávra alakítottak át, csak egy sín pár van. A szembejövő vonatok bevárása, valamint a hadászati fontosságú szerelvények állandó előzése következtében a tábori postai küldeményekkel megrakott vasúti kocsik elképesztő lassúsággal jutnak el rendeltetési helyükre. Emellett a szovjetorosz vasúti pályák elhanyagolt alépítménye miatt a vo-

natok csak igen kis sebességgel közlekedhetnek.

A vasúti hálózat silányságát és elhanyagoltságát messze felülmúlja a szovjetorosz utak állapota. A nyári hónapok vastag porleplet az őszi hónapok feneketlen sártengere váltja fel. Az ilyen utakon való rendszeres közlekedés próbára teszi a tábori posták gépkocsivezetőinek idegzetét és képességeit. Hernyótalpú vontatók és terepjárók igyekeznek segíteni a bajbajutott postagépkocsikon. Ha pedig minden erőfeszítés hiábavalónak bizonyul, ott vannak a hatalmas német szállítórepülőgépek, amelyek a szükséges időre ellátják anyaggal a mögöttes területektől elzárt tábori postahivatalokat.

Mindezek ellenére gyakran előfordult, hogy egyik vagy másik tábori postahivatal napokig nem tudott zárlatot cserélni a hadtápterület postai szerveivel és így bizony a csapatok is hiába vártak híreket hazulról.

A fentemlített nehézségeken kívül még előfordult, hogy a tábori posták működését az ellenség légi tevékenysége is megzavarta, illetőleg késleltette. Az egyes csapattestek részére érkezett küldemények kézbesítésére gyakran csak hosszabb idő elteltével került sor, mert a tábori postahivatalt csak kisebb járművel, motorkerékpárral, esetleg

csak gyalog lehetett megközelíteni és így az otlévő küldeményeknek csak egy részét sikerült elszállítani.

A nedves időjárás okozta nehézségeken sokat enyhített a fagy beköszönte, ami az utakat keménnyé és használhatóbbá tette. Ez az öröm azonban csak rövid ideig tartott, mert közvetlen utána megindult a havazás, mégpedig orosz értelemben. A hadvezetőség mindent elkövetett a tábori posták forgalmának fenntartása érdekében. Ellátta a tábori posta szerveit a szükséges szánnokkal és sok esetben napogik úton lévő járatkísérők részére bundákról is gondoskodott.

A keleti hadszíntér tábori postáinál ezidőszerint kereken 10.000 alkalmazott tevékenykedik. Munkájukban segítségükre vannak a melléjük beosztott katonai munkaerők és hadifoglyok. Számukra csak igen ritkán jut egy-kétórás pihenőidő, hiszen akkor van a legtöbb dolguk, amikor a harci tevékenységben szünet áll be és a katonáknak idejük van a levélíráásra.

A német tábori posták óriási forgalmának érzékeltetésére érdemes megemlítenünk, hogy a tábori postahivatalok kezelésén naponta 10 millió tábori postai küldemény özönlik át.

(Die Deutsche Post: 1942. Nr. 12.)

Iványi.

HIREK.

A levélgyűjtőszolgálat ellátása vidéki városokban a háborús gazdálkodás mellett.

Írta: Sajti Imre m. kir. postafelügyelő, hivatalvezető.

A háborús anyaggazdálkodás a levélgyűjtő gépkocsijáratok leállításával nehéz helyzetet teremtett a vidéki városok levélgyűjtő szolgálatának ellátásában.

A posta és a közönség érdekeinek szem előtt tartása mellett a nehézségek áthidalása során három megoldás között kellett választanunk: gyalogjárat, lófogatú járat vagy a kerékpár állt

rendelkezésünkre a gyűjtés lebonyolítására. A gyalogos gyűjtés, különösen nagykiterjedésű városban, lassú; ezért nem jöhet számításba. Lófogatú járatok beállítása pedig költséges és mégsem olyan gyors, mint amelyet az említett szempontok igényelnek. Így a Kolozsvár 2. sz. postahivatalnál a harmadik megoldást, a kerékpáros járatok megszervezését választottuk. A kerékpárnál csupán a gyűjtőtáska elhelyezése okozott gondot. Hosszas kísérletezés után legcélszerűbbnek bizonyult a kerékpár első kereke fölé szerelendő

6 pengő. Használata igen előnyösnek bizonyult, ezért célszerűnek látszanék békeidőben való alkalmazása is azokon a helyeken, ahol jelenleg lófogatú gyűjtéssel dolgoznak.

A kerékpáros gyűjtés ugyanis lényegesen gyorsabb a lófogatú járatnál. Megállapításom szerint 12 levélszekrény üritési ideje 45–50 perc, így a nagyobb városokban is aránylag rövid menetidővel lehet megoldani a gyűjtést, ha legalább 6 kerékpárost állítunk be. A gépkocsigyűjtésnél két kocsival 72 szekrényt járatonként kb.

1. Indulásra készen a kerékpáros levélgyűjtők, a célszerűen elhelyezett táskákkal.

2. A levélszekrény üritése is könnyű a kerékpáros gyűjtő számára.

táskatartó, amely sem a hajtásban, sem a levélgyűjtésben nem akadályozza kezelőjét.

A táskatartó egyszerű, 3/20 mm-es laposvasból készül, amelynek két tartóoszlopa az első kerék tengelyén nyugszik. Ehhez csatlakozik a kormányból kiindulva a célszerűen meghajlított tulajdonképpeni tartóállvány. Ennek a szerkezetnek az elkészítése igen olcsó. Vasanyaga és munkadíja mindössze

1 óra 20 perc menetidő alatt üritetünk. Ezzel szemben 6 kerékpáros gyűjtő ugyanazt az utat 45–50 perc alatt végzi el.

A kerékpárosok számának emelésével a gyűjtési időt aránylagosan csökkenthetjük. A kerékpáros gyűjtőszolgálat mellett szól egyébként az olcsó munkaerő, az egyszerű karbantartás, továbbá a törött alkatrészek könnyű és olcsó pótlási lehetősége.

EGYESÜLETI ÉLET.

Címadoományozás. A Kormányzó Úr Ó Főméltósága dr. Végh János nyugalmazott postaigazgatónak nyugalombahelyezése alkalmával a magyar királyi postafőigazgatói címet adományozta.

Miniszeri elismerés. A kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium vezetéssel megbízott m. kir. iparügyi miniszter, dr. Tus-sel Ödön nyug. postahivatali igazgató, rendkívüli tagunknak négy évtizedén át kifejtett közhasznú és buzgó szolgálatáért elismerését fejezte ki.

Megbízások. Debreczy Dezső m. kir. postaigazgató a budapesti táviró- és távbeszélő-igazgatóság vezetőjének állandó helyettesítésével bízott meg.

Dr. Mühsammer István m. kir. postai-gazgató a budapesti távbeszélő díjbeszélő hivatal vezetésére kapott megbízást.

Dr. Sztányi-Árpády Ferenc, m. kir. postaigazgatót a m. kir. postautalványleszámoló hivatal vezetésével bízták meg.

A pécsi m. kir. postaigazgatóság dr. Kovács László m. kir. postatitkárt a kerületi biztosi teendők ellátása alól felmentette s helyette dr. Kutas Pál m. kir. postasegéditkárt bízta meg a kerületi biztosi teendők ellátásával.

Kinevezések és címadoományozások. A júliusi kinevezések alkalmával a posta fogalmazási és műszaki karán alábbi kartársaink részesültek kinevezésben, illetőleg cím- és jellegadoományozásban:

I. A fogalmazási szakon:

Postaigazgatói címet és jelleget kapott dr. Muray Mihály (Budapest), dr. Buczkó Pál (Budapest) és dr. Kaizler Miklós (Budapest) postaigazgatók.

Postaigazgatókká nevezettek ki: Nyilas István (Budapest), dr. Mühsammer István (Budapest), Losonczy György (Pécs), Blaskovits Miklós (Budapest) és dr. Nagy Sándor (Budapest) postaigazgatói címmel és jelleggel felruházott postatanácsosok.

Postaigazgatói cím- és jellegadoományozásban részesültek: dr. Zilahi Sebess György (Kolozsvár), Kaffka József (Pécs), Kantek Imre (Budapest), Áronffy Tivadar (Pécs) és Lánczy Ferenc (Sopron) postatanácsosok.

Postatanácsosok lettek: dr. Kosztolányi Pál (Kolozsvár), dr. Stróné Béla (Sopron), dr. Kovácsy Pál (Kassa), dr. Dályai Andor (Budapest), dr. Kulcsár József (Budapest) és dr. Rákos Béla (Kassa) postatanácsosi címmel és jelleggel felruházott postatitkárok.

Postatanácsosi cím- és jellegadoományozásban részesültek: dr. Szilas György (Budapest), dr. Pintér János (Kassa), dr. Hetényi Béla (Szeged),

dr. Keleméri Béla (Budapest), dr. Csomor Béla (Nagyvárad), dr. Maklári Imre (Budapest), dr. Katona László (Budapest) és dr. Szentpétery Béla (Budapest) postatitkárok.

Postatitkárokká neveztek ki: dr. Szalay János (Budapest), dr. Kovács László budapesti II. (Nagyvárad) postatitkári címmel és jelleggel felruházott postasegéditkárokat, továbbá dr. Markó János (Budapest), dr. Szekeres Lajos (Budapest), dr. Ehmán Aladár (Szeged), dr. Orbán István (Budapest) és dr. Staár Endre (Budapest) postasegéditkárokat.

Postatitkári címet és jelleget kaptak: dr. Horányi Tamás (Budapest), dr. Hortobágyi Ferenc (Budapest), dr. Lipták István (Budapest), dr. Horváth Dezső (Sopron) és dr. Poros László (Budapest) postasegéditkárok.

Postasegéditkárokká nevezettek ki: dr. Pintér László (Kolozsvár), dr. Székely Ernő (Kassa), dr. Bánhegyi József (Sopron), dr. Rohoska Ernő (Budapest), dr. Vető Károly (Pécs), dr. Berényi László (Szeged), dr. Ungvári Jenő (Szeged), dr. Kaza János (Debrecen), dr. Varga Zoltán (Nagyvárad) és dr. Szolcsányi Gyula (Budapest) postafogalmazók.

Postafogalmazók lettek: dr. Halász Imre (Kolozsvár), dr. Takács Andor (Budapest), dr. Hantai Dénes (Pécs), dr. Palágyi István (Budapest), dr. Kérchy Miklós (Debrecen). I. osztályú postatisztek, dr. Marosújvári Gyula (Budapest), dr. Horváth Gyula (Pécs), dr. Schmidt László (Budapest), dr. Győri Farkas Elemér (Szeged), dr. Somorjai Ignác (Szeged), dr. Serák Mihály (Budapest), dr. Várhelyi Imre (Budapest), dr. Semsei István (Budapest), dr. Gál Sándor (Budapest), dr. Szele Tivadar (Kassa), dr. Resetár József (Pécs), dr. Rigó Béla (Kolozsvár), II. osztályú postatisztek, dr. Deák János (Szeged), dr. Gyalay Mihály (Nagyvárad), postaforgalmi gyakornokok és dr. Szinte László (Budapest) miniszteri számtiszt.

Dr. Szabó Antal (Budapest) postatanácsos postahivatali igazgató lett.

II. A műszaki szakon.

Postaműszaki tanácsossá nevezték ki: Kostkiewicz Ferenc (Budapest), postaműszaki tanácsosi címmel és jelleggel felruházott postafőmérnököt.

Postaműszaki tanácsosi címet és jelleget kaptak: Budinszky Károly (Budapest) és Krekó Béla (Budapest) postafőmérnökök.

Postafőmérnöké néveztek ki: Várady Pál (Budapest) és Ránky Béla (Budapest) postafőmérnöki címmel és jelleggel felruházott postafőmérnököt.

Postafőmérnöki cím és jelleget kaptak: Cse-reklyei Pál (Budapest), Pákh Károly (Buda-

pest) és Balogh József (Budapest) postamérnökök.

Postamérnökké nevezték ki: Bolla Lajos (Budapest), Kiss Ernő (Budapest), Domokos Aladár (Budapest), Oláh Sándor (Budapest) és Bárdi Imre (Budapest) postasegédmérnököket.

Postasegédmérnök lett: Albert László (Budapest) okl. gépészmérnök.

*

Rendkívüli tagjaink közül dr. Czirják László (Szeged), dr. Böszörményi Dezső (Debrecen) és dr. Bódy Endre (Szeged) postaforgalmi gyakorlatokosok II. osztályú postatisztek lettek.

Emlékünnep a kassai légitámadás első évfordulóján. Június 26-án, a Kassa elleni légitámadás első évfordulójának napján a kassai m. kir. honvédség, Kassa város és a kassai m. kir. postaigazgatóság gyászünnepet tartottak. A gyásznap 9 órakor istentisztelettel kezdődött, az országzászlónál tartott ünnepséggel, majd a déli órákban a város és a kassai postaigazgatóság emlékművének leleplezésével folytatódott és délután a vértanúk sírjának megkoszorúzásával fejeződött be.

Ez alkalommal Kassára érkezett vitéz kövecsesi Lukács Béla m. kir. titkos tanácsos, tárcanélküli miniszter, aki az országzászlónál mély hatását beszédét mondott.

A szovjetorosz légitámadás áldozatainak városi emlékműve a postaigazgatóság épülete előtti Rákóczi-sétányon áll. Vele szemben a palota falában helyezték el a postás emléktáblát. Nemes vörös márványból készült lapját izléses bronzkeret övezi és bronzkoszorú díszíti. Arany betűi a következőket hirdetik:

„Kassa városát 1941. év június hó 26-án ért légitámadáskor ebben az épületben munkájuk hűségese teljesítése közben életüket vesztették Zsigmond László m. kir. postafőtiszt, Matzon Lajos m. kir. I. o. postatiszt, Vigh Pál m. kir. II. o. postatiszt, Reményi István m. kir. II. o. vonalmester, Takács Ferenc m. kir. II. o. postalaltiszt, Hlub Istvánné m. kir. I. o. postalaltiszt neje.

Legyen emlékü szent és vértanúságuk erősítsen minket a Haza hűségese szolgálatában.“

A két emlékművet együttes ünnepség keretében leleplezték le. Az ünnepségen vitéz kövecsesi Lukács Béla m. kir. titkos tanácsos, tárcanélküli miniszter, a kormány képviselőjében jelent meg. Ott volt vitéz báró Schell Péter főispán vezetésével Kassa város vezető előkelősége teljes számban. A Postavezérigazgató Urat Gyarmathy Béla m. kir. postaműszaki főigazgató képviselte. A budapesti postaigazgatóság képviselőjében Schusztner János postahivatali igazgató, a debreceni igazgatóság képviselőjében dr. Kuzma László postatitkár jelent meg.

Az ünnepséget a kassai rádió is közvetítette.

A városi emlékműnél az avató beszédet vitéz báró Schell Péter m. kir. postafőigazgató, a kassai postaigazgatóság vezetője pedig a postás emléktáblát adta át a nyilvánosságnak a következő beszéddel:

Nagyméltóságú Miniszter Úr, Kegyelmes Uraim, Magyar Testvéreim!

Nem volt nemzet, amelyet egy ezredévet meghaladó történelem folyamán annyi jogtalan támadás, vérvészesség és pusztulás ért volna, mint bennünket, magyarokat.

A múlt évben is, mint behizonyosodott, a Kárpátok keleti gerincének túlsó tövében a hadosztályok tömegeit helyezte készületbe ellenünk az Isten és az emberi méltóságot sárba-tipró bolsevizmus.

Annyira készen állott már, hogy a biztos siker reményében ma egy éve a bombázóit is ideküldte, hogy az árthatlanok vérével s anyagi rombolásaikkal adjanak izelítőt a rendszerükről, a terrortól.

Az ok egyszerűen az volt, hogy útjukban álltunk nemcsak földrajzilag, hanem főleg erkölcsi és világnézeti szempontból. Nagyon jól tudták ők, hogy a szovjetparadicsomnak nevezett országuk, ahol az Istenet csak titokban lehet imádni, ahol az anyaság nem szent, ahol ismeretlen a női becsület és tisztesség, ahol az átok jelenti az imádságot és Sztalin neve az Isten: ott a mi kis országunk, Szűz Mária országa és Istennek hű keresztény magyarjai képezték nyugat felé való terjeszkedésüknek egyik legnagyobb akadályát. Ezt igyekeztek ők minden eszközzel legyűrni s ezért lett Kassa városa terrorisztikus cselekményüknek első stációja.

Ma egy éve e környék és az épület villanyórái 13 óra 07 perckor megálltak. Ez az időpont Kassa város és e postaigazgatóság történetében gyászos eseményeknek a megrögzítője. A ledobott bombák nemcsak jelentős anyagi kárt okoztak, hanem békés munkájuk közepette 29 árthatlan életet — köztük 6 postás testvérünk életét is — kioltottak.

Ma egy esztendeje szívünk csordultig telt a fájdalommal, hangunkat elfullasztotta a zokogás, szemünkre a bánat könnye vont fátylat és sirattunk Benneteket. . .

Halálotok nem a mindennapi halál volt, hivatalos ténykedéseitek közben a munka mezején estetek áldozatul az alattomos támadásnak, a magyar hazáért hoztatok áldozatoságot! Emléketeket nemcsak a szívünkben őrizzük meg, mert tudjuk, hogy a mi szívünk is megszűnik dobogni s ezzel a Ti emléketek is elszállna az utókor elől.

Mint a család az ő halott tagjai emlékezetét, azonképen dr. Kuzmich Gábor, a m. kir. postavezérigazgatója kezdeményezése és hozzájárulá-

sa alapján a Ti emléketeket a m. kir. posta is maradandó és az örök magyar jövőnek szánt emléktáblával örökíti meg ezen az épületen. Ezt az emlékművet ide helyeztük, hogy velünk együtt a késői utókor is olvashassa neveteket.

Ez az emlékmű ércanyagja ennek az épületnek az ormán Trianon jóvoltából a megszálló hatalom felségjelvénye, a magyarországi mártírumának 20 éven keresztül egyik szomorú szimbóluma volt. Ebből az ércanyagból most a Ti véretek hullásával s halálotok árán ismét gyászemlék lett, a Ti vértanúságotoknak magyar emléke.

A cseh országból magyar mártírok emlékművévé átváltított gyászemléket, mint e postaigazgatósági kerület vezetője őrzésre átveszem. Képviselje itt ez a mű a Ti emléketeket és az örök magyar életet, mi és utódaink örökké szívünkbe zárunk Benneteket!

Most pedig magyar testvéreim, hősi halottaink hozzátartozói, akik hívásunkra a mai megemlékezésünkön megjelentetek, vagy akik a megjelenésben gátolva voltatok s az éter hullámain keresztül hallgattátok és vesztek részt e gyászünnepségen, szeretettel mondom nektek: együttérzünk veletek. Fájdalmaitokat enyhítse a mi könnyeink hullása és biztatok a jó Istenben, mert ő akarta, hogy így legyen.

Benneteket pedig postás testvéreim, akik jelen vagytok, vagy akik a rádióon keresztül hallgattok bennünket, kérlek, hogy egy pillanatra gondolatokat reájk és egy Miatyánkkal egyengedjétek a jó Isten trónusa elé vezető útjukat.

Amerre csak nézünk a nagyvilágban, mindenütt vér folyik, ágyuk dörögnek, bombazápor hull, halódik az élet és pusztul az az érték, amit a jószándékú emberek mindannyiunk boldogulására alkottak és építettek. Ma egy éve a mi kertünk alatt volt ez a veszedelem. Most pedig lehetővé vált számunkra, hogy ezt a gyászünnepséget távol a harci zajoktól, békésen és nyugodtan tarthassuk meg. Ezt pedig nagy szövetségesünk mellett a m. kir. honvédség hősi, önfeláldozásának köszönjük a legmelegebb hálával. Dicső halottaink vérhullatása azonban legyen mementó számunkra, hogy ne legyünk kevélyek és elbizakodottak. A velünk szemben álló gonosz erők még mindig igen hatalmasak! Tudjuk, hogy az igazság a mi oldalunkon van s érezzük, hogy ez az igazság győzni is fog. Ehhez azonban még sok súlyos stáción kell átjutnunk! Megdicsőült testvéreink életüket és véruket áldozták ezért a kivándó győzelemért. Bennünket a jó Isten életben hagyott, örülhetünk ennek a szép nyárnak, a nap melegének, az életnek és semmi egyéb áldozatot nem kell hoznunk, mint rendíthetetlenül küzdeni igazságunkért, bízni a vezetőinkben, kisebb darab kenyérral beérni és' erőnk megfeszítésével dolgozni! Ha így cselekedtek megláttátok, hogy

Boldogasszony Anyánk közbenjárása a jó Istennél eredményes lesz és győzni fogunk!

Ezt követően vitéz nemes csikszentsimoni Lakatos Géza altábornagy, hadtestparancsnok helyezte el elsőnek koszorúját. Utána a postavezérigazgatóság, a budapesti, a debreceni postaigazgatóság kiküldöttjei koszorúzták meg az emléktáblát, majd dr. Margitfalvy Sándor m. kir. postaigazgató, a Postás Kari Egyesületek megbízásából helyezett el koszorút. Végül Pásztor Béla postafőigazgató a kassai postások hatalmas babékoszorúját tette le.

Az emlékmű előtt a nap hátralevő részén a postanövendékek állottak díszorséget. Az ünnepséget katonai díszmenet zárta be. Ezután vitéz kövecsesi Lukács Béla m. kir. titkos tanácsos, tárca nélküli miniszter, vitéz báró Schell Péter és a postai vezetőség kíséretében megtekintette a bombatámadás színhelyét. Ennek során végigjárta a postapalota érintett helyeit és részletesen tájékoztatta magát a szomorú esemény lefolyásáról.

A délután folyamán a postavezérigazgatóság képviselője jelenlétében az igazgatóság vezetője a kegyelet és megemlékezés koszorúit helyezte el a hősi halottak sírhajaira.

A jóléti alapítvány hírei. A jóléti alapítvány kezelési bizottsága folyó évi május hó 29-én tartotta rendes havi ülését.

Hozzájárult az ülés az ármegállapító bizottság által előírandó áron 1003 pár utalványköteles, bőrtalpú férfi, női és gyermekcipő megvásárlásához. A cipők megvásárlásához a m. kir. közellátásügyi minisztérium az engedélyt már megadta. Ha ez az újabb alkalmi cipőbeszerzés sikerül, akkor az alapítvány ezeket a cipőket is segélyként fogja az arra legjobban rászoruló postaalkalmazottak között kiosztani.

Jóváhagyta a bizottság az ideai kedvezményes fürdőjegykezelés tervezetét. Az alapítvány részben ingyen fürdőjegyek, részben kedvezményes fürdőjegyutalványok kiosztásával kívánja az arra rászorult személyzet nyári fürdőzési lehetőségét biztosítani. A Nemzeti Torna Egyesület lágymányosi Dunástrandjának és a Császárfürdőnek eredeti jegyeit a jóléti alapítvány teljesen ingyen bocsátja az igénylők rendelkezésére. A csillaghegyi strandfürdő használatára a jóléti alapítvány ugyancsak az eredeti fürdőjegyeket árusítja darabonként 30 fillérért. A Nemzeti Sport Uszodának szintén eredeti jegyeit árusítja az alapítvány 40 fillér ellenében. A fürdőjegyek egyúttal a Margitszigetre belépésre is jogosítanak.

A Szent Gellért pezsgő- és hullámfürdő, a Széchenyi strandfürdő, a Rudasfürdő uszodája, a Palatinus strandfürdő, a Rómaifürdő és a budafoki BSzKRt strandfürdő használatára a jóléti alapítvány 40 fillér értékű utalványokat

ad ki, amelyeket a személyzet darabonként 10 fillérért igényelhet. Ezeket az utalványokat a felsorolt fürdők pénztárai a fürdőjegyek váltásánál készpénz gyanánt fogadják el.

A balatonalmádi üdülő kislakásaira nézve a bizottság úgy döntött, hogy a kislakásokba beutaltak közül azok, akik a nehéz beszerzési viszonyok miatt nem tudnak, vagy nem kívánnak maguk főzni, a főépületben érvényes üdülési díjknál olcsóbban kapjanak teljes ellátást. Természetesen ebben az esetben a beutalás a lakásért hetibért nem fizetnek.

Elfogadta a bizottság az erdélyi üdültetés tervezetét. Az üdültetés a Vasutasok Országos Családgondozó Egyesületének az alapítvány részére Borszákon és Szovátán fenntartott szobáiban történik. A beutalás 30 napos turnusokban lesz. Az első időszak július 3-tól augusztus 1-ig volt, a második augusztus 3-tól 31-ig, a harmadik szeptember 1-től 30-ig tart.

A jóléti alapítvány az üdülési költségekhez a III—VI. fizetési osztályba tartozóknak személyenként és naponként 2.— pengővel, a VII. fizetési osztályba tartozóknak és az I. o. postamestereknek személyenként és naponként 3.30 pengővel, a VIII—IX. fizetési osztályba tartozóknak és a II. o. postamestereknek személyenként és naponként 4.60 pengővel, a X—XI. fizetési osztályba tartozóknak és a III. o. postamestereknek személyenként és naponként 6.30 pengővel, kezelőknek, dijnokoknak, IV. o. postamestereknek, kiadóknak, altiszteknek stb. személyenként és naponként 7.10 pengővel járul hozzá.

A bizottság úgy határozott, hogy a jövőben az üdülőkhöz a zsidók beutalását mellőzi.

A Postás Kari Egyesületek Szövetsége 10.000 pengőt, a m. kir. Postamesterek és Postamesteri Alkalmazottak Országos Önszegélyező és Nyugdíjgyesülete pedig 6000 pengőt adományozott házassági kölcsönök céljára. A nagylelkű adományokért a bizottság egyhangú lelkesedéssel jegyzőkönyvi köszönetet mondott.

Jóváhagyta a bizottság a Schwartzter-féle Szanatórium Rt. tulajdonában levő ingatlanok megvételére vonatkozó adásvételi szerződést, melynek értelmében a szóbanforgó ingatlanok a jóléti alapítvány tulajdonába mentek át.

Az alapítvány folyó évi április hó folyamán pénzsegély címén 209 esetben összesen 8265 pengőt, kiegészítő anyasági segély címén 88 esetben összesen 3584.55 pengőt, temetési segély címén 76 esetben összesen 22.811.98 pengőt, családvédelmi kölcsön címén 4 esetben 1900 pengőt, postamesteri önállósítási kölcsön címén 29 esetben, összesen, 10.950 pengőt és házassági kölcsön címén 1 esetben 1200 pengőt fizetett ki. Az engedélyezett házassági kölcsönök száma 12 volt, összesen 14.400 pengő összeggel.

Az Országos Postás Zene- és Kultúr-Egyesület felhívása.

Az 1942. évi évkönyvünkben meghirdetett pályázatunk — új határideje 1942. évi augusztus hó 31.

A pályázatok díjait is módosítottuk:

I. díj: 100—100 P

II. díj: 50—50 P

III. díj: 40—40 P

IV. díj: 30—30 P

Egyéb feltételek változatlanok.

A balatonalmádi üdülő kislakásdíj-szabásának újabb megállapítása és a postaalkalmazottak erdélyi üdülése.

A jóléti alapítvány kezelési bizottsága a mai nehéz élelmiszerbeszerzési lehetőségekre való tekintettel lehetővé kívánja tenni, hogy a balatonalmádi üdülő kislakásaiba beutalt üdülővendégek is mérsékelt áron vehessék igénybe az üdülőtelep ellátását. Ezért azok az üdülővendégek, akik a kislakást ellátással (étkezéssel) kívánják igénybevenni, a kezelési bizottság határozata értelmében a kislakások hetibére helyett a megfelelő üdülési díjszoport szintű napi üdülési díjat (csak a főépületben érvényes 15 százalékos felár nélkül) fizetik. Az üdülési díjak táblázatát a P. R. T. 1942. évi 20. számában megjelent tájékoztató tartalmazza a balatonalmádi kislakásba beutalt üdülővendégnek az üdülőtelepre való megérkezésekor az üdülőtelep gondnokságánál be kell jelenteni, hogy a kislakást penziódíjak mellett (étkezéssel) kívánja-e igénybevenni, vagy lakásbér mellett, étkezés nélkül. A kislakásba üdülési díj mellett beutalt kisgyermekes családoknál, azok után a három éven aluli gyermekek után, akik részére az étkezést a szülők kívánják biztosítani és azt nem az üdülőtelep étkezőjéből kívánják igénybevenni, üdülési díjat nem kell fizetni. A kislakásokba beutalt családok közül azok, akik megérkezésükkor a penziódíjak mellett való üdülés igénybevételét nem jelentik be az üdülő gondnokságának, üdülési díj helyett a megállapított hetibért, az üdülő étkezőjében elfogyasztott ételek után pedig a rendes étkezési díjakat tartoznak megfizetni. Az üdültetési tájékoztatóban közölt az a kikötés, hogy a kislakásokba beutalt üdülők a lakás takarításáról maguk gondoskodnak, üdülési díj fizetése esetén is érvényben marad. Viszont kiszolgálási díjat a kislakásokba beutalt üdülőknek még penziódíj fizetése esetén sem kell fizetni.

A P. R. T. folyó évi 25. számában megjelent 1423/1942. szám alatt közölt, a postaalkalmazottak erdélyi üdültetéséről szóló tájékoztató rendelkezéseit a jóléti alapítvány kezelési bizottsága 1942. május hó 29-i ülésében jóváhagyta és így azok véglegesek.

Pályázati hirdetés. A Postás Nyugdíjjáruék Alap intéző bizottsága az 1942/1943. iskolai évre pályázatot hirdet a Szociális Missziótársulat Pomázon (Margitliget) lévő iskola-üdülőjébe tíz (10) leánygyermeknek *díjmentes, öt (5) leánygyermeknek pedig féldíjmentes* elhelyezésére. A pályázaton a tényleges szolgálatban álló kincstári postaalkalmazottak üdülésre rászoruló 6—16 éves, vérszegény, gyengeszervezetű, vagy betegség után lábadozó tanulók gyermekei vehetnek részt. A Missziótársulat korszerűen felszerelt iskolaüdülőjében a gyermekek egészségének helyreállítására, illetve testi megerősödésére nyílik alkalom és ott a következő tanulási lehetőségek vannak:

1. A nyolcosztályú nyilvánosjogú elemi iskolában a gyermekek rendszeres tanításban részesülnek.

2. Négyosztályú polgári iskolai előkészítő tanfolyam megfélélt tanerőkkel a gyermekeket az év végi magánvizsgákra előkészítik és a vizsgáztatással kapcsolatos teendőket is elintézik.

3. Kétéves szabó-varró tanfolyamon a 4 polgári iskolát vagy 6, illetve 8 elemi osztályt végzett leányokat szakszerű kiképzésben részesítik és az iparvizsga letétele után felszabadítják s munkakönyvvvel ellátják.

4. Kisgazdasszony-tanfolyamon a 14 évet betöltött, 4 polgárit vagy 6, illetve 8 elemi végzett leányokat a háztartás minden ágában (főzés, gyermekgondozás, baromfitenyésztés, egyszerű szabás-varrás és magyaros kézimunka) elméletileg és gyakorlatilag kiképzik, ezenkívül a nevelés tanban, egészség tanban és a hittanban rendszeres oktatásban részesítik.

Az oktatás kedvező időben az iskolaüdülő fenyves erdejében történik.

Az iskolaüdülőnek állandó orvosa van.

Kötelező egyenruha nincs. Ágyneműt az üdülő ad. A gyermekeknek csak felső- és alsóruhákat kell magukkal vinniük.

A szükséges felszerelés a következő: 4 ing, 3 nyári, 3 téli nadrág, 3 hálóing, 4 pár harisnya, 6 zsebkendő, 2 pár cipő, (ha van hó- vagy sárcipő is), 2 meleg felsőruha, 2 nyári felsőruha, 1 ünneplőruha, 2—3 kötény (karton is lehet), szvetter, télikabát, sapka, sál, kesztyű,

bontófésű, porfésű, fogkefe, törhetetlen fogmosópohár, mosdószappan, levélpapír, postabélyeg és végül egyszerű fürdőruha.

Ellátási díjak: az elemi iskolai tanulók részére havi 80.— P, polgári iskolai tanulók részére 95.— P, a szabó-varró és kisgazdasszony tanfolyamot végzők részére 75.— pengő.

A postás nyugdíjjáruék alap 10 gyermek ellátási díját teljesen és 5 gyermekét felerészben fedezi.

Az ellátási díjakban a teljes ellátás (naponta ötszöri étkezés), az oktatás, az iskolakönyvek, tanszerek, tan- és vizsgadíjak és a kézimunka-anyag is bennfoglaltatik.

Az esetleges gyógyszer- vagy betegszállítási költségeket a gyermekek szüleinek kell viselniük.

Az iskolai év szeptember hó 1-től június hó 30-ig tart. Az iskolai szünetek, továbbá a tanév kezdete előtti és befejezése utáni idők a gyermekek pihentetésére (fekvőkúra a fenyvesben) és szórakoztatására (kirándulások, fürdés, tornászás, stb.) szolgálnak.

A felvételi bélyegmentes kérvényeket legkésőbb 1942. évi július hó 31-ig közvetlenül a Szociális Missziótársulat Iskolaüdülője igazgatóságához Pomáz (Margitliget) címre kell beküldeni a következő okmányokkal:

1. születési bizonyítvány,
2. legutolsó iskolai bizonyítvány,
3. újraoltási bizonyítvány,

4. orvosi bizonyítvány (arról is, hogy a gyermek fertőző betegségben nem szenved) és

5. a kérelmező hivatali főnöksége által kiállított statisztikai lap, amelyből kiténik, hogy a gyermek elhelyezése indokolt és méltányos.

A végleges felvétel előtt a gyermekeket torokvadászkvizsgálatra küldik annak megállapíthatása céljából, hogy nem bacilusgázdák-e?

A Postás Nyugdíjjáruék Alap intézőbizottsága a 15 postás leánygyermek elhelyezésével nem kíván a szülői nevelés hatáskörébe avatkozni. Az intéző bizottságot a vállalt anyagi kötelezettségen kívül más kötelezettség vagy felelősség nem terheli.

Az intézőbizottság különös nyomatékkal felhívja a hivatalvezetőket (főnököket), hogy a pályázati hirdetésről az érdekelt postakincstári személyzetet részletesen tájékoztassák.

SZERKESZTŐSÉG:

XII, KRISZTINA-KÖRÚT 12. II. 220. TÁVBESZÉLŐ: 150—597.

MŰSZAKI KÖZLEMÉNYEK: (Társzerkesztő)

XI, VÁSÁRHELYI PÁL-U. 4/6. TÁVBESZÉLŐ: 258—280.

KIADÓHIVATAL:

XII, KRISZTINA-KÖRÚT 12. IV. 432. TÁVBESZÉLŐ: 156—841.

Előfizetési ár évi 10 P. Postai alkalmazottaknak évi 5 P.

Felélős kiadó: DR. LUKÁSZ ALFONZ m. kir. postatanácsos.